

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Poimenická a spirituální služba církví
mládeži v současnosti**

**The Poimenic and the Spiritual Church Service to
Youth at Present**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

prof. ThDr. Ján Liguš, Ph.D.

Autor:

Bc. Kateřina Mácová

Praha 2016

Poděkování

Ráda bych poděkovala prof. Jánovi Ligušovi za podnětné rady, návrhy a čas, který mi věnoval při vedení této diplomové práce. Dále děkuji účastníkům křesťanských společenství mládeže, kteří mne mezi sebe přijali, a jejich vedoucím.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací „Poimenická a spirituální služba církvi mládeži v současnosti“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. 4. 2016

Kateřina Mácová

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na službu mládeži ve vybraných křesťanských církvích. V oblasti služby církví se práce soustředí na pastýřskou péči a prožívání spirituality v konkrétních společenství mládeže vybraných farností a sborů. Teoretická část práce vymezuje základní termíny poimeniky, spirituality a období mládí. Praktická část je věnována kvalitativnímu výzkumu, který se zaměřuje na čtyři křesťanské církve. Práce shromažďuje dostupné informace o pastýřské péči v těchto církvích a umožňuje pohled do církevních společenství mládeže.

Annotation

The diploma thesis is focused on the service pastoral care of youth in selected Christian churches. In the area of church service, the work is focused on pastoral care and experience spirituality in a particular youth communities of selected parishes and churches. Basic terms such as poimenics, spirituality and the period of youth are defined in the theoretical part of the work. The practical part is devoted to qualitative research, which is focused on four Christian churches. Available information on pastoral care in these churches are collected in the thesis and an insight into the church youth communities is provided.

Klíčová slova

Poimenica, pastýř, pastýřská péče o mládež, spiritualita, křesťanská spiritualita, období mládí, církevní společenství mládeže

Keywords

Poimenics, shepherd, pastoral care of youth, spirituality, Christian spirituality, period of youth, church youth community

Obsah

Obsah	5
Seznam zkratk	7
Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Poimenica	10
1.1 Vymezení pojmu	10
1.2 Pastýř.....	12
1.2.1 Pastýř ve Starém zákoně	13
1.2.2 Pastýř v Novém zákoně	15
1.2.3 Povolání k pastýřské službě v NZ.....	17
1.2.4 Pastýř v současné době	18
1.3 Pastýřská péče o mládež.....	20
2. Spiritualita	23
2.1 Vymezení pojmu	23
2.2 Důrazy spirituality v selektovaných křesťanských církvích	25
2.2.1 Katolická spiritualita.....	26
2.2.2 Protestantská spiritualita	29
2.2.3 Pravoslavná spiritualita.....	32
3. Období mládí.....	35
3.1 Mládí z pohledu psychologie	35
3.2 Mládí v biblickém svědectví	37
3.3 Vybrané aktuální problémy současné mládeže	41
3.4 Smysl a poslání církevních společenství pro mládež.....	44
PRAKTICKÁ ČÁST	50
4. Výzkum	51
4.1 Cíl výzkumu	51
4.2 Charakteristika zkoumaného vzorku.....	51
4.3 Metoda výzkumu.....	52
4.4 Formulace výzkumných otázek.....	53
4.5 Způsob provedení výzkumu	53
4.6 Postup vyhodnocování dat	54
4.7 Výsledky výzkumu.....	54
4.7.1 Církev římskokatolická.....	55
4.7.2 Českobratrská církev evangelická	64

4.7.3	Církev československá husitská.....	71
4.7.4	Pravoslavná církev v českých zemích	77
4.8	Vyhodnocení výzkumných otázek	82
	Závěr	86
	Seznam literatury	88
	Seznam tabulek a grafů uvedených v textu práce.....	98
	Seznam příloh	98
	Přílohy.....	99
	Summary	103

Seznam zkratek

ADCM – Arcidiecézní centrum pro mládež

aj. – a jiné

apod. – a podobně

Bratrstvo – Bratrstvo pravoslavné mládeže

CČSH – Církev československá husitská

cit. – citováno

COM – Celocírkevní odbor mládeže

ČCE – Českobratrská církev evangelická

ČR – Česká republika

DCM – Diecézní centra pro mládež

DCŽM – Diecézní centra života mládeže

farnost sv. Terezie – farnost sv. Terezie z Lisieux

KKC – Katechismus katolické církve

např. – například

NZ – Nový zákon

Op. cit. – (*opus citatum/opere citato*) – (shora) citované dílo

RUM – rada úterkové mládeže

Salesiáni – kongregace Salesiánů Dona Boska

Sekce – Sekce pro mládež České biskupské konference

SEM – Sdružení evangelické mládeže

Srov. – srovnej

Svaz – Svaz sdružení českobratrské mládeže evangelické

SZ – Starý zákon

tzv. – tak zvaný

Úterky – Úterky u Terky

Úvod

Mládí je nejbouřlivějším obdobím v životě jedince, kdy dochází ke změnám snad ve všech oblastech života. Je možná také jedním z nejtěžších období. Jestliže chceme, aby mladý člověk vyrostl v dospělé osobu schopnou nést zodpovědnost za svůj život, je třeba mu v tomto období nabídnout pomocnou ruku. Pro dospívajícího jedince se rodiče najednou začnou stávat nepřáteli a za své kamarády by i život položil. Někdy rodiče nemohou konat téměř nic a jen se dívají na to, jak se jejich ještě nedávno malé dítě, které si hrálo na pískovišti, řítí z problému do problému. Co s tím však mohou dělat církve? Dle mého názoru mohou nabídnout takové prostředí, které umožní mladým lidem nalézt přátele na celý život (některým snad i životní partnery), zažít pocit sounáležitosti, svobody a bezpodmínečného přijetí. Církve by si této úlohy měly být vědomy a snažit se udělat maximum pro to, aby se mládež toužila setkávat pod jejími křídly a ne v nebezpečí dnešního moderního světa, který je charakteristický morální zkažeností. Církev netvoří pouze vzdělání kněží, ale každý, kdo byl pokřtěný. Je tedy na každém křesťanu, aby přijal odpovědnost za mladé a nabídl jim dle svých možností prostor pro bezpečné dospívání. Nemyslím si, že se vždy musí jednat o velkolepé činy. I obyčejné povzbuzení pro ty, kteří se věnují mládeži, může být motivací v činnosti vytrvat a neutéct při prvních nesnázích.

Jak v současné době slouží církve mládeži? Kdo konkrétně za službou mládeži stojí? Čemu je třeba věnovat pozornost při péči o mládež? Na takové a mnohé další otázky se snažím během psaní mé diplomové práce zaměřovat.

Cílem diplomové práce, jež nese název „*Poimenická a spirituální služba církvi mládeži v současnosti*“, je přednést praktické ukázky toho, jak selektované křesťanské církve slouží mládeži. Nejedná se o celoplošný výzkum, ale o náhled do konkrétních farností/sborů ve vybraných církvích. Pro výzkum jsem vybrala čtyři největší křesťanské církve na území České republiky: Církev římskokatolická, Českobratrská církev evangelická, Československá církev husitská a Pravoslavná církev v českých zemích. Oblast zájmu jsem zaměřila na poimenickou, tedy pastýřskou péči a spiritualitu.

Práce je rozdělena na dvě části. V první části práce se věnuji vysvětlení pojmů, které umožní čtenáři seznámit se s danou problematikou na úrovni teoretické. Druhá část práce je zaměřena spíše prakticky.

V první kapitole teoretické části se věnuji tématu poimenica, kde se snažím vymezit oblast zájmu této teologické disciplíny. Dále se zaměřuji na osobu pastýře pohledem biblického svědectví, ale i současným pohledem moderního člověka. V této kapitole také

specifikuji oblast zájmu, kterou jsem si pro diplomovou práci vybrala, tedy pastýřskou péči u mladých lidí.

Druhá kapitola je zaměřena na oblast spirituality. Nejdříve se snažím vymezit pojem spiritualita a vyjasnit, v jakém slova smyslu bude tohoto pojmu v diplomové práci využíváno. Následně se věnuji již konkrétním důrazům spirituality, které jsou specifické pro mnou vybrané církve, konkrétně tedy spiritualitě katolické, protestantské a pravoslavné.

Třetí a poslední kapitola teoretické části je věnována mladým lidem. Nejdříve vymezuji období mládí z pohledu psychologie a následně se věnuji vybraným částem biblického svědectví, které zprostředkovávají pohled na mladého člověka. V kapitole se též věnuji stručnému nástinu současných problémů mládeže. Celou teoretickou část uzavírám oddílem, ve kterém se věnuji tématu společenství mládeže, zaměřuji se na jejich přínos, tvorbu a náplň.

V teoretické části vycházím z odborné literatury, která se zabývá jednotlivými tématy. Přímé citace ohraničuji uvozovkami a na autory odkazuji v poznámkovém aparátu. Parafráze odlišuji v poznámkovém aparátu spojením: *volně cit. podle*. Pokud chci čtenáře odkázat na porovnání výroku s jiným výrokiem, odkazuji zkratkou: *srov.* V poznámkovém aparátu, kromě odkazů na literaturu, uvádím i rozšiřující informace.

Druhá část práce, jak již bylo zmíněno, je zaměřena více prakticky. V rámci kvalitativního výzkumu práce jsem se pokusila sesbírat co nejvíce informací o tom, jak se jednotlivé církve věnují mládeži. Následně jsem se zaměřila na konkrétní návštěvu vybraných mládežnických společenství. Během návštěv jednotlivých společenství mládeže jsem uskutečnila pozorování jejich setkání a získala doplňující informace skrze rozhovor s vedoucími společenství. Všechny získané informace, tedy jednotlivé výstupy z pozorování a rozhovorů, jsem roztřídila a vytvořila tak čtyři po sobě jdoucí celky, jež jsou věnovány církvim zapojeným do výzkumu. Každý celek je uzavřen shrnutím, ve kterém předkládám nejpodstatnější poznatky o daném společenství mládeže. Praktickou část práce zakončuje vyhodnocení výzkumných otázek. Během vyhodnocování dat jsem využívala analytické a explikační metody.

Praktická část práce umožňuje čtenáři seznámit se nejprve s tím, co církve mladým lidem nabízejí, a následně nahlédnout do konkrétních farností a sborů, jakým způsobem je tato nabídka realizována v praxi. Účelem praktické části práce není porovnávání mezi jednotlivými konfesemi. Práce chce spíše nabídnout inspiraci pro všechny, kteří se angažují v církevních kruzích při práci s mládeží.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Poimenica

Tématem poimenici jsem se již zabývala ve své bakalářské práci, která nesla název: *Domov sv. Karla Boromejského a jeho sociální a poimenická činnost*¹. V rámci poimenici jsem se věnovala skupině nemocných a umírajících seniorů. S tématem nepracuji poprvé, ovšem oblast bližšího zájmu mám nyní jinou. V následujících kapitolách se tedy pokusím nejdříve o vysvětlení pojmů týkajících se poimenici a následně se zaměřím na oblast poimenické služby u mládeže.

1.1 Vymezení pojmu

Pojem poimenica je odvozen z řeckého podstatného jména poimén, tedy pastýř, a slovesa poimainó, vést, chránit, pást. V křesťanských církvích se můžeme setkat s různými názvy, kterými je poimenica označována: pastorální péče, pastýřská péče, pastorační péče aj. Všechna tato označení mají společný základ, kterým je slovo pastýř. Pojmu pastýř se věnuji podrobněji v kapitole 1.2 *Pastýř*. Poimenica je též označována výrazem duchovní péče (tento výraz je typický pro církev Československou husitskou). Pro svou diplomovou práci jsem se rozhodla užívat pojmu pastýřská péče, který se jeví jako nejméně konfesijně zabarvený.

Poimenica jakožto teologická disciplína je řazena do oblasti zájmu praktické teologie, kam také řadíme homiletiku, katechetiku, diakonii a misiologii. Všechny tyto disciplíny spolu úzce souvisejí a doplňují se. V Římskokatolické církvi se namísto pojmu praktická teologie používá pojmu pastorální teologie.

Na následujících řádcích předkládám několik definic, kterými je poimenica vysvětlována v odborné literatuře. Skrze definice si lze všimnout nejednotného užívání pro označení poimenici.

Ambros vnímá pastoraci jako činnost celé církve, která je vedená Duchem svatým: „Pastorace je mnohotvárná činnost celého církevního společenství, podnícená Duchem svatým.“² Podobnou definici předkládá i Kaplánek ve své knize *Pastorace mládeže*, kde cituje Tonnelliho, který definuje pastoraci jako: „mnohotvárnou činnost církevního

¹ MÁCOVÁ, K. *Domov sv. Karla Boromejského a jeho sociální a poimenická činnost*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta. Vedoucí práce: Ján Liguš.

² AMBROS, P. *Fundamentální pastorální teologie*. Olomouc: Jiří Burget, 2000, s. 9.

společenství, která je uskutečňována Duchem svatým a jejím cílem je uskutečňovat v čase – ve vztahu ke konkrétním životním situacím – Boží plán spásy s člověkem a dějinami.“³

„Duchovní péče je služba, kterou církev provází jednotlivce ve společenství církve po celý život. Týká se to všech životních oblastí.“⁴

„Pastorální péče je praktickou odpovědí na teologickou otázku po zrání a vnitřním vývoji křesťana.“⁵

Z následujících vybraných definic je patrné, že pastýřská péče má široké pole působnosti a může být nabízena, dá se říci, komukoliv, v jakékoliv situaci. Konkrétněji lze náplň pastýřské péče vymežit následovně:

Pastýřská péče se zaměřuje na nejrůznější jedince i skupiny. Jejimi příjemci tak mohou být křesťané, hledající, ale také ateisté. Dále to jsou lidé v různých obdobích života: v dětství, mládí, dospělosti či ve stáří. Také v nejrůznějších životních situacích: zdraví jedinci, nemocní nebo umírající, v náročných životních situacích (v krizi, depresích, stresu). Pastýřská péče je nabízena lidem na okraji společnosti, lidem psychicky nemocným, závislým lidem apod.

Salajka rozděluje duchovní péči⁶ na skupinovou duchovní péči a individuální duchovní péči. Do skupinové duchovní péče zařazuje: shromažďování dětí a mládeže, předmanželskou výchovu a kolektivní rozhovory se snoubenci, setkání s rodiči, tematickou práci s muži a ženami a duchovní péči o seniory. Individuální duchovní péče může mít podobu osobní zpovědi, setkání a rozhovorů, návštěv, poskytování informací, evangelizace, společné četby Písma a modlitby aj.⁷

V rámci své diplomové práce se zaměřuji na mladé křesťany, kteří se scházejí v různých společenstvích mládeže. Jestliže vyjdu z rozdělení Salajky, nejvíce mě bude zajímat oblast skupinové duchovní péče zaměřené na mládež.

Slovo Boží, dané nám skrze Bibli, je hlavním zdrojem i nástrojem duchovní péče. Ke zvěstování Božího slova jsou povoláváni pastýři, kteří jsou ve svých církvích kvalitně

³ TONELLI, R. *Pastorale giovanile*, s. 16 in: KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže. Studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie, 1999, s. 9.

⁴ LIGUŠ, J. *Biblicko-teologické aspekty duchovní péče. Explikace některých biblických pojmů*. In.: *Otevřené dveře. Soubor statí katedry biblistiky*, BENEŠ J. (ed.), str. 70.

⁵ TILLICH, P. in: KŘIVOHLAVÝ, *Pastorální péče*. Praha: Oliva, 2000. s. 14.

⁶ Salajka ve svých publikacích užívá pojmu duchovní péče. Při vycházení z jeho literatury se tedy držím této terminologie.

⁷ Volně cit. podle: SALAJKA, M. *Křesťanská církev ve své duchovní aktivitě a práci*. Praha: Karolinum, 1998, s. 6.

vzdělávání. Úkolem pastýřské péče je budování živého společenství církve, starost o víru jednotlivce a zaměření se na jeho spásu a zároveň varování před hříchem. Pastýř má provázet svůj lid v těžkých životních zkouškách a posilovat důvěru v Boží blízkost.⁸ Salajka poznamenává důležitost církve z hlediska duchovní péče: „Předpokladem duchovní péče vždy zůstává církev. A to nikoliv jen jako statutární organizovaný celek, ale především jako duchovní skutečnost, jako nositelka a uskutečňovatelka křesťanských duchovních hodnot.“⁹

Duchovní péče je vykonávána během kázání při bohoslužbách, při udílení svátostí, při shromažďování nejrůznějších skupin, evangelizačních akcích. Kromě toho se uskutečňuje duchovní péče v rodinách, domovech důchodců, nemocnicích, dětských domovech, věznicích, školách, internátech atd.¹⁰

Podobně uvažuje i Ambros, když mluví o třech oblastech, skrze které církev slouží lidem v rámci pastorače. První oblastí je zvěstování, které se uskutečňuje skrze katechezi, kázání, osobní duchovní vedení a vše, co s tím souvisí. Druhou oblastí je liturgie, která se naplňuje skrze slavení liturgie, liturgické knihy, jazyk liturgie, liturgické doby a ritus. Poslední oblastí je služba lásky, kterou zprostředkovává diakonie, charita, život křesťanského společenství v agapé.¹¹

Ambros se také zabývá charakterem současné moderní pastorální teologie, za primární cíl pastorační činnosti církve považuje to, že církev má být nástrojem spásy. Vychází z toho, že tento cíl byl církvi svěřen samotným Kristem, a tak se i nyní má pastorální teologie snažit o zachování tohoto cíle s ohledem na současnou dobu.¹²

1.2 Pastýř

Ať už řecké podstatné jméno poimén, které je základem termínu poimenica, nebo latinské podstatné jméno pastor, které nalézáme v termínu pastorače, pastorální či

⁸ Volně cit. podle: SALAJKA, M. *Sylabus praktické teologie a uvedení do církevního práva*. Praha: Husův institut teologických studií, 2011, s. 62-63.

⁹ Tamtéž, s. 63.

¹⁰ Tamtéž, s. 63.

¹¹ Oblasti a formy jejich uskutečňování doslovně převzaty in: AMBROS, P., *Základní služby církve v české sekulární společnosti*, Olomouc: Refugium Věhrad – Roma, 2013, s. 16.

¹² Volně cit. podle: AMBROS, P. *Pastorální teologie a kontinuita křesťanské tradice*. In.: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, ŠPIDLÍK T. a kol., Olomouc: Centra Aletti, 2008, s. 41.

pastorační činnost, nás vždy dovedou k jádru pastýřské péče, a to k samotnému pastýři. Na pojem pastýř se nejdříve zaměřím z pohledu Starého a následně Nového zákona.

1.2.1 Pastýř ve Starém zákoně

Pastýř jako ten, který vede své stádo na pastvu, je ve Starém zákoně (dále jen SZ) časté povolání. Ábel se stává pastýřem ovcí (Gn 4,2) a po něm izraelští patriarchové následují tuto tradici. Zároveň jsou však nuceni žít nomádským způsobem života, protože pro svá stáda musí hledat ta nejlepší místa k pastvě.

Hospodin je pastýřem nazýván pouze na několika místech SZ. Konkrétně to jsou tyto výroky: „Požehnal Josefovi takto: ‚Bůh, před nímž ustavičně chodívali moji otcové Abraham a Izák, Bůh, Pastýř, který mě vodí od počátku až dodnes.‘“¹³ (Gn 48,15) „Jeho luk si zachová svou pružnost, jeho paže svoji svěžest. Z rukou Přesilného Jákobova vzejde pastýř, kámen Izraele“ (Gn 49,24) „Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek.“ (Ž 23,1) „Naslouchej, pastýři Izraele, ty, jenž Josefa jak ovce vodiš, zaskvěj se, jenž trůníš nad cheruby, před kmeny Efrajim, Benjamín, Manases!“ (Ž 80,2)

Hospodinovo jednání ve SZ vůči vyvolenému národu připomíná pastýře, který pečuje o své stádo,¹⁴ a vyobrazuje tak Hospodina jako pečujícího, starostlivého a věrného. Pojem pastýř je také ve SZ spojován s Mojžíšem, Jozuem, kněžími, proroky, králi a vojevůdci. Nemůžeme se tedy divit proroku Ezechielovi, že kritizuje pastýře pozemské, kteří svou službu nevykonávají dobře, když mají zastávat funkci Božích služebníků. V knize Ezechielově totiž čteme: „I stalo se ke mně slovo Hospodinovo: ‚Lidský synu, prorokuj proti pastýřům Izraele. Prorokuj a řekni těm pastýřům: Toto praví Panovník Hospodin: Běda pastýřům Izraele, kteří pasou sami sebe. Což pastýři nemají pást ovce? Pojídáte tuk, oblékáte se vlnou, porážíte vykrmené, ale ovce nepasete. Neduživé jste neposílili, nemocnou jste neléčili, polámanou jste neovázali, zaběhlou jste nepřivedli nazpět, po ztracené jste nepátrali, panovali jste nad nimi násilně a surově. Jsou rozptýlené, jsou bez pastýře; staly se potravou veškeré polní zvěři a zůstávají rozptýleny.‘“ (Ez 34,1-5)

¹³ V práci jsou využívány obecně známé biblické zkratky. Pokud není uvedeno jinak, všechny citace z Písma svatého vycházejí z překladu: *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 14. vyd., (5. opr. vyd.). Překlad Miloš Bič, Josef Bohumil Souček, Jindřich Mánek. Praha: Česká biblická společnost, 2008. ISBN 978-80-85810-66-0.

¹⁴ Srov. s *Pastýř* in: LÉON-DUFOUR, X., *Slovník biblické teologie*, 5. vyd. Řím: Velehrad, 1991, s. 314.

Jaký má tedy být pastýř dle SZ? O tom svědčí *Žalm 23*, který píše David. Na následujících řádcích se pokusím o stručný rozbor textu, respektive prvních čtyř veršů, které se nejvíce vztahují k pastýřské péči, za pomoci odborné literatury. Žalmem 23 jsem se zabývala již ve své bakalářské práci, pokusím se však podívat na tento žalm s odstupem času a z trochu jiného zorného úhlu.

David je původním povoláním pastýř,¹⁵ ví, co to obnáší být pastýřem. První verš: „Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek“ je Davidovým vyznáním, že Hospodin jakožto nevyšší pastýř zařídí, aby David nestrádal. Toto vyznání také ukazuje Davidovu naprostou důvěru a odevzdanost v Hospodina.

Dále čteme: „Dopřává mi odpočívát na travnatých nivách, vodí mě na klidná místa u vod, naživu mě udržuje.“ Ve verši lze spatřit vyjádření Hospodinovy ochrany a zároveň dopřání pocitu spokojenosti člověku, jenž se sužován vedrem. Drápal však upozorňuje na fakt, že David tento verš myslel v přeneseném významu, a tak bychom mohli říci: „Hospodin mě sytí svým Slovem a zavlažuje vodou svého svatého Ducha. Hospodin mě sytí, abych mohl žít Jeho život, život v Jeho službách, a rovněž mě občerstvuje.“¹⁶

Verš třetí: „naživu mě udržuje, stezkou spravedlnosti mě vede pro své jméno“, dle ekumenického překladu. Kralický překlad zní: „Duši mou občerstvuje, vodí mne po stezkách spravedlnosti pro jméno své.“¹⁷ Uvádím zde úmyslně oba dva překlady, aby byl patrný rozdíl v první části veršů. Ekumenický překlad jakoby se zaměřoval na celého člověka, zatímco Bible Kralická se soustřeďuje na duši. Drápal překládá dle originálu: „vrací mou duši“ a dodává, že tím je možná myšlený návrat duše Hospodinovi k němu samému nebo návrat duše na správnou cestu – tedy stezku spravedlnosti.¹⁸

Čtvrtý verš: „I když půjdu roklí šeré smrti, nebudu se bát ničeho zlého, vždyť se mnou jsi ty. Tvoje berla a tvá hůl mě potěšují.“ Z verše vyplývá, že Hospodin bude stát po boku člověka, v jakékoliv situaci. Verš neslibuje, že se nám vyhne konečná fáze života nebo náročné životní situace. Dává ale jistou záruku, že nás Hospodin podepře. Verš lze chápat jako výzvu k tomu, aby křesťan vzal na sebe povinnosti v rodině, práci, církvi atd. a nebál se je plnit, protože Hospodin bude s ním.¹⁹

¹⁵ Srov. s 1Sam 16,11.

¹⁶ DRÁPAL, D. *Úvahy nad Žalmy (1. kniha žalmů)*. Praha: Návrat domů, 2008, s. 117.

¹⁷ *Bible svatá: písmo svaté Starého a Nového zákona: podle posledního vydání kralického z roku 1613*. 3. vyd. v ČBS. Praha: Česká biblická společnost, 2009.

¹⁸ Volně cit. podle: DRÁPAL, D. Op. cit. 117–118.

¹⁹ Volně cit. podle: LIGUŠ, J. Op. cit. 55.

Mohli bychom se dále zabývat dalšími verši žalmu třiadvacátého, ovšem stěžejní pro tuto diplomovou práci jsou především první čtyři verše, které jasně a zřetelně odkazují k pastýřské službě. Díky nim lze popsat Hospodina v roli pastýře jako toho, který nedovolí svým ovčím mít nedostatek, ať už fyzického či duchovního pokrmu. Jako pastýře, kterému záleží na jeho stádu, pečuje o něj a dopřává mu příjemných chvil. Také jako pastýře, kterému záleží na duši, jež mu při stvoření byla (Hospodinem) vdechnuta,²⁰ aby nezloudila z cesty spravedlnosti. V neposlední řadě žalm popisuje pastýře jako toho, který stojí po boku člověka v jakékoliv jeho životní situaci.

1.2.2 Pastýř v Novém zákoně

Na úvod je důležité říci, že pastýři v dobách Ježíšových neměli příliš dobrou pověst a patřili do jedné skupiny spolu se zloději a zabijáky.²¹ Paradoxem je, že právě Ježíš Kristus je ten, který naplní zvěsti SZ o příchodu pravého pastýře: „Ustanovím nad nimi jednoho pastýře, který je bude pást. Davida, svého služebníka. Ten je bude pást a ten bude jejich pastýřem.“ (Ez 34,23) „David, můj služebník, bude nad nimi králem a jediným pastýřem všech, budou se řídit mými řády, budou zachovávat má nařízení a jednat podle nich.“ (Ez 37,24)²²

Janovo evangelium předkládá obraz církve, která je vedená pastýřem – Ježíšem Kristem. Ježíš je vstupní bránou, skrze kterou mohou ovce procházet a naleznou pastvu. On je ten, který přichází, aby měly život v hojnosti. Vše graduje, když Ježíš prohlašuje, že je dobrý pastýř, a to dokonce dvakrát krátce po sobě, pokaždé však k tomuto personálně deklarativnímu výroku přidává ještě dvě velice důležité skutečnosti. Výrok první: „Já jsem dobrý pastýř. Dobrý pastýř položí svůj život za ovce.“ (J 10, 11) Boží láska k člověku se zjevuje skrze Ježíše Krista, který svou zástupnou smrtí na kříži vykupuje lid od hříchů. Druhý výrok: „Já jsem dobrý pastýř. Zním své ovce a ony znají mne.“ (J 10,14) Novotný píše, že když se Ježíš nazývá dobrým pastýřem, je to myšleno tak, že jedině On je skutečný pravý pastýř. „Jeho oprávnění tak se nazývat spočívá na skutečnosti, že nasazuje život za ovce, že je zná, tj. uvádí do svého společenství, a tím i obecnství s Otcem, a tak překonává nebezpečí jejich ztracenosti.“²³ Ježíš také říká, že jsou i ovce mimo ovčinec,

²⁰ Srov. s Gn 2,7 (Bible Kralická).

²¹ Volně cit. podle: *Pastýř* in: LÉON-DUFOUR, X. Op. cit. 315.

²² Dalším příkladem může být prorocství v knize: Iz 40,11; Jr 3,15; Jr 23,4.

²³ *Pastýř* in: NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956, s. 596.

teré musí přivést, a pak bude jedno stádo s jedním pastýřem. Pastýř má tedy evangelizovat mimo svou církev.

V Lukášově evangeliu čteme podobenství o ztracené ovci, ve kterém Ježíš popisuje Hospodina jako pastýře, který se vydává za ztracenou ovci. Projevuje se zde Ježíšova věrnost biblické tradici.²⁴ Podobenství poukazuje na Boží lásku, která se projevuje v osobě pastýře, kterému záleží na každé jeho ovci, zvláště pak na ovci, která sešla z cesty. Ježíš podobenstvím reaguje na zákoníky a Farizejce, kteří kritizovali Jeho přívětivý vztah k hříšníkům: „On přijímá hříšníky a jí s nimi.“ (Lk 15,2) Boží láska se zjevuje skrze Ježíše Krista, který pokládá svůj život za své ovce. Ježíš nám tímto podobenstvím ukazuje, jaký má být pastýř – hledající, nesoudící, takový, který se raduje společně s druhými, když se mu podaří dovést svoji zatoulanou „ovci“ na správnou životní cestu.

Matoušovo evangelium nám ukazuje obraz soucitného pastýře. Ježíš si všímá, že lidé bloudí jako ovce bez pastýře. „Když viděl zástupy, bylo mu jich líto, protože byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře.“ (Mt 9,36) Evangelista Marek dodává: „I začal je učit mnohým věcem.“ (Mk 6,34) „Ježíšova poimenická činnost byla myslitelná jen ve spojení s Boží láskou, která si všímá konkrétních lidských potřeb a problémů.“²⁵ Petrův list předkládá tato slova: „Jeho rány vás uzdravily. Vždyť jste bloudili jako ovce, ale nyní jste byli obráćeni k pastýři a strážci svých duší.“ (1P 2,25) Ježíš je zde prezentován třemi způsoby – jako ten, který uzdravuje díky své zástupné smrti na kříži, dále jako pastýř a v neposlední řadě je zde dáván do souvislosti se strážcem duší. Ježíš tedy nejenom, že vede svůj lid, ale zároveň ho i jako správný pastýř střeží, aby žádná z jeho ovcí nezabloudila a měla život věčný. A i kdyby se tak náhodu stalo, jde a hledá ji, dokud ji nenalezne.

Ježíš je také prezentován jako veliký pastýř: „A Bůh pokoje, který pro krev stvrzující věčnou smlouvu vyvedl z mrtvých velikého pastýře ovcí, našeho Pána Ježíše, nechť vás posílí ve všem dobrém, abyste plnili jeho vůli.“ (Žd 13,20) Velikost Ježíše v porovnání s ostatními pastýři se liší především tím, že on položil život za své ovce, a také, že každou svou ovci dobře zná a ví, co ji trápí. „Kromě toho Ježíš jako ‚veliký pastýř‘ je zároveň Velekněz v nebi po pravici Boží jako jediný, stále platný garant platnosti

²⁴ Volně cit. podle: *Pastýř* in: LÉON-DUFOUR, X. Op. cit. 315.

²⁵ LIGUŠ, J. *Biblicko-teologické aspekty duchovní péče. Explikace některých biblických pojmů*. In.: *Otevřené dveře*. Op. Cit. 70.

smlouvy, a proto se kontinuálně přimlouvá u Boha za svůj lid, za svou církev (Žd 7,25) a za celý svět (Kol 1,16nn).²⁶

Na závěr je třeba ještě zmínit Ježíše jakožto eschatologického pastýře, jak nám ho předkládá Matoušovo evangelium (Mt 25,31-46). Text nazýváme *O posledním soudu*, v něm Ježíš jakožto soudce oddělí národy jedny od druhých, jako pastýř odděluje ovce od kozlů. Na jedné straně budou stát ti, kteří následovali Krista skrze své chování k bližnímu, a na straně druhé budou stát ti, kteří se vyhýbali svým bližním, a tak Krista nenásledovali. Jakmile bude vykonán poslední soud, tak bude „jedno stádce a jeden pastýř“ (J 10,16).

Ježíš Kristus je tedy v NZ popisován jako pastýř dobrý, soucitný, jako veliký pastýř, který zná své ovce a ony znají jeho. Dále hlavně jako ten, který natolik miluje své ovce, že za ně dá svůj život a jednou bude pást svou církev, jako „Beránek, který je před trůnem, je bude pást a povede je k pramenům vod života“ (Zj 7,17).

1.2.3 Povolání k pastýřské službě v NZ

Ježíš jakožto nejvyšší pastýř povolává k následování i další pastýře. Nejdříve jsou jimi apoštolové. Povolání k pastýřské službě se vyjadřuje novozákonním řeckým slovesem „boskein“, které znamená pást i pásti se. Liguš zmiňuje, že „sloveso má dvojí význam: verbální, v němž jde o konkrétní činnost pastýře, tedy o pasení stáda (agélé) a vyskytuje se dost často ve formě participia (Mt 8,30-33; Mk 5,14; L 8,34, 15,15). Druhý význam je přenesený a dá se aplikovat na činnost duchovní péče ve významu: vést, spravovat, řídit, pečovat a chránit. Přenesený význam tohoto slovesa se vyskytuje na četných místech novozákonních textů.“²⁷

Apoštol Petr se setkává se Zmrtvýchvstalým Kristem u Tiberiadského jezera, kde mu jsou Kristem položeny tři otázky. Dvakrát se Kristus ptá, zda ho Petr miluje a jednou se ptá, zda ho má Petr rád. Třikrát zazní z Petrových úst vyznání, že má Krista rád. Následně je Petr třikrát vyzván k pastýřské službě. „Ježíšův dialog s Petrem souvisí spíše s vnitřním povoláním Petra k vykonávání poimenické služby. (...) Součástí této služby je obojí: povolání i láska k Bohu i lidem (agapé) společně s důvěrou, že v této velmi náročné, obtížné službě se pastýř smí vždycky opírat o Ježíše Krista.“²⁸

²⁶ LIGUŠ, J. Op. cit s. 62.

²⁷ Tamtéž, s. 59.

²⁸ Tamtéž, s. 59–60.

Pastýři v NZ jsou povoláni, aby bděli nad stádem (církve) s láskou a nezištně, hledali ztracené ovce, mají být vzorem svému stádu.²⁹ Salajka se zmiňuje, že apoštolové byli první nositelé praktickoteologických norem.³⁰

Skutky apoštolů ukazují, jak probíhala pastýřská péče v církvi, v povelikonoční době (Sk 2,42-47). Také jak apoštolové vybírali další pastýře do duchovní služby (Sk 6,1-6) „Základní prvky pastorační činnosti tvoří zvěstování, kázání, katechumenát, veřejné pokání, vznikající církevní řád, bohoslužba a služba bližnímu.“³¹

1.2.4 Pastýř v současné době

Vykonavatelé pastýřské služby nejsou pouze kněží, jak by se mohlo na první pohled zdát. Samozřejmě jsou to kněží, kteří vykonávají primární pastýřskou péči, ale nápomocní jim jsou i kaplani, jáhni a také laici. V posledních letech se vyzdvihuje důležitost zapojení všech křesťanů do duchovní péče v církvích. Z řad laiků mohou být kněžím nápomocní pastorační asistenti, kteří jsou k této službě ustanoveni církví, dále další farníci či farnice, kteří mohou organizovat setkání nejrůznějších skupin ve farnosti, mladí lidé – animátoři, kteří mohou vést mládežnická společenství,³² katecheté, kteří mohou též formovat křesťanské skupiny ve farnostech, a další členové křesťanských společenství v jednotlivých církvích.

Když se zaměříme na osobu kněze, který, jak již bylo řečeno, hraje velice důležitou roli v pastýřské službě mladým lidem, nalezneme několik charakteristik, jaký by měl kněz být jakožto pastýř mladých. Například Balík píše, že mládež očekává od kněží bezpodmínečnou lásku a přijetí, hledá v něm autoritu, oporu a pomoc, chce slyšet pravdu, potřebuje zažít u kněze blízkost, ale i posvátno. Pro mladé lidi je důležité, aby kněz žil ve shodě s tím, co hlásá.³³ Jan Pavel II. upozorňuje na potřebu autority a osobnosti, po které mladí lidé touží a kterou, zvláště v dnešní době, kdy mnoho mladých vyrůstá bez otce, potřebují. Jako důvod uvádí Jan Pavel II. následující: „K osobám s autoritou utíkají

²⁹ Volně cit podle: *Pastýř* in: LÉON-DUFOUR, X. Op. cit. 316.

³⁰ Volně cit. podle: SALAJKA, M. *Křesťanská církev ve své duchovní aktivitě a práci*. Op. cit. 6.

³¹ AMBROS, P. *Pastorační teologie a kontinuita křesťanské tradice*. In.: *Nové cesty pastorační teologie. Krása jako východisko*, ŠPIDLÍK T. a kol., Op. cit. 16.

³² „Mladí lidé se musí stát prvními a bezprostředními apoštolů mladých tím, že apoštolsky působí sami mezi sebou.“ (AA 12 – *Dekret o apoštolátu laiků*) in: KAPLÁNEK, M. Op. cit. 11.

³³ Volně cit. podle: BALÍK, J. *Na cestě s mladými. O službě církve mladým lidem*. Praha: Paulínky, 2004, s. 348–349.

proto, že u nich nacházejí hojnost lidského tepla a poznávají, že je dokáží doprovázet na jejich cestách.³⁴

Salajka píše: „Sledování a výzkumy naznačují, jaké vlastnosti by měla vykazovat pastýřská osobnost: vnímavost a smysl pro druhé (percepce, empatie), přirozená autorita, přiměřená pevnost a sebejistota, schopnost otevřené a přímé odpovědi, smysl pro spontánnost a bezprostřednost a další.“³⁵

Cole upozorňuje na dva typy kněží. Jedni posílají lidi stále k odborníkům (psychologům, psychiatrům, lékařům) a pastýřskou péči upozadují. Druhý typ kněží se zase snaží za každou cenu pomoci a sami přebírají roli odborníků, což shledává jako tu horší variantu. Pastýři by v ideálním případě měli nabízet způsob pohledu na věc (problém, se kterým přichází dotyčný za pastýřem) skrze optiku křesťanského příběhu, a to na základě jejich povolání, školení a v některých církevních tradicích i úřadu. Kněží nemají monopol na pastýřskou péči. Lékařské, psychologické nebo jiné odborné metody mohou doprovázet péči o duše a spolu s pastoračními tak mohou být opravdovým zdrojem milosti. Kněz má být otevřený lidem, kteří se o pastýřskou péči zajímají, ale i těm, kteří při vyslovení pojmů církevní, duchovní utíkají.³⁶

Pastýř v dnešní době má být především povoláný skrze Ducha svatého, plně důvěřovat Kristu a být též povoláný církví do své služby druhým. Pouze Bůh může působit skrze zvěstované Boží slovo a On promlouvá k lidským srdcím ve společenství církve. „Jen Boží působení dokáže ve své lásce člověka usvědčit, potěšit i pokárat tak, aby mu to sloužilo k dobrému.“³⁷

Aby se sám pastýř nestal objektem pastorační péče, je důležité, aby myslel na své hranice. Jsou tací pastýři, který vydají ze sebe všechno pro druhé a bohužel se stává, že tzv. vyhoří. Pro pastýře by tedy měla platit důležitost psychohygieny stejně tak, jako pro ostatní pomáhající profese. Opatrný píše: „Takzvané ‚zapomínání na sebe‘ může být cestou

³⁴ JAN PAVEL II. *Překročit práh naděje*. Praha: Tok, 1995, s. 116 in: BALÍK, J. Tamtéž, s. 352.

³⁵ SALAJKA, M. *Křesťanská církev ve své duchovní aktivitě a práci*. Op. cit. 111.

³⁶ COLE, Allan Hugh. What Makes Care Pastoral? *Pastoral Psychology* [online]. 2010, 59(6), 711–723 [cit. 2016-04-16]. DOI: 10.1007/s11089-010-0296-5. ISSN 0031-2789. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s11089-010-0296-5>.

³⁷ LIGUŠ, J. Op. cit. 69.

v lepším případě k neefektivnosti vlastní práce, v horším případě k osobní katastrofě, kde psychosomatické onemocnění je tou nejmenší škodou.“³⁸

1.3 Pastýřská péče o mládež

Pastýřská péče o mládež není pouze úkolem kněží. Náplní pastorační péče mládeže, jak píše Kaplánek, jsou „všechny aktivity, kterými se křesťané snaží podílet na realizaci Božího záměru s mladými lidmi v jejich konkrétních životních podmínkách.“³⁹ Lechner do těchto aktivit zařazuje nejen konkrétní práci s mládeží ve farnostech, ale i oblast sociální práce, výchovné pomoci, školy, médií a zvláštní služby. Následující tabulka ukazuje široký záběr pastorační péče mládeže dle Lechnera.

Tabulka č. 1: Přehled pastorační péče mládeže podle Martina Lechnera

Práce s mládeží	Sociální práce	Výchovná pomoc
mládežnické spolky farní práce s mládeží: - různé skupinky - otevřené nabídky - letní tábory - práce s ministranty - mládežnické mše - katecheze nabídky řádů a hnutí	internáty péče o pracující příprava na zaměstnání pastorační v podnicích péče o problémovou mládež: - cizinci a přistěhovalci - nezaměstnaní - práce s ohroženými dívkami	poradenství pomoc rodičům pastorační na sídlištích terapeutická zařízení domovy problémové mládeže
Škola	Média	Zvláštní služby
účast ve státních školách: - výuka náboženství - školní pastorační - školní poradenství - školní bohoslužby církevní školy internáty při školách školní družiny	časopisy rozhlas televize internet	nemocnice pastorační vojáků pastorační civilní služby pastorační vězňů domovy pro postižené přípravy k sňatku křesťanské cestovní kanceláře sportovní kluby

KAPLÁNEK, M. *Pastorační péče mládeže. Studijní text pro pracovníky s mládeží. Praha: Salesiánská provincie, 1999, str. 103*

³⁸ OPATRŇY, A. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*, Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2005, s. 65.

³⁹ KAPLÁNEK, M. *Op. cit.* 9.

Jednotlivé církve nabízejí mladým lidem různé možnosti, jak prožívat svoji víru ve společenství s ostatními mladými křesťany, což je předloženo v praktické části této diplomové práce.⁴⁰

Kaplánek předkládá část dokumentu *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeiter*⁴¹ a cituje z něj následující pasáž: „Církev slouží mladým lidem tím, že jim pomáhá se realizovat takovým způsobem, jehož měřítkem je Ježíš Kristus (Flp 2,6-11). Tím se liší církevní práce s mládeží od veškeré jiné mládežnické práce.“⁴²

V této definici je hned několik důležitých tvrzení. První skutečnost, že církev slouží mladým lidem, vyvrací fakt, že by církev mladých lidí mohla využívat nebo si jich nevšímala v zahleděnosti sama do sebe. Církev mladé lidi potřebuje, neboť jsou její nadějí.⁴³

Další významná skutečnost je ta, že církev pomáhá mladým lidem se realizovat, tedy nejen rozvíjet své hřivny, které jim byly vloženy do vínku, ale nalézt sebe sama, identifikovat se. Křesťanství by mělo nabízet mladému člověku cestu k jeho seberealizaci a ukazovat mu, že právě tato křesťanská cesta je jiná, než jsou cesty konzumní společnosti, je to cesta Pravdy a Lásky.

Tvrzení, že měřítkem realizace mladých lidí je Ježíš Kristus, je další důležitý fakt. Ježíš Kristus, zastánce chudých, bezmocných, ale i bohatých a zákoníků, muž z Nazareta, který žil jako člověk mezi lidmi, muž, který si protřpěl smrt na kříži a přesto neprohrál. „Křesťan musí dosvědčovat životem svoji nadějí na svobodu, spravedlnost a mír, která vychází z víry v Boží moc projevenou v Ježíši Kristu.“⁴⁴

Ježíš Kristus není jen měřítkem realizace mladých lidí, ale i cílem celé pastorace mládeže, jak píše Balík: „Cílem pastorace mládeže je dovést mladého člověka k setkání s živým Kristem přítomným v církvi.“⁴⁵ Aby se mladý člověk setkal s živým Kristem, je zapotřebí doprovázet ho na jeho cestě životem. Doprovázet mladého člověka může nejen kněz, ale i jiný duchovní (jáhen, řádový bratr či sestra). Osobní doprovázení řadíme

⁴⁰ Viz kapitola 4.7 *Výsledky výzkumu*.

⁴¹ Dokument je uveřejněn v souborném vydání dokumentů o práci s mládeží v SRN, které jsou publikované v díle: SCHMID, F., *Grundlagentexte zur katholischen Jugendarbeit*. Freiburg, Basel, Wien 1986, s. 44–65.

⁴² *Ziele und Aufgaben I.*, in: KAPLÁNEK, M. Op. cit. 37.

⁴³ „Proto tento posvátný sněm připomíná všem pastýřům duší velmi vážnou povinnost učinit všechno pro to, aby byla všem věřícím umožněna křesťanská výchova, především však mládeži, neboť ona je nadějí církve.“ Dokument Druhého Vatikánského koncilu *O křesťanské výchově* in: KAPLÁNEK, M. Op.cit. 11.

⁴⁴ *Ziele und Aufgaben I.*, in: KAPLÁNEK, M. Op. cit. 112.

⁴⁵ BALÍK, J. Op. cit. 31.

do metod individuální pastýřské péče, o kterých již bylo pojednáváno.⁴⁶ Kromě osobního doprovázení je zvláště pro mladé lidi důležité zažít pocit společenství, tomuto tématu je věnována kapitola *3.4 Smysl a poslání církevních společenství pro mládež*.

⁴⁶ Viz kapitola *1.1 Vymezení pojmu*.

2. Spiritualita

V této kapitole se pokusím definovat pojem spiritualita a nastínit oblast zájmu, kterou se budu v rámci tohoto tématu zabývat. Nedílnou součástí této kapitoly je i část, kde se budu věnovat selektovaným křesťanským církvím a pokusím se uvést důrazy jejich spirituality. Kapitola by měla čtenáře uvést do složitého tématu spirituality a ukázat mu bohatství jednotlivých církví, kterým mohou mládeži sloužit.

2.1 Vymezení pojmu

Většina odborných publikací, které se věnují tématu spiritualita, začíná těmito či podobnými slovy: „Vymezit pojem spiritualita je nelehký úkol.“ Pojem je to ovšem, zvláště v poslední době, užívaný velice často a v mnoha různých souvislostech. Na knižním trhu tak můžeme nalézt publikace, které nesou název „Křesťanská spiritualita“, až po publikace s názvem „Spiritualita sportu“.

Latinské substantivum *spiritualitas* překládáme výrazem spiritualita nebo také duchovnost, adjektivum *spiritualis* zní spiritualis, tedy duchovní nebo duševní. Podstatné jméno *spiritus* znamená dech nebo také duch. Latinská slova *spiritualis* a *spiritus* jsou odvozená od slovesa *spirare*, které překládáme jako dýchat.

Termín duch může být chápán ve vícero významech. Jednou z možností je, že jde o ducha v platonském či novoplatonském slova smyslu, kdy stojí proti sobě tělo a duch.

Oproti tomu apoštol Pavel používá protikladu *pneuma* – *sarx*. Důležité je upozornit, že Pavel výrazem *pneuma* má na mysli Ducha Svatého a vše, co se mu protiví, nemusí být čistě materiální povahy (*soma*), ale může jít klidně o mysl nebo vůli.⁴⁷

Dále může být termín duch spojován s *psyché*, pak dochází k záměně duchovního a duševního.

V neposlední řadě je duchem myšlen Duch Svatý, tedy třetí božská osoba, a konání Boha prostřednictvím Ducha svatého.⁴⁸

Pojem spiritualita se poprvé objevuje od 5. století a je jím označováno formování křesťanského života. Následuje dlouhý vývoj pojmu, kdy je jeho význam různě přetvářen. Od 17. století se začíná nejvíce používat ve Francii a je jím vyjadřován vztah člověka

⁴⁷ Srov. s. SHELDRAKE, P., *Spiritualita a historie. Úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života.*, Brno: CDK, 2003, s. 43–44.

⁴⁸ Volně cit podle: *Spiritualita* in: FIORES, S. GOFFI, T. *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 904.

k Bohu. Na přelomu 19. a 20. století se začíná rozvíjet obor spirituální teologie. Ke konci 19. století se pojmu používá v anglosaských zemích a začátkem 20. století v zemích románských.

Od poloviny 20. století se pojem spiritualita rozšiřuje na Západ, a to mimo oblast křesťanství. „Na tomto rozšíření mělo od osmdesátých let 20. století hlavní podíl náboženství Nového věku (New Age), které očekávalo (a v jedné své části stále očekává) příchod blaženého věku, k němuž mělo či má dojít právě díky rozšíření spirituality.“⁴⁹ Termín spiritualita se tak stává synonymem pro vnitřní individuální zážitek, který není závislý na náboženské instituci. Protikladem, který je spojován s organizovaným náboženským životem či duchovní tradicí, se stal termín religiozita. Spiritualita se odpoutává od svého původního významu, který je spojován s křesťanskou tradicí a stává se moderním pojmem, který se dostává do oblasti psychologie.⁵⁰

Z výše uvedeného je patrné, že odborný výraz spiritualita lze definovat z vícero úhlů pohledu. Pokusím se nyní předložit dva pohledy na spiritualitu, které považuji pro svou práci za přínosné:

V širším slova smyslu je spiritualita nevázaná na konkrétní náboženskou tradici, je přístupná všem lidem a je niternou záležitostí člověka ve vztahu k transcendenci. Do širšího pojetí spirituality můžeme řadit i pohled psychologie na spiritualitu, která ji vnímá jako tu složku osobnosti, jež se formuje ve vztahu k posvátnému. Říčan definuje spiritualitu následovně: „tvoří – alespoň u některých jedinců – integrující centrum motivů, postojů a citů i kognitivní orientace, jádro osobní identity a smyslu života.“⁵¹ Elkins trvá na tom, aby byl termín spiritualita vnímán univerzálně a mohl být tak přístupný všem kulturám.⁵²

V užším slova smyslu je spiritualita spojována s náboženstvím a příslušnou konfesí. V rámci křesťanství se spiritualita vztahuje k Duchu svatému a k jeho projevům ve vztahu člověk – Bůh. V křesťanském pojetí vznikla také teologická disciplína, která se nazývá spirituální teologie. Altrichter spirituální teologii definuje jako disciplínu, „která se zabývá duchovním životem coby osobním vztahem k Bohu se vším, co tento vztah zahrnuje.“⁵³

⁴⁹ VOJTÍŠEK, Z., DUŠEK, P., MOTL, J., *Spiritualita v pomáhajících profesích*, Praha: Portál, 2012, s. 10.

⁵⁰ Volně cit. podle: VOJTÍŠEK, Z., DUŠEK, P., MOTL, J., Op. cit. 11.

⁵¹ ŘÍČAN, P. *Spiritualita v psychologii*, 2009 in: VOJTÍŠEK, Z., DUŠEK, P., MOTL, J., Op. cit. 13.

⁵² Volně cit. podle: ŘÍČAN, Pavel. *Spiritualita jako základ mravní výchovy*. *Pedagogika* [online]. 2006, 56(2), 119 - 131 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1569&lang=cs>

⁵³ ALTRICHTER, M., *Příručka spirituální teologie*, Olomouc: Refugium Velehrad – Roma, 2007, s. 11.

Tato práce je věnována spiritualitě křesťanské. Křesťanskou spiritualitu lze opět definovat různě. Proto byly vybrány následující definice, ve kterých je křesťanská spiritualita chápána jako „způsob, jímž křesťanští jednotlivci či skupiny usilují o prohloubení svého prožitku Boha.“⁵⁴

Sheldrake definuje, že spiritualita „zahrnuje nejenom postupy při modlitbě, ale obecněji také vědomý vztah k Bohu v Ježíši Kristu, prostřednictvím imanentního Ducha svatého a v prostředí obce věřících (...), zabývá se spojením teologie, modlitby a křesťanské praxe.“⁵⁵

„Spiritualita má co činit s naším prožíváním Boha, ale také s přeměnami našeho vědomí a našeho života jako výsledku tohoto prožitku.“⁵⁶

Z uvedených definic jsou zřejmé následující body, které charakterizují křesťanskou spiritualitu.

Křesťanská spiritualita je:

- a) způsob, kterým křesťan prohlubuje prožívání Boha;
- b) spojení teologie, modlitby a křesťanské praxe;
- c) je „trojiční, christologická a církevní“⁵⁷;
- d) jejím výsledkem je proměna našeho vědomí a života.

V praktické části práce⁵⁸ jsem se pokusila během zúčastněného pozorování ve vybraných církevních společenstvích zaměřovat na to, jak je mládež v oblasti spirituality vedena. Protože jsem si vybrala společenství katolické, protestantské a ortodoxní, tak se v následující části práce věnuji důrazům jejich křesťanské spirituality.

2.2 Důrazy spirituality v selektovaných křesťanských církvích

Každá z církví, kterou jsem vybrala do praktické části výzkumu má svá specifika a odlišnosti od ostatních církví.⁵⁹

V této části práce bych proto ráda předložila důrazy spirituality v selektovaných křesťanských církvích. Domnívám se, že je důležité pro pochopení spirituality daných

⁵⁴ MCGRATH, Alister E. *Křesťanská spiritualita*. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2001., s. 15.

⁵⁵ SHELDRAKE, P., *Spiritualita a historie. Úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života*, Brno: CDK, 2003, s. 62.

⁵⁶ O'BRIEN R., *Catholicism*, str. 1058 in: Tamtéž, s. 16.

⁵⁷ SHELDRAKE, P. Op. cit. 63.

⁵⁸ Viz kapitola 4. *Výzkum*.

⁵⁹ Viz kapitola 4.2 *Charakteristika zkoumaného vzorku*.

církvi znát i jejich stručnou obecnou charakteristiku. U každé konkrétní spirituality tedy nejdříve uvádím stručný popis církve či církví a následně se věnuji její spiritualitě.

Ne vždy je zcela jasné, co řadíme ve vybraných církvích pod pojem spiritualita. Pokusila jsem se tedy v každé církvi vyzdvihnout ty nejvíce odlišné a významné projevy zbožnosti, přičemž jsem měla stále na paměti výše zmíněné křesťanské pojetí spirituality.

Tato kapitola také umožní čtenáři, který není znalý v konfesijní problematice, seznámit se alespoň stručně s církvemi, kterými se zabývám ve výzkumné části diplomové práce.⁶⁰

2.2.1 Katolická spiritualita

Katolickou spiritualitou mám na mysli ty projevy spirituality, které jsou příznačné pro Římskokatolickou církev.

Stručná charakteristika Římskokatolické církve

Filipi ve své knize *Křesťanstvo* píše, že pojem církev katolická má dvojí význam. První význam určuje konfesijní příslušnost – Římskokatolická církev, která je v jednotě s papežem, římským biskupem. Druhý význam pojmu katolická církev vyjadřuje pojem všeobecná, tedy že existuje ve všech dobách a ve všech částech světa. Římskokatolická církev chápe sama sebe jako církev katolickou, kde její všeobecnost a jednota církve Kristovy je uskutečňována nejdokonaleji.⁶¹ Katolická církev rozlišuje dva obřady – obřady západní církve, tedy latinský obřad, a obřady východních církví, tedy Řeckokatolické církve a dalších církví, které jsou v unii s Římem.⁶²

Římskokatolická církev v ČR je nejpočetnější křesťanskou církví. Existuje sedm diecézí, z čehož dvě jsou arcidiecéze (Praha, Olomouc). Diecéze jsou spravovány biskupem, což je nejvyšší možné svěcení. Jednotlivé farnosti mají své faráře, kterým jsou k dispozici jáhni. Papež je hlavou církve, má nejvyšší autoritu. Nositelem magisteria (učitelského úřadu) jsou biskupové v čele s biskupem římským (papežem), který je

⁶⁰ Pro hlubší studium o jednotlivých církvích doporučuji zejména dílo: FILIPI, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. Podrobnější informace lze také získat v katechismech jednotlivých církví.

⁶¹ Volně podle: FILIPI, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996, s. 59.

⁶² V unii s Římem se nachází šestnáct místních církví v pěti ritech: Ritus byzantský (byzantsko - slovanský), ritus východosyrský (chaldejský), ritus západosyrský a maronitský, ritus arménský a ritus alexandrijský.

neomylný, co se týče učení církve. Římskokatolická církev uznává apoštolskou posloupnost.⁶³ Biskupové, kněží (faráři) a jáhni jsou pověřeni vysluhováním svátostí, hlásáním evangelia a pastýřským vedením svého lidu. Duchovní mohou být pouze muži, kteří vstupují (kromě jáhnů) do celibátu. V Římskokatolické církvi existují řeholní řády nebo kongregace. Do této skupiny patří muži i ženy, kteří se rozhodli žít svůj život v chudobě, čistotě a poslušnosti danému řádu. Každý řád má své poslání, které naplňuje konkrétní službou.

Počet svátostí v Římskokatolické církvi je sedm. Jsou to: svátost křtu, eucharistie, pokání, biřmování, manželství, kněžství, pomazání nemocných.

Spiritualita Římskokatolické církve

Když se řekne pojem katolická spiritualita, leckomu se asi vybaví spojení spirituality s nějakým mnišským řádem. Lze mluvit o františkánské spiritualitě, dominikánské, benediktínské, salesiánské apod. Každý z těchto řádů má za svého patrona nějakého světce, který specifickým způsobem prožíval svůj vztah k Bohu, a tím se začaly utvářet různé spirituality v Římskokatolické církvi. Všechny tyto spirituality „vycházejí z jediného základu víry, a pak různými cestami přivádějí do nitra víry a ústí v odevzdávání se člověka Bohu.“⁶⁴ Jednotlivé spirituality mnišských řádů zde nebudou rozebírány, protože to není obsahem této kapitoly, ani této diplomové práce.⁶⁵ Pokusím se spíše vyzdvihnout, v čem je typická zbožnost Římskokatolické církve.

Římskokatolická církev klade bezesporu důraz na liturgii. McGrath ve své knize *Křesťanská spiritualita* píše, že „církví užívané formy vzývání Boha jsou pevné a ústředně stanovené a vyjadřují přesvědčení, že způsob modlení a vzývání Boha je nerozlučně spjat s tím, v co církev věří.“⁶⁶ Jádrem liturgie je eucharistická oběť, dále řadíme pod pojem liturgie svátosti, pobožnosti, požehnání, procesí nebo i denní modlitbu církve.⁶⁷

⁶³ Srov. s KKC 77.

⁶⁴ *YOUCAT: katechismus katolické církve pro mladé*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 272.

⁶⁵ Zajímavou knihou, která se této problematice věnuje, je dílo Jordana Aumanna s názvem *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, Praha: Karolinum, 2000.

⁶⁶ MCGRATH, Alister E. Op. cit. 31.

⁶⁷ Na tomto místě bude pojednáno zvláště o liturgii jako takové a o eucharistické bohoslužbě, další svátosti rozebrány nebudou. Podrobné vysvětlení svátostí lze nalézt v *Katechismu katolické církve*.

Aumann se věnuje raně křesťanské spiritualitě. Specifikuje raně křesťanskou spiritualitu jako kristocentrickou, eschatologickou, asketickou a také jako liturgickou. Upozorňuje na list sv. Klementa, kde je pojmu liturgie pravděpodobně poprvé užíváno k vyjádření křesťanské bohoslužby.⁶⁸

Katechismus katolické církve říká: „Kristovo dílo, liturgie, je také činností jeho církve. Uskutečňuje a ukazuje církev jako viditelné znamení společenství Boha a lidí skrze Krista.“⁶⁹ Podstatu liturgie jasně vystihuje 2. vatikánský koncil: „Liturgie je vrchol, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla.“⁷⁰ Účast katolického věřícího na mši svaté, kde dochází ke slavení bohoslužby slova a eucharistické bohoslužbě, je doporučována i v jiné dny, než pouze v neděli. Skrze eucharistii se Ježíš Kristus plně dává člověku a člověk se odevzdává jemu, tím se stává tělem církve.

Denní modlitba církve je specifická pro katolickou liturgii a je všeobecnou veřejnou modlitbou církve. Jedná se o sedm modlitebních hodin, ve kterých se kněží, řeholníci i laici společně (ať už jsou kdekoliv na světě) modlí biblické texty. Tím jsou sjednoceni a spojeni s Kristem, oslavují Boha Otce a vyprošují dary Ducha svatého pro celý svět.⁷¹ Denní modlitba církve se též nazývá Breviář.

Pro Římskokatolickou církev je ještě typická, kromě zmíněné liturgie, například úcta ke svatým a k Panně Marii. Filipi píše, že „světcí a světice jsou orientačními postavami, vzory víry a opravdovosti“⁷² a jsou hodni následování. Svatí jsou v modlitbách katolíků prošeni o přímluvu u Boha Otce a jsou zahrnuti do společenství církve. V rámci lidové zbožnosti konají katoličtí věřící poutě na místa, kde se světci narodili, žili či působili. Nedůležitější a nejvýznamnější přímluvkyní ze všech svatých je Panna Maria. Úcta k Panně Marii je nejvíce výrazná právě v Římskokatolické církvi. Je pozoruhodné, kolik kostelů je zasvěcováno právě Panně Marii, nebo jak hojně jsou navštěvována místa, kde se zjevila Panna Maria (Lurdy, Medžugorie, Fátima apod.). Marii jsou v liturgickém roce zasvěcovány některé dny. Nejznámější modlitbou k panně Marii je modlitba Zdravas Maria, se kterou se pojí modlitba růžence. Celá mariánská úcta v rámci katolické církve vyrostla v obor mariologie, který je řazen do oblasti dogmatické teologie. Důležité je

⁶⁸ Volně cit. podle: AUMANN, J. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, Praha: Karolinum, 2000, s. 30–34.

⁶⁹ KKC 1071.

⁷⁰ KKC 1074, 2. vatikánský koncil SC 10.

⁷¹ Volně cit. podle: KKC 1196.

⁷² FILIPI, P. Op. cit. 94.

poznámenat, že nesmí úcta k panně Marii přerůst v klanění se Marii, protože jediný, komu se katolický věřící má klanět, je Bůh.

2.2.2 Protestantská spiritualita

V rámci protestantismu⁷³ se budu věnovat dvou církvím, které jsem navštívila během výzkumu. Nejdříve předkládám stručnou charakteristiku církve Českobratrské evangelické a následně církve Československé husitské. Na závěr se pokusím vystihnout to podstatné z protestantské spirituality.

Stručná charakteristika Českobratrské církve evangelické

Se vznikem Československa se pojí zrození církve Českobratrské evangelické (dále jen ČCE). Církev vzniká sloučením církví helvétského vyznání spolu s církvemi augsburského vyznání. Ideový základ pro spojení těchto dvou církví poskytuje Ferdinand Hrejsa ve spisu *Česká konfese*. Generální sněm, který se konal 17. a 18. prosince roku 1918, vyústil v definitivní spojení obou církví. ČCE přijala v roce 1918 českou a bratrskou konfesi a roku 1945 přijímá ještě konfesi augsburskou a helvetskou.⁷⁴

ČCE je církví křesťanskou, věřící v jednoho Boha a nesoucí živý odkaz vzkříšeného Ježíše Krista. Vychází z reformace⁷⁵ a uznává Apoštolské vyznání víry, Chalkedonské, Nicejsko-Cařihradské a Athnasiovo. Bible je pro ČCE stěžejním a opěrným bodem křesťanské víry.

Svatosti mají v ČCE dvě. Je to křest a večeře páně. Farní sbory jsou spravovány staršovstvem. Farářskou službu mohou vykonávat muži i ženy. Faráři či farářky se mohou ženit či vdávat a mít děti. Farní sbory jsou sdružovány do seniorátů. Jednou ročně se zástupci seniorátu scházejí na synod, kde volí synodní radu.

⁷³ Pojem protestantismus označuje ty církve, které vzešly z evropské reformace 16. století, anebo na reformaci nepřímou navazují.

⁷⁴ Volně cit. podle: FILIPI, P. Op. cit. 178.

⁷⁵ Reformace je proud obnovy západního křesťanství, který byl jednak reakcí na jevy úpadku ve středověké západní církvi, jednak výsledkem nového poznání o samých základech křesťanské víry. Cílem reformačního hnutí nebylo zakládání alternativní církve (církvi), nýbrž proměna církve stávající. Ukázalo se však, že tato proměna by musela být tak dalekosáhlá, že bylo schůdnější budovat církevní struktury nové. Problematické reformace se věnuje například A. Molnár, v díle *Na Rozhraní věků*.

Stručná charakteristika Československé církve husitské

Církev Československá husitská (dále jen CČSH) je křesťanskou církví, jež zakládá své učení na Písmu svatém a křesťanské tradici. Hlásí se k tradici staro-křesťanské, cyrilometodějské a reformační. CČSH vznikla 8. 1. 1920, její vznik byl iniciován reformními kněžími vedenými dr. Karlem Farským.⁷⁶

V CČSH jsou duchovními muži i ženy. Duchovní jsou kazatelé, jáhni, kněží a biskupové. Na správě církve se podílejí jak duchovní, tak i laici. Mluvíme v této souvislosti o církvi presbyterní.⁷⁷ Vysluhováno je sedm svátostí, což jsou křest, biřmování, večeře Páně, pokání, manželství, útěcha nemocných a svěcení kněžstva. Bohoslužby jsou specifické liturgií dr. Karla Farského, též je však možné užívat tzv. Druhou liturgii.⁷⁸ CČSH zachovává svobodu svědomí, což v církevní praxi znamená „svobodu teologické práce při oddanosti pravdě, toleranci a úctu k bohosloveckému a vědeckému poznání druhého, jednotu církve ve věcech podstatných, svobodu a toleranci ve věcech nepodstatných a neprokazatelných.“⁷⁹ Náboženské obce spadají pod diecéze, které jsou vedené diecézní radou a biskupem. Nad diecézemi je ústřední rada, církevní zastupitelstvo a sněm jakožto nejvyšší zákonodárný orgán.

CČSH se charakterizuje následovně: „Církev československá husitská je společenstvím lidí, které spojuje snaha navrátit se k Bohu cestou, kterou nám ukázal Ježíš z Nazareta, kterou hledaly a nalézaly prvokřesťanské obce, putovali po ní Mistr Jan Hus a husité i dr. Karel Farský a zakladatelská generace této církve. O své církvi věří, že vznikla z milosti Boží proto, aby skrze ni byli do jediné svaté obecné církve přivedeni mnozí, kteří by jinak zahynuli bez spásy a v beznaději.“⁸⁰

⁷⁶ Volně cit. podle: Základní informace. *Církev československá husitská* [online]. Praha, 2007 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.cssh.cz/view.php?id=338>.

⁷⁷ „Zřízení hierarchické (řec.: hierous = kněz), kde hlavní důraz je položen na služebnosti a pravomoci kněžstva. Zřízení presbyterní (řec.: presbyteros = starší, tj. laický funkcionář), kde důraz je položen na služebnosti a pravomoc laiků. CČSH je v celku zřízením presbyterním, obsahuje však i některé prvky zřízení hierarchického.“ MEDEK, R. *Katechismus v duchu církve československé husitské*, Blahoslav: 1990, s. 130.

⁷⁸ Liturgické texty jsou uvedeny na webu CČSH: Církev československá husitská - Liturgie. *Církev československá husitská* [online]. [cit. 2015-10-13]. Dostupné z: <http://www.cssh.cz/view.php?id=179>.

⁷⁹ MEDEK, R. Op. cit. 135.

⁸⁰ O církvi. *Církev československá husitská* [online]. Praha [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.cssh.cz/view.php?id=1>.

Protestantská spiritualita

V protestantských církvích je kladen důraz na Písmo, což je možné pozorovat během kázání, častém setkávání nejrůznějších skupin nad Písmem či během osobních modliteb křesťanů.⁸¹ Leenhardt je dle Sheldraka toho názoru, že „protestantský typ spirituality zdůrazňuje závislost toliko na Bohu – slyšení Božího slova, pokání a nadějeplné směřování vstříc eschatologickému království.“⁸² Již samotná reformace zahájila tento proces, kdy se ústředním bodem křesťanského života začalo stávat slovo – Boží slovo. Nešlo tedy tolik o to, zda byl křesťan účasten bohoslužby, ale o jeho víru, která ho vedla ke spáse. Víra měla být probuzena slovem – skrze kázání. Proto bylo tolik důležité, aby lid rozuměl tomu, co kněží čtou a kážou, proto ta touha čtení Písma v mateřském jazyce. Jak píše Butta, sám Luther hlásal: „Všechno činí Boží slovo“ (...) „Kde se Boží slovo nekáže, je lépe se ani nemodlit ani nečíst ani se neshromažďovat.“⁸³ Butta výroky Luthera hodnotí slovy: „Takové věty nemínil Luther negativně jako znehodnocení liturgie, pouze jako kritiku bohoslužby, která zanedbává kázání evangelia.“⁸⁴

Pro protestantské církve a zvláště pro církve evangelické je příznačné zdůrazňování Ježíšova kříže. Na rozdíl od Římskokatolické církve je pro evangelíky ústředním dnem Velikonoc Velký pátek – den, kdy zemřel Ježíš Kristus. Tento den není jen dnem, kdy si křesťané na celém světě připomínají Ježíšovu smrt, ale hlavně je dnem, a pro evangelíky zvláště, kdy se připomíná význam jeho smrti – tedy spása lidí. Zatímco v Římskokatolické církvi je ústředním dnem Velikonoc Vzkříšení Ježíše Krista. Luther píše: „Nestačí poznat Boha v jeho slávě a majestátu, je nutné poznat ho také v ponížení a potupě na kříži. (...) V Kristu ukřižovaném spočívá pravá teologie a pravé poznání Boha.“⁸⁵

Protestantské církve také kladou důraz na prožívání své víry v rámci společenství, kde se snaží o to, aby se navzájem poznali. Filipi píše, že „primární zkušeností církve je místní shromáždění, kde jeden druhého zná a kde i farář(ka) je jen primus inter pares (bratr farář, sestra farářka), nikoli představitel nadřazené instituce a nositel *potestatis*

⁸¹ Volně cit. podle: MCGRATH, Alister E. Op. cit. 36.

⁸² SHELDRAKE, P. Op. cit. 194.

⁸³ BUTTA, Tomáš. *Praktický liturgický projev*. Praha: Husův institut teologických studií ve spolupráci s Vysokou školou zdravotnictví a sociální práce Sv. Alžbety, detašované pracoviště Praha, 2015, s. 21.

⁸⁴ Tamtéž, s. 21–22.

⁸⁵ Luther, M., in: BIANCHI, E. *Klíčové pojmy křesťanské spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 103.

ecclesiasticae.⁸⁶ Šandera též pojednává o důležitosti společenství ve svém článku *O duchovním životě*, kde píše následující myšlenku: „Víra a duchovní život je vždy osobním vztahem jedince s Bohem, ale Bůh nás spojuje s druhými. Vede nás k druhým, k těm, kdo Boha přijali a přijímají. To znamená církev.“⁸⁷ Dále pojednává o církvi jakožto domově, kde se máme cítit přirozeně a uvolněně, jako se cítíme doma (nebo bychom při nejmenším aspoň měli). A nic nám nebrání sdílet se o svém duchovním životě s druhými lidmi. Šandera též mluví o dalších dvou možnostech, jak je možné rozvíjet svůj duchovní život. Zmiňuje Písmo, o kterém byla již řeč výše, on však ještě více zdůrazňuje spojení Písma a modlitby v osobním životě křesťana. A samozřejmě také zmiňuje modlitbu, která není pouze důrazem spirituality protestantské, ale je pojítkem mezi všemi spiritualitami – modlitba jakožto setkání s Bohem.⁸⁸

2.2.3 Pravoslavná spiritualita

Obecně o Pravoslavné církvi

Pravoslavná církev v českých zemích (dále jen pravoslavná církev) je církví autokefální⁸⁹ a je součástí jedné, svaté všeobecné a apoštolské církve Kristovy. Pravoslavná církev navazuje na dědictví, které do Čech a na Slovensko přinesli svatí Cyril a Metoděj. Církev se dělí na dvě územní části, a to na eparchie v České republice a na eparchie v Slovenské republice. Dále se dělí na arciděkanáty, děkanáty a církevní obce. „Věřouka pravoslavné církve spočívá na Písmu svatém a na všeobecné církevní tradici. Církevní tradice je zachována jednak v řádu církve a jejím životě, jednak ve spisech sv. Otců, tj. církevních spisovatelů z prvních století dějin křesťanství.“⁹⁰

Pravoslavná církev vyniká svou bohoslužbou.⁹¹ „Pravoslavná bohoslužba je dění plné symboliky, jež má několik významových rovin. Je to především účast na nebeské

⁸⁶ ALTRICHTER, M., a kol. *Otázky české spirituality*. Olomouc: Refugium, 2001, s. 61–62.

⁸⁷ ŠANDERA, Petr. O duchovním životě. In: *Dialog na cestě* [online]. Praha [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.dialognaceste.cz/clenove-a-hoste/tvorba-clenu-a-hostu/1354-sandera-tvorba-2.html>.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ „Autokefalita (z řec. Autos = sám, kefalé = hlava) je nevyšší stupeň samostatnosti a samosprávnosti vyjádřený tím, že se církev, jíž je autokefalita přiznána, sama rozhoduje o tom, koho postaví (zvolí) do svého čela. Autokefální církev nepodléhá pravomoci žádné jiné církve.“ FILIPI, P. Op. cit. 22.

⁹⁰ Ústava pravoslavné církve v českých zemích a na Slovensku. In: *Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku* [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.pravoslavnacirkev.info/nase-cirkev/ustava/479-ustava-pravoslavne-cirkev-v-ceskych-zemich-a-na-slovensku>.

⁹¹ Viz FILIPI, P. Op. cit. 32.

bohoslužbě andělů a vítězné církve, (...) jimiž je účastník jakoby přenášen do nadpozemské reality. Je to však zároveň rekapitulace ‚dějin spásy‘, Božího příběhu s lidským pokolením a s celým stvořením, vyjadřované častými odkazy k událostem biblickým. Je to ovšem i obecenství, koinónia s celou církví, s živými i mrtvými, se všemi patriarchy, mučedníky, svatými, s mnichy, klérem a lidem, ti všichni jsou apostrofování v modlitebních aklamacích.“⁹²

Důležitou součástí pravoslavného křesťana je i modlitba, která probíhá doma nebo na bohoslužbách církve. V pravoslavných církvích se klade důraz na Ježíšovu matku – Bohorodici a také na svaté. Bohorodice a svatí jsou zobrazováni na ikonách, ke kterým v pravoslavné církvi chovají velikou úctu.

Co se týče svátostí, v pravoslavné církvi se jich slaví sedm a jsou označovány slovem tajiny. Slovo tajiny vyjadřuje postoj pravoslavné církve ke svátostem, jež vnímá jako tajemství (mysterium) a to zvláště vztah mezi svátostným úkonem a působením milosti.

Spiritualita pravoslaví

V rámci pravoslaví se setkáváme spíše s pojmem duchovnost, než spiritualita, a proto i nyní budu tohoto pojmu využívat.

Dle pravoslaví: „Duchovnost označuje stav, ve kterém žije duchovní člověk.“⁹³ Duchovní člověk je chrámem Ducha Svatého, skrze milost se stal Božím synem, je příbytkem Svaté Trojice. Příkladem duchovního člověka v pravoslaví jsou osoby svatých.

Pravoslavná církev přikládá velký důraz své „léčebné“ funkci. Středem duchovnosti je totiž srdce, které je centrem lidské existence, a mysl. Obojí je třeba uzdravit. „Mysl je ve své nemoci roztržena a skrze smysly roztroušena ve světě a ztotožňuje se s rozumem. Proto je třeba, aby se vrátila do srdce. Z toho důvodu je pravoslavná církev nazývána ozdravnou, léčebnicí, místem terapie duše.“ Cílem je dojít k jednotě s Trojjediným Bohem skrze Boží milosti. Než člověk pozná Boha, prochází třemi stádii: očištění srdce, osvětlení mysli a zbožštění. K tomu, aby pravoslavný věřící došel uzdravení, mu pomáhá askeze a tajiny. Askezi se rozumí snaha plnit Kristova přikázání. Tajiny jsou svátosti pravoslavné církve. Askeze a tajiny spolu velmi úzce souvisejí a nelze je oddělovat. Skrze askezi člověk

⁹² FILIPI, P. Op. cit. 33.

⁹³ VLACHOS, H. *Pravoslavná spiritualita: stručné uvedení*. Prešov: Prešovská univerzita, 2006. Patristická knižnica., s. 15.

připravuje prostředí srdce k tomu, aby mohl přijmout Boží milost a energii prostřednictvím tajin. Askeze také pomáhá k udržení přijaté milosti.⁹⁴

Filipi se domnívá, že významným rysem pravoslavné spirituality je úcta k Bohorodici, která je pro ně jedinečným důkazem Božího vtělení.⁹⁵ Metropolita Vlachos píše, že Bohorodička vykonala „nejdůležitější dílo pro lidskou společnost“⁹⁶ tím, že nám dala Ježíše Krista. Její askeze, vytrvalost, tichost, modlitba mají být pro pravoslavné věřící inspirací.⁹⁷

Na tomto místě by měl být vyzdvižen ještě jeden aspekt pravoslavné spirituality, kterým je bezesporu úcta k ikonám. Ikony jsou obrazy Ježíše, Bohorodice a svatých. „Ikona chce být obrazem neviditelného, ba přítomností samého Neviditelného.“⁹⁸ Toto zvláštní tvrzení lze vysvětlit tak, že každý obraz má funkci spojovat zobrazované s divákem na úrovni poznatelnosti. U ikony je poznatelný její vnější aspekt, „zatímco její esencí je být místem přítomnosti.“⁹⁹ Ikona se snaží zachycovat učení Písma skrze obraz, využívá k tomu specifické formy, barvy a prostředky. Ikona je Božím dílem, které vypovídá o Bohu. V pravoslavné liturgii ikony ožívají skrze Ducha svatého. Ikona vytržená z liturgie pravoslaví se stává pouhým uměleckým skvostem. Ikony se nacházejí nejen v pravoslavných chrámech, ale i v domácnostech pravoslavných věřících. Před ikonami se odehrává modlitební život každého pravoslavného věřícího. Úcta k Bohorodici se odráží v jejím častém zobrazování na ikonách, tím se propojují dva důrazy pravoslavné spirituality.

⁹⁴ Volně cit. podle: VLACHOS, H. Op. cit. 70–71.

⁹⁵ FILIPI, P. Op. cit. 40.

⁹⁶ VLACHOS, H. Op. cit. 87.

⁹⁷ Volně cit. podle: Tamtéž, s. 87–88.

⁹⁸ SENDLER, Egon. *Ikona - obraz Neviditelného: prvky teologie, estetiky a techniky*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011., s. 52.

⁹⁹ Tamtéž, s. 52.

3. Období mládí

V předešlých kapitolách jsem se zabývala tím, jak vybrané křesťanské církve slouží v oblasti pastýřské a spirituální. Nyní bych ráda svou pozornost obrátila na příjemce těchto dvou „služeb“, kterými jsou v rámci této práce mladí lidé. Nejdříve se pokusím období mládí vymezit z pohledu psychologického, dále vyberu několik biblických pasáží, které se vztahují k mládí, také se pokusím o základní náčrt problémů, se kterými se potýká současná mládež a následně uvedu smysl a poslání církevních společenství pro mládež.

3.1 Mládí z pohledu psychologie

Pojem mládí je v české terminologii často užíván pro pojem adolescence. Termín adolescence má svůj latinský původ ve slovese *adolescere*, což v překladu znamená dorůstat, dospívat, mohutnět. Období adolescence se tedy také nazývá obdobím dospívání.

Pojem dospívání evokuje význam celého období, kterým je proměna dítěte v dospělého jedince. Období to není krátké, zasahuje zhruba deset let života člověka, přibližně věk od 10 do 20 let. Někteří odborníci, mezi nimi například Macek, rozdělují období dospívání na tři fáze: časnou adolescenci, střední adolescenci a pozdní adolescenci.¹⁰⁰ V jiné odborné literatuře je období dospívání děleno na dvě periody, tohoto dělení se drží například Říčan či Vágnerová. Přikláním se k jejich pohledu a vymezuji období dospívání na dvě fáze. Větší pozornost však kladu na druhou periodu dospívání, protože v rámci výzkumu jsem navštívila společenství mládeže, jejichž účastníci se řadí právě do tohoto období.

První období je nazýváno jako raná adolescence, věkové zařazení je přibližně mezi 11. až 15. rokem života. Raná adolescence se také označuje pojmem pubescence, což opět poukazuje na význam tohoto období, jelikož latinské *pubes* znamená chmýří, vousy, přeneseně ohanbí, vnější pohlavní orgány, pak „pubescence znamená doslova získávání dospělého typu ochlupení.“¹⁰¹ Hlavní význam v tomto období má tedy dospívání tělesné stránky člověka. Samozřejmě to není pouze jediný význam. S proměnou těla se pojí hormonální změny, které mají vliv na emoční prožívání jedince, které se odráží v jeho chování. Pubescent objevuje krásu abstraktního myšlení a formálně logických operací.

Důležitou roli v období pubescence začínají hrát přátelské vztahy, které pubescent navazuje nejen ve škole, ale i v rámci navštěvování nejrůznějších zájmových kroužků,

¹⁰⁰ Srov. s MACEK, P. *Adolescence*. vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003.

¹⁰¹ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004, s. 170.

aktivit, skupin. Rodiče a jiné autority v životě pubescenta začínají podléhat veliké kritice, kterou vyvolává další stádium osamostatňování se.

Druhé období dospívání – pozdní adolescence – je vymezeno věkem přibližně od 15 do 20 let. Někdy je období protahováno do 22 let, horní hranice není jasně určena. Adolescent dává ještě větší důraz na své tělo než pubescent, je kritický k tomu, jak vypadá, a záleží mu na tom. Věnuje tedy hodně času sportu a dalším koníčkům. Adolescent je houževnatý a snaží se dosáhnout co nejlepších výkonů v nejrůznějších zájmových aktivitách. Ovšem také mnoho času je schopen promarnit sledováním televize, sezením u počítače či lenošením. V tomto období dospívající ukončují středoškolské vzdělání a stojí před dalším životním krokem, kdy se rozhodují o dalším studiu či nástupu do práce. Dlouho očekávaná plnoletost je někdy nepatrným zlomem v životě adolescenta, protože je ještě stále závislý na rodičích v mnoha ohledech. Ovšem pro některé adolescenty je hranice osmnácti let důležitým mezníkem, kdy se nejen z hlediska práva stávají zodpovědnými za své činy.

Mezilidské vztahy jsou pro adolescenta velice důležité. Kromě přátelských vztahů navazují dospívající již vážnější partnerské vztahy, s čímž souvisí získávání prvních sexuálních zkušeností. Ke konci období se ustaluje emoční bouře, vztah k rodičům však bývá ještě kritický. Adolescent si přeje, aby jeho problémy byly brány naprosto vážně. Říčan k této problematice píše, že dospívající „potřebuje rodiče, kteří budou proti němu hájit svůj způsob života a své názory, kteří se budou vážně hádat, ano i rozčilovat, protože si nechají adolescentní kritiku dojít na tělo.“¹⁰²

Důležitou otázkou, kterou adolescent řeší, je otázka: Kdo jsem? Snaží se nalézt vlastní identitu. Slovo identita není jasně definované. Do psychologie ho vnáší Erikson, který celé období adolescence považuje za hledání identity. Pokud nenalezneme svou identitu, tak hrozí ztráta sebe samého. Cností tohoto stádia, neboli cílem, je získání věrnosti v tom, čemu se rozhodne mladý člověk zasvětit svůj život.¹⁰³

Slovo identita lze přeložit jako totožnost. Nalezení vlastní identity znamená pro adolescenta nalezení sebe samého, uvědomění si kontinuity svého života, vědomí své jedinečnosti.¹⁰⁴ Jak Říčan, tak Vágnerová jsou toho názoru, že „hledání identity mívá náboženskou povahu“¹⁰⁵ a „přijetí víry uspokojuje potřebu přesahu vlastního života.“¹⁰⁶

¹⁰² ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, 2004, s. 213.

¹⁰³ Volně cit. podle: DRAPELA, V., J. *Přehled teorií osobnosti*, Praha: Portál, 1997, s. 70.

¹⁰⁴ Volně cit. podle: ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, Op. cit. 217–218.

¹⁰⁵ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*, Praha: Portál, 2002, s. 292.

Mladí lidé touží po nějakém „vrcholném prožitku spíše než po poznání pravdy, experimentují s orientálními spiritualitami, s různými meditačními technikami nebo tajemnými rituály, včetně magie a dávných pohanských přírodních kultů.“¹⁰⁷ Experimentování a silná touha po nalezení své identity, nejen v oblasti náboženství, jsou pro adolescenta typické a mohou vést k rizikovému a problémovému chování. Macek se na základě odborných studií domnívá, že „klíčovým faktorem pro predikci rizikového chování je rodina adolescenta. Jako prevence rizikového chování se tradičně zdůrazňuje význam pozitivních emočních vztahů v rodině a otevřená komunikace s rodiči.“¹⁰⁸ Ještě je nutné dodat, že ač je úkol pozdní adolescence jasný – nalézt vlastní identitu, tak to neznamená, že k tomu také dojde. Hledání vlastní identity může být přeskočeno a bohužel, slovy Řičana: „Konzumní mentalita spolu s pragmatickým odklonem od náboženství dospívajícího přímo svádí, aby hladce a bezbolestně vklouzl do falešné dospělosti pouhým povrchním napodobením rodičů nebo vzorů, jichž jsou plné mediální kanály.“¹⁰⁹

Na předešlých řádcích jsem stručně charakterizovala období mládí z psychologické perspektivy. Bylo by možné se této problematice ještě více věnovat a zaměřit se na mládí z pohledu sociologie, ovšem kapacita diplomové práce je ohraničená a nyní se bude práce zabývat mládím očima biblického svědectví.

3.2 Mládí v biblickém svědectví

Tato kapitola je věnována nejzákladnějším textům, které mluví o období mládí v Písmu svatém. Jsou také předkládány vybrané biblické postavy, které zprostředkovávají pohled na mladého člověka.

V Písmu svatém se o mládí nedozvídáme příliš mnoho informací, nicméně zde můžeme pozorovat dvě skutečnosti. Písmo svaté považuje mládí za krásné období, ale zároveň za období nebezpečné, které může dopadnout katastroficky. Tato skutečnost nemá daleko od dnešní reality. I dnes může být mládí obdobím krásným, které lze plně využít k vlastnímu seberozvoji, anebo obdobím, které lze naprosto promrhat a sejít na špatnou cestu.

Vrátím se však nyní k vybraným textům Písma, kde se o mládí pojednává jakožto o pěkném období. Například v knize Job (Job 29,2-4) čteme vzpomínky Jobovy na období

¹⁰⁶ VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 2007, s. 420.

¹⁰⁷ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Op. cit. 220–221.

¹⁰⁸ MACEK, P. Op.cit. 82.

¹⁰⁹ ŘÍČAN, P., *Psychologie náboženství a spirituality*, Praha: Portál, 2007, s. 246.

zašlého štěstí. Mládí popisuje jako dobu svěžesti, kdy byl v důvěrném rozhovoru s Bohem. Nejvíce toho lze najít v knize *Kazatel*, kde čteme: „Raduj se, jinochu, ze svého mládí, uživej pohody ve svém jinošství a jdi si cestami svého srdce, za vidinou svých očí. Věz však, že tě za to všechno Bůh postaví před soud. Hoře si ze srdce vyklid' a drž si od těla zlo, vždyť mládí a úsvit jsou pomíjivé.“ (Kaz 11,9-10) Kniha *Kazatel* zde nejdříve hovoří o mládí, které je plné pohody, zároveň však varuje před tím, jak člověk dopadne, nebude-li se držet Boha. David v *Žalmu 25* lká k Hospodinu, prosí o poznání své cesty a zároveň je celý tento žalm velkou prosbou o odpuštění hříchů. David prosí, aby mu byly odpuštěny hříchy z mládí a aby s ním Hospodin jednal milosrdně. (Ž 25,7) Novotný se při rozboru tohoto biblického úryvku zmiňuje, že Bůh také určuje, jak dlouhá bude doba mládí. Upozorňuje tak na tyto texty: „Zkrátil jsi dny jeho mládí, pokryl jsi ho hanbou.“ (Ž 89,46) „Po celý tvůj věk tě sytí dobrem, tvé mládí se obnovuje jako mládí orla.“ (Ž 103,5)¹¹⁰

Kniha *Příslaví* srovnává dobu mládí s dobou stáří: „Ozdobou jinochů je jejich síla, důstojností starců jsou šediny.“ (Př 20,29) K chování mladého člověka vůči rodičům se vyjadřuje přikázání Desatera, které zní: „Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.“ Přikázání se vztahuje nejen na mládež, ale i na děti. O úctě k rodičům se vyjadřuje i kniha *Sírachovec*, konkrétně: Sir 3,1-16. V Novém zákoně nalezneme v pastorálním listu *Timoteovi* různé návody, jak se má Timoteus jakožto křesťanský nositel úřadu chovat. Z textu je zřejmé, že Timoteus, který byl „fiktivní adresát“, jak píše Pokorný,¹¹¹ byl mladý a měl působit v křesťanské obci v Efezu. Pavel ho nabádá slovy: „Nikdo ať tebou nepohrdá proto, že jsi mladý, ale těm, kdo věří, buď vzorem v řeči, chování, v lásce, ve víře, v čistotě.“ (1Tim 4,12) Dále Pavel popisuje, jak má Timoteus jednat se staršími, pečovat o vdovy a být skromný. V druhém listu Pavel varuje Timotea, aby se nenechal strhnout odpůrci křesťanů, a píše: „Vyhýbej se mladické prudkosti, usiluj o spravedlnost, víru, lásku a pokoj s těmi, kdo vyzývají Pána z čistého srdce.“ (2Tim 2,22)

Dnešní mladý člověk si může na základě biblického svědectví být vědom toho, že mládí je obdobím síly a radosti, které je potřeba využívat dobrým způsobem v pomoci svým rodičům a bližním. Také, že je třeba ovládat svou pubertální divokost a být vzorem v řeči a chování pro ostatní křesťany, ale stejně tak i pro ostatní lidi, pro ty, kteří jsou hledající či nevěřící.

¹¹⁰ *Mladost* in: NOVOTNÝ, A. Op. cit. 434.

¹¹¹ Srov. s POKORNÝ, P., HECKEL, U. *Úvod do Nového zákona: přehled literatury a teologie*. Praha: Vyšehrad, 2013. Teologie (Vyšehrad).

Po předložení vybraných biblických textů týkajících se tematiky mládí, následuje výčet vybraných biblických postav, u kterých je popisováno jejich jednání v období mládí.

Ze Starého zákona jsem vybrala dvě postavy, muže a ženu. Za zástupce mužů¹¹², u kterých je popisováno jejich období mládí, jsem vybrala Josefa, syna Jákobova. O Josefovi se dozvídáme v knize *Genesis*, o jeho životě se dočteme v 37. až 50. kapitole. Josef je také nazýván jako Josef Egyptský, měl jedenáct bratrů a byl předposlední ze synů Jákobových, který ho měl se ženou Ráchel. Jákob miloval Ráchel ze všech žen nejvíce. Proto i Josefa miloval ze všech synů nejvíce, což ještě zpečetil tím, že mu nechal zhotovit suknicí – kněžské roucho. Tím ovšem Josefův otec způsobil, že ostatní bratři na Josefa žárlili a záviděli mu. Výsledkem této nenávisti bylo prodání Josefa jeho bratry do Egypta. Při Josefovi však stál Hospodin, a ač byla jeho víra mnohými peripetemi pokoušena, Josef vydržel a obstál. Celý příběh vrcholí setkáním Josefa s jeho bratry a velkolepým odpuštěním jejich nesprávného jednání. „Já jsem váš bratr Josef, kterého jste prodali do Egypta. Avšak netrapte se teď a nevyčítejte si, že jste mě sem prodali, neboť mě před vámi vyslal Bůh pro zachování života.“ (Gn 45,4nn-5) Balík píše: „Je až neuvěřitelné, kolik životních dramát jej potká. Jeho věrnost Bohu však zůstává neotřesitelná.“¹¹³ V příběhu Josefa lze hledat inspiraci v jeho velké věrnosti Hospodinu. Nejenom, že na něj zanevřeli ti, jež by ho měli milovat – jeho bratři, ale ještě byl trápen v jiné zemi jako otrok a vystavován nejrůznějším svodům, které pro mladého muže musí být těžko překonatelné (viz Gn 39). Konec příběhu Josefa je odzbrojující, místo zatrpklosti, pomsty nebo odmítnutí Josef odpouští.

Dále můžeme ve SZ hledat inspiraci skrze Ester, která je charakterizována jako „dívka krásné postavy a půvabného vzhledu.“ (Est 2,7nn) Ester byla vychovávána židem Mordokajem, protože neměla otce ani matku. Čteme o jejím rozhodování, zda předstoupí před perského krále a poprosí ho o milost za svůj lid. Ve chvíli, kdy se rozhodne, že učiní tento odvážný krok, přistupuje k celé situaci zodpovědně. Nejdříve se postí a prosí o pomoc i své přátele, nechce nechat celou situaci náhodě, ale svým půstem se připravuje na nelehký úkol. Zajímavá je také skutečnost, že dobu postu Ester vyhláší na tři dny: „Nejezte a nepijte po tři dny, v noci ani ve dne.“ (Est 4,16nn) Novotný píše, že vyhlášení postu na tři dny bylo ojedinělé, většinou se vyhlášoval půst jednodenní.¹¹⁴ Odvážná dívka,

¹¹² Bylo by možné také pojednávat například o Jakubovi, Samsonovi, Danielovi, Jeremiášovi, Tobiášovi. Více viz kniha: BALÍK, J. Op. cit. 14–27.

¹¹³ BALÍK, J. Op. cit. 14.

¹¹⁴ Volně cit. podle: *Půst* in: NOVOTNÝ, A. Op. cit. 767.

kteřá riskovala svůj život, aby zachřánila vlastní židovský národ, to je Ester. Její odvážnost a důvěra v Hospodina může být inspirací i pro dnešní mladé křesťany. Dodnes je její jméno oslavováno při židovském svátku Purim.¹¹⁵

Předložené starozákonné postavy vynikaly během svého mládí statečností. I v NZ čteme o statečných mladých osobách, například o Janu Křtiteli, Josefovi – snoubenci Marie nebo o apoštolech, kteří se nebáli opustit své řemeslo a následovali Ježíše. O všech postavách však práce pojednávat nebude, byly vybrány jiné dvě novozákonné postavy – Maria a bohatý mládenec.

Maria, matka Ježíšova. Žena, která je vzorem pro mnoho mladých lidí a nemusí to být pouze v katolickém či pravoslavném prostředí. Nebudu se zde zabývat dogmatickými otázkami ohledně její postavy, ale ráda bych upozornila na několik jejích vlastností, které nám Písmo svaté zprostředkovává a jež mohou nejen mladé lidi inspirovat. Bezesporu je obdivuhodné, s jakou pokorou přijímá velký úděl být matkou Ježíše. Anděl jí oznámí tuto zprávu a ona ji přijímá se slovy: „Hle, jsem služebnice Páně, staň se mi podle tvého slova.“ (Lk 1,38) Ve chvalo zpěvu pak velebí Pána, že se sklonil právě k ní. (Lk 1,46-55) Ač mnohým věcem Maria v životě Ježíše nerozumí, nerozčiluje se, neztěžuje si, ale stále stojí po jeho boku a vše uchovává ve svém srdci. (Lk 2,19.51) Maria je s Ježíšem až do jeho mučednické smrti a i poté je mezi učedníky. Je věrná své mateřské roli. Maria je opravdovou služebnicí, je pokorná, věrná, v tichosti vše přijímá a na nic se zbytečně nevyptává, vše uchovává v srdci. Balík ve své knize cituje biskupa Josefa Hrdličku, který osobu Marie popisuje následovně: „Když Bůh potřeboval udělat největší plán, jaký měl, hledal na této zemi člověka, který by mu pomohl vstoupit mezi lidi. Nevybral si žádného moudrého starce. Nevybral si žádného zkušeného, dospělého, moudrého teologa, politika nebo vědce či kněze. Nic takového. On si vybral jednu venkovskou dívku ve věku teenagera. Na tuto mladou dívku se obrátil a ona dokonale obstála. Vstoupila do Božího plánu, všechno pochopila, všechno zvládla naprosto bez váhání, a tak pomohla Bohu zachřánit svět.“¹¹⁶

Další postavou NZ, kterou jsem vybrala, je osoba, která nemá konkrétní jméno, ale je známá pod přívískem bohatý mládenec. Text, který o tomto s největší pravděpodobností mladém muži (i když takto je nazýván pouze v Matoušově evangeliu)

¹¹⁵ „Kdykoliv je vysloveno (během oslav Purimu, tj. 14. a 15. března) jméno Ester, volá shromáždění: „Požehnaná buď Ester.“ Slavnosti předchází půst.“ *Purim* in: NOVOTNÝ, A. Op. cit. 765.

¹¹⁶ BALÍK, J. Op. cit. 21.

vypráví, nalezneme ve všech synoptických evangeliích (Mt 19,16-22; Mk 10,17-22; Lk 18,18-23). V příběhu čteme, jak za Ježíšem přichází muž a táže se ho, co má dělat, aby měl podíl na věčném životě. Ježíš nejdříve ověřuje, zda muž zná přikázání, zajímavé je, že opakuje přikázání jen z druhé desky Desatera, která se týká vztahu s druhými lidmi: „nezabiješ, nezcizoložíš, nebudeš krást, nevydáš křivého svědectví, nebudeš podvádět, cti otce svého i svou matku!“ (Mt 10,19) Všechna tato přikázání jsou cestou k věčnému životu, mladík sebevědomě vyznává, že je zachovává. Ale Ježíš dodává onu důležitou větu: „Jedno ti schází. Jdi, prodej všechno, co máš, rozdej chudým a budeš mít poklad v nebi, pak přijď a následuj mne!“ Nejdůležitější částí Ježíšova výroku je výzva: „přijď a následuj mě“. Novotný v této souvislosti píše: „bez připojení se k Ježíši není možno získati věčný život, i kdyby člověk všechen majetek rozdal,“ a vysvětluje celý význam onoho požadavku prodeje majetku tak, že Ježíš chtěl „dopomoci mládenci k sebe-poznání a přiměti jej k tomu, aby se připojil k němu, jedinému vůdci k věčnému životu.“ Mládenec reaguje na Ježíšova slova smutkem, dochází u něj pravděpodobně k lítosti, ta však nestačí k tomu, aby mladík dostal plného pokání, je třeba, aby opravdu vykonal to, co mu Pán doporučuje, šel a rozdal všechno, co má.

Svědectví mladíka může být mnohým mladým lidem blízké. Vzdát se dobrovolně čehokoliv, co mladé lidi v dnešní době svazuje (ať už se jedná o nejrůznější produkty moderní doby či cokoli co je známkou nadbytku), je náročné a pro mnohé nepředstavitelné. Když onen mladík toužil a hledal, jaká je jeho cesta, dostalo se mu jasné odpovědi. Pro dnešní mládež může tento text vybízet k otázkám: „O jakou věc by mě asi Ježíš tady a teď požádal? Čeho bych se jen těžko vzdával? A dokázal bych to?“ a zároveň může být pobídkou k tomu, přispět alespoň třeba malým činem ve prospěch druhých.

3.3 Vybrané aktuální problémy současné mládeže

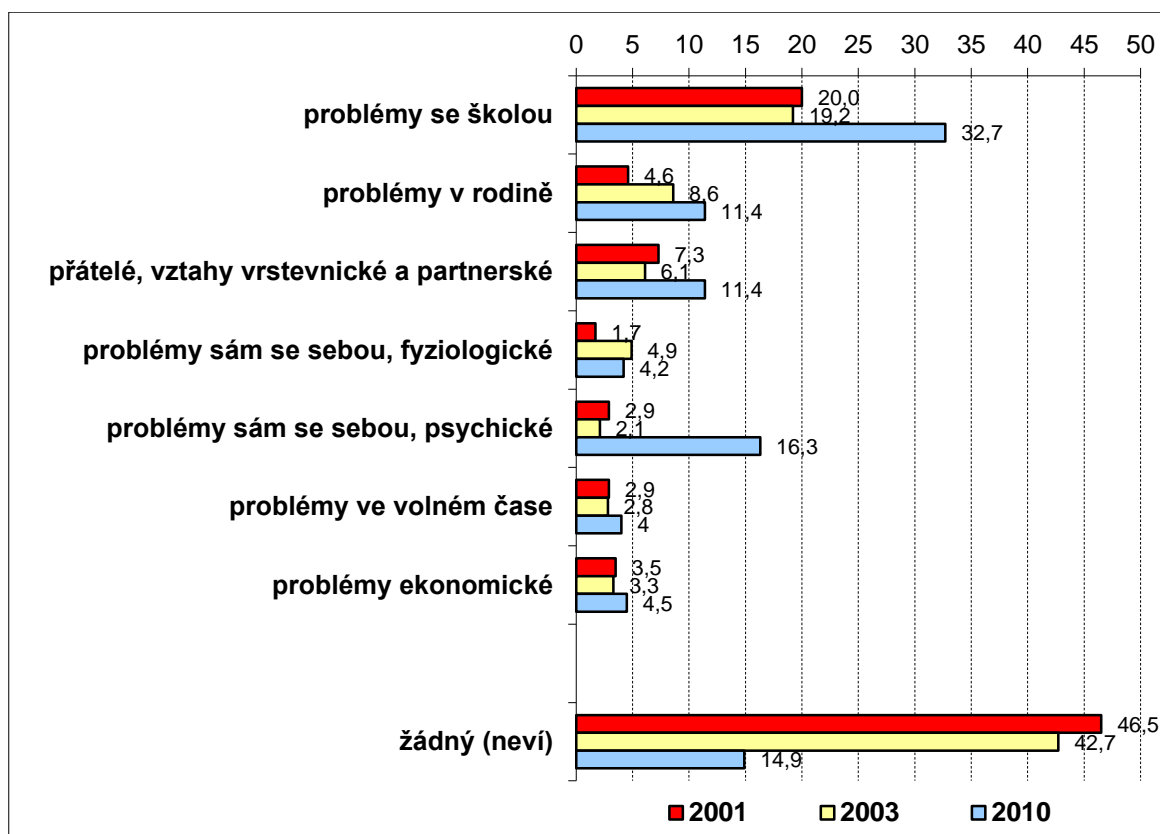
V této kapitole předložím vybrané problémy současné mládeže v ČR. Vycházím z výzkumu uvedeného v dizertační práci Libuše Petránkové, který proběhl v roce 2010.

Dizertační práce se nazývá: „*Problémy v životě současné mládeže (se zaměřením na mládež středoškolskou)*“.¹¹⁷ Práce je zaměřena na výzkum ve Středočeském kraji. Petránková ve svém výzkumu z roku 2010 porovnává výsledky výzkumů z roku 2001

¹¹⁷ PETRÁNKOVÁ, Libuše. *Problémy v životě současné mládeže (se zaměřením na mládež středoškolskou)*. Olomouc, 2011. Dizertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií. Vedoucí práce: Blahoslav Kraus.

a 2003. V následujícím převzatém grafu lze vidět procentuální rozdíl v problémech mládeže, které výzkumy předkládají.

Graf č. 1: Výsledky výzkumu: Problémy v životě současné mládeže (se zaměřením na mládež středoškolskou), komparace s výsledky dřívějších výzkumů (v procentech)



PETRÁNKOVÁ, Libuše. *Problémy v životě současné mládeže (se zaměřením na mládež středoškolskou)*. Olomouc, 2011. *Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií. Vedoucí práce: PhDr. Blahoslav Kraus, str. 92, Graf č. 5: Komparace s výsledky dřívějších výzkumů (v procentech).*

Z grafu je patrné, že problémy se školou jsou již od roku 2001 největším problémem, se kterým se mládež potýká. Tento fakt potvrzují i jiné starší výzkumy, kupříkladu Sak uvádí, že v roce 1996 mělo problém se školou ve věkové skupině 15–18 let dokonce 34,4 % mladých lidí.¹¹⁸ Lze tedy soudit, že problémy se školou jsou trvalého charakteru.

Druhým nejčastějším problémem se v posledních letech staly problémy psychické, což je oproti dřívějším výzkumům překvapivé. Petránková ve výzkumu popisuje psychické problémy mládeže na základě získaných dat následovně: „Středoškolská mládeže popisuje

¹¹⁸ Volně cit. podle: SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis, 2004, s. 158.

problémy spojené s pocitem beznaděje a bezmoci, ztrátou motivace, nerozhodností, odtazením od rodiny a přátel, mnohdy strach až deprese.“¹¹⁹

Třetím nejčastějším problémem jsou partnerské, přátelské a rodinné vztahy, kde nárůst oproti předešlým rokům není až tak markantní.

Důležité je také upozornit na fakt, že v roce 2001 46,5 % dotazovaných nemělo žádné problémy, zatímco v roce 2010 je to jen 14,9 %. Petránková soudí, že v dřívějších letech se mládež problémy nezaobírala a hlavně je nechtěla řešit, zatímco dnešní mládež má problémů více, ale je i ochotna se o nich sdílet s druhými lidmi. Petránková povzbuzuje k tomu, aby se nejen učitelé stali oporou pro mládež, ale také ostatní dospělí, kteří jsou s mladými v kontaktu. Domnívá se, že je velmi důležité, být mladým nablízku a pomáhat jim, aby byli schopni: „orientovat se v současné složité době, rozvíjet interpersonální vztahy a odolávat všem nástrahám současného života. To vše je možné jen v atmosféře vzájemné důvěry. Problémy a starosti středoškolské mládeže by měly být východiskem pro naše výchovné ovlivňování, pro vedení skutečného dialogu (...).“¹²⁰

Příspěvková organizace, jež nese název *Dům zahraniční spolupráce*, vydala v roce 2014 zajímavou publikaci s názvem: *Bez růžových brýlí: Naše mládež očima výzkumů a náš svět i život v něm očima mládeže*.¹²¹ V této publikaci jsou uvedeny výzkumy, které zajišťuje organizace *Člověk v tísni* v rámci projektu *Jeden svět na školách*. Během posledních výzkumů v roce 2012 byla kladena mladým lidem otázka: „Co je pro dosažení mého životního pocitu spokojenosti nejdůležitější?“ Výsledky ukazují, že 37 procent dotazovaných středoškoláků považuje rodinu a zajištění rodiny za nejdůležitější k tomu, aby se cítili spokojeně. Na druhém místě uvedli přátele (20 % dotazovaných) a na třetím místě zdraví či dobré zdraví (15 % dotazovaných). Zajímavé je, že téma školy, respektive dostudování či udělení maturity, se objevilo až na šestém místě (12 % dotazovaných).¹²² Nicméně první dva výsledky korespondují s problémy mládeže uvedenými výše.

Na předchozích řádcích jsem předložila základní vybrané problémy mládeže. Ač je výzkum Petránkové z roku 2010, domnívám se, že témata škola, psychické či osobnostní problémy, rodina a vztahy s přáteli jsou stále pro mnoho mladých lidí aktuální. Období

¹¹⁹ PETRÁNKOVÁ, L. Op. cit. 93.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ ZAJÍC, Jirí (ed.). *Bez růžových brýlí: naše mládež očima výzkumů a náš svět i život v něm očima mládeže*. Praha: Dům zahraniční spolupráce, 2014.

¹²² Volně cit. podle: Tamtéž, s. 18.

mládí je obdobím plným změn a právě v těchto oblastech se jich děje nejvíce, je proto zcela logické, že v nich vyvstávají problémy.

Mladý člověk, který je zakořeněn v křesťanské církvi, by měl mít jistotu, že s jakýmkoliv problémem může vždy za někým s církve přijít, a církev by měla být připravena řešit aktuální problémy mládeže, měla by reflektovat současnou dobu a být chápající a přijímající. Jednou z forem pomoci, díky které mladý člověk může řešit své problémy, jsou společenství mládeže, ve kterých se prakticky uskutečňuje pastýřská péče.

3.4 Smysl a poslání církevních společenství pro mládež

Jak jsem uvedla v předchozí kapitole, období mládí je náročným a bouřlivým obdobím plným výzev. Pomocnou ruku při jejich řešení mohou podat nejen přátelé, ale i dobrý farář, pastorační asistent, řádová sestra či laik z farnosti. Rodiče totiž v tomto období nejsou pro mladého člověka autoritou. Je to logické – aby si mohl mladý člověk vybudovat novou identitu, musí se vymanit z vlivu rodičů a vykročit svou vlastní cestou. Identifikaci s rodinou nahrazuje v tomto období identifikace s vrstevnickou skupinou. Vrstevnická skupina nabízí mladým lidem uspokojování psychických potřeb a pro pubescenty je zvláště důležitá. Nebezpečí, které hrozí, spatřuji v tom, že se mladý člověk snaží přizpůsobit své vrstevnické skupině za každou cenu, což jej může pozitivně, ale bohužel i v mnoha případech negativně ovlivnit. Fontana píše, že tento jev, kdy jsou dospívající ovlivňováni vrstevnickou skupinou, je patrný již na prvním stupni základních škol. Dodává také: „Potřeba být přijímán, patřit do skupiny, je velmi silná a skupina si často vytvoří svůj zvláštní styl chování, který je nutno zachovávat jako znak členství v ní.“¹²³ Ke konci adolescence vrstevnická skupina přestává být tolik důležitá a začínají převládat individuální vztahy.

Pastýřská péče o mládež může probíhat formou individuálního doprovázení mladého jedince, nebo formou skupinového setkávání mládeže. Skupinové setkávání mládeže nazýváme mládežnická společenství, spolčo (katolická terminologie), setkání mladých, mládež, apod.

Křesťanská mládežnická společenství mohou mladému člověku zprostředkovávat bezpečný vztah s jeho vrstevnickou skupinou a v pozdějším věku dávat prostor pro navazování individuálních přátelských, následně i intimních vztahů. Ve společenství

¹²³ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*, Praha: Portál, 2010, s. 286.

mládeže je mladý člověk se svými vrstevníky a zároveň je členem sociální skupiny, která má svá pravidla a specifika.

Sociální skupinu můžeme popsat jako základní jednotku společnosti. Hrabal definuje sociální skupinu následovně: „Skupinu tvoří určitý počet lidí, jejichž činnost směřuje po delší dobu ke společným cílům.“¹²⁴ V rámci skupiny můžeme mluvit o členech ve skupině, kteří zaujímají určitou pozici či roli ve skupině. Dále o podskupinách, které se vytvářejí v rámci jedné skupiny. Každá skupina má své cíle, hodnoty, normy, pravidla, styl řízení. Můžeme hovořit o skupinové atmosféře či tradicích skupiny.¹²⁵ „Členství v různých skupinách a identifikace s nimi tvoří důležitou část sebepojetí. Identifikace s nějakou skupinou určuje to, co bude daný jedinec považovat za důležité, s čím se ztotožní.“¹²⁶

V jednotlivých církvích vznikají v rámci farností nejrůznější společenství mládeže. Cílem těchto společenství je dát mladým lidem možnost zažít pocit sounáležitosti mezi mladými křesťany, zrát skrze vztahy, které se ve skupině vytvářejí. Společenství mládeže umožňuje mladým křesťanům prožívat svou víru v plnosti.¹²⁷ „Křesťansky orientovaná skupina může poskytovat atmosféru bezpodmínečného přijetí, která je předpokladem, aby se člověk někde cítil doma.“¹²⁸ Víra není pouze individuální záležitostí, je třeba ji prožívat ve společenství s druhými. Mladý člověk má možnost naučit se, skrze mládežnická setkání, žít ve společenství a budovat tak svou sociální identitu. Kiesow je toho názoru, že význam pastorační skupiny je hlavně ten, že se mladí lidé seznámí s jinými mladými lidmi a zjistí, že mají podobné problémy. Také mluví o tom, že mládež zjistí, že křesťanská církev nabízí obohacující a životní příležitosti.¹²⁹

Společenství mladému jedinci nabízí prostor, kde může zažít pocit svobody, ale také se naučit spoluzodpovědnosti. Pokud se mladý člověk skrze společenství, farnost, kněze nebo jiné křesťany setká s vírou, která je opravdová, pak on sám se bude chtít podílet na životě církve a tedy na díle spásy. Ať už tím, že bude pomáhat ve farnostech/sborech, svědčit o opravdové víře svým životem nebo se jakýmkoliv jiným

¹²⁴ HRABAL, V. *Sociální psychologie pro učitele* in: HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*, Praha: Grada, 2007. s. 21.

¹²⁵ Volně cit. podle: HELUS, Z. Op. cit. 22.

¹²⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*, Op. cit. 309.

¹²⁷ Volně cit.: KAPLÁNEK, M. Op. cit. 73.

¹²⁸ Tamtéž, s. 73–74.

¹²⁹ Volně cit. podle: BECKER, I., BLÜHM, R., BIERITZ, K. H. *Handbuch der Seelsorge*. Berlin: [s.n.], 1983, s. 266.

způsobem angažovat v tom, co je věcí církve a křesťanství vůbec.¹³⁰ Smolík na podobný fakt poukazuje již v roce 1991, kdy píše, že úkolem pastorače není tolik lidi moralizovat, jako spíše „vytvářet sborové společenství, v němž bratři a sestry žijí ze svobody evangelia ve svobodném vztahu k hodnotám života a strhávají do této svobody, služby a lásky také druhé lidi.“¹³¹

Budování kvalitního společenství mládeže, kde středem je živý Kristus, není lehký úkol. Je třeba značná dávka trpělivosti, vytrvalosti a modlitby. Kaplánek zmiňuje, že takovéto opravdové společenství je „spíše ideálem, k němuž se směřuje, než nějakým cílem, který se dá konkrétně naplánovat a beze zbytku naplnit.“¹³²

Církevní společenství (mládeže) můžeme dle Balíka charakterizovat pomocí textu z Písma, a to konkrétně z Sk 2,42-47¹³³, kde lze sledovat následující prvky: apoštolské učení (vztah k církvi, ke kněžím), bratrské společenství (trvalé a kvalitní vztahy mezi členy společenství), slavení eucharistie (večeře Páně, pobožnosti), společná modlitba, společenství majetku (schopnost sdílet nejen hmotné, ale i duchovní dary), přibývání učedníků (evangelizace).

Balík zároveň upozorňuje, že kromě kladných charakteristik společenství může být společenství zároveň i ohroženo. Existují určitá úskalí, která znepříjemňují vytváření harmonického společenství.

Zevnitř může být společenství ohrožováno neláskou, která zapříčiňuje rozdělení společenství, nejednotnost, nadržává pocit bezpečí a přijetí. Dále může být velkou překážkou neochota ze strany mladých lidí změnit svůj život. Pro budování kvalitního společenství je třeba investovat něco ze sebe pro dobro druhých a nebát se postavit si před sebe zrcadlo v podobě Ježíše Krista. V neposlední řadě je třeba mít na paměti, že společenství mládeže v rámci církve má být místem, kde středem je Ježíš Kristus. Společenství se nemá vytvářet, aby se stalo chloubou církve, a nelze ho posuzovat (jak je v dnešní době zvykem) podle výkonu, ale spíše podle kvality vztahů v něm. Vnější

¹³⁰ Volně cit. podle: *Ziele und Aufgaben* 1., in: KAPLÁNEK, M. Op. cit. 113–114.

¹³¹ SMOLÍK, J. *Pastýřská péče*, Praha: Kalich, 1991, s. 187.

¹³² KAPLÁNEK, M. Op. cit. 94.

¹³³ Pro úplnost uvádím text z Písma: „Vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lámali chléb a modlili se. Všechno se zmocnila bázeň, neboť skrze apoštoly se stalo mnoho zázraků a znamení. Všichni, kteří uvěřili, byli pospolu a měli všechno společné. Prodávali svůj majetek a rozdělovali všem podle toho, jak kdo potřeboval. Každého dne pobývali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a dělili se o jídlo s radostí a s upřímným srdcem. Chválili Boha a byli všemu lidu milí. A Pán denně přidával k jejich společenství ty, které povolával ke spáse.“ (Sk 2,42-47).

úskalím pak může být zejména konzumní moderní společnost, ve které je člověk vystavován nebezpečí ze ztráty soukromí. V moderní mediální době je těžké žít křesťanskou vírou, zastávat názory evangelia, udržet se a nesklouznout z cesty následování Ježíše Krista.¹³⁴

Na předchozích řádcích jsem uvedla, proč společenství mládeže utvářet, jak lze společenství mládeže v církvi charakterizovat, jaká úskalí při vytváření společenství mohou vyvstat. Nyní zbývá zmínit, jak takové společenství správně utvořit. Inspiraci lze nalézt v Balíkově knize *Na cestě s mladými*. Je důležité poznamenat, že se nejedná o univerzální návod, který by se dal bezesbytku aplikovat na mládež v křesťanských farnostech a sborech. Vždy je třeba přihlížet ke specifikám církve a farnosti, ve které se mládež sdružuje.

První, co si při tvorbě společenství je třeba uvědomit, je to, že středem společenství (jak již bylo vícekrát zmíněno) je Ježíš Kristus. To On buduje vztahy. Chceme-li založit kvalitní společenství, musíme žít s Bohem, modlit se za společenství a zvat do něj Ježíše, aby byl Středem. Z vlastní zkušenosti vím, že nelze nic dělat násilím. Pokud se mi jednou nepodaří společenství založit, je dobré pokus na chvíli odložit a zkusit to znovu za nějaký čas. Velkolepá díla potřebují uzrát.

Boží slovo je základem každého společenství a je potřeba na něm stavět i mimo toto společenství. Boží slovo dokáže proměňovat naše životy. Skrze četbu Písma poznáváme, jaký Bůh je, což je pro společenství velmi důležité. Jsem toho názoru, že pokud dochází k četbě Písma, nemělo by jít pouze o obyčejné čtení. Můžeme učit mládež, že při spojení četby Písma a modlitby k Duchu svatému k nám Písmo promlouvá a dochází k setkání s Bohem.

Dále Balík upozorňuje na důležitost svátosti eucharistie. Vyvozují tedy, že v protestanském prostředí je stejně důležitá bohoslužba s Večeří Páně. Protože kde jinde, než během bohoslužby či slavení eucharistie, dochází ke sjednocení a smíření se mezi sebou navzájem? Slavení bohoslužby v týdnu je příležitost pro mládež uchopit například její hudební doprovod po svém (kytarové písni apod.).

Společenství bez lásky by jen těžko mohlo fungovat, a tak Balík pojednává i o lásce, která je vylitá skrze Ducha Svatého. „Křesťanské společenství mládeže potřebuje žít v této Božské lásce, která má v sobě plně lidský prvek osobních vztahů, citu, srdce,

¹³⁴ Volně cit. podle: BALÍK, J. Op. cit. 382–384.

zkrátka plně lidského přátelství a současně je pozvedána na rovinu Božího života úsilím milovat jako Ježíš.¹³⁵

Balík vybízí, že ve společenství je důležité mít i v úctě Pannu Marii, která je pro křesťany symbolem pokory a odvahy. Dle mého názoru je možné v křesťanských společenstvích mít za vzor i jinou významnou křesťanskou osobu – například Mistra Jana Husa. Program věnovaný ať už Marii či jiným církevním nebo biblickým osobnostem může být zpestřením setkání a pro některé mladé i nalezením vztahu k někdy těžko přijímaným modlitbám (růženec), slavnostem apod.

Bez společného sdílení by asi společenství jen těžko fungovalo. V dnešní době se lidé a zvláště mládež více uzavírají do sebe. Pokud se mládež sdílí, tak na nejrůznějších internetových sociálních sítích, kde je na sebe schopna prozradit i to, co by jindy neřekla ani svému nejlepšímu příteli. Jen málokdo umí v dnešní době otevřeně říci svůj názor a naslouchat druhému tváří v tvář. Lidé se uzavírají do sebe z obavy ze zranitelnosti. Jakmile na sebe něco prozradím, jsem zranitelný. Je důležité pamatovat při tvorbě společenství, že než se mladí lidé budou navzájem schopni opravdově sdílet, musejí se znát. K tomu mohou dopomoci nejrůznější hry na utužení kolektivu a vzájemného poznávání se.

Pokud společenství přímo nevede kněz, farář či farářka, je vhodné být s nimi v kontaktu a jednou za čas je na společenství pozvat. Mezi mladými a duchovním může být velký věkový rozdíl, ovšem White se domnívá, že to může být i výhoda, nejen bariéra. Důležité je dle něj uvědomit si, že pokud je to bariéra, tak je vždy vyšší ze strany mládeže, rozhodně ji nelze odstranit pomocí nějakých speciálních metod. Též nelze předpokládat, že roky navíc zaručí duchovnímu přirozenou autoritu, nebo že si ji vynutí skrze přílišné přizpůsobování se a napodobování mladých (stylem oblékání, humorem, postoji), to je spíše směšné. Jedinou možnou cestou, jak získat přátelství, skutečné pochopení a sympatie mladých, je dle White „naslouchání, pozorování, analýza a respekt. White se domnívá, že mladí lidé přinášejí čerstvý vítr, jsou upřímní, originální a nejsou falešně uctíví, což může pastýřovi mládeže přinést osvěžení pro jeho duši.¹³⁶

Kromě pravidelných setkání společenství je vhodné pořádat nejrůznější občasně akce (služba ve farnosti, prázdninové akce, duchovní obnovy, zážitkové akce, sounáležitost

¹³⁵ BALÍK, J. Op. cit. 389.

¹³⁶ Volně cit podle: WHITE, R. E. O. *A guide to pastoral care: a practical primer of pastoral theology*. Pbk. ed. London: Pickering and Inglis, 1979, s. 127.

s místní církví aj.) a také by neměla na společenství chybět formace, během které jsou účastníci systematicky vzděláváni ve věcech víry.¹³⁷

¹³⁷ Volně cit. podle: BALÍK, J. Op. cit. 386–411.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Výzkum

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo jednak zmapování celkové situace pastýřské péče o mládež ve vybraných křesťanských církvích a jednak nahlédnutí do konkrétních společenství mládeže. Smyslem zúčastněných pozorování ve společenstvích mládeže bylo ukázat, jak konkrétně tato křesťanská společenství mládeže fungují a také jakým způsobem se snaží prohlubovat vztah mládeže k Bohu.

Práce může sloužit jako inspirace pro vedoucí církevních společenství mládeže při vytváření programů jejich setkání, či k povzbuzení začínajících vedoucích. Také může vést k zamyšlení se nad otázkami typu: „Kam směřuje naše společenství mládeže?“ „Co je účelem našeho setkávání?“ „Pomáhám/e mládeži rozvíjet spiritualitu?“

Práce si neklade za cíl zobecňovat výsledky pozorování v jednotlivých církevních sborech/farnostech na celou danou církev. Také není cílem práce jednotlivé církve porovnávat.

4.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

Do výzkumu byly vybrány následující církve: Církev římskokatolická, Českobratrská církev evangelická, Církev československá husitská a Pravoslavná církev v českých zemích. Tyto církve byly vybrány z toho důvodu, že jsou řazeny mezi první čtyři největší křesťanské církve v České republice.¹³⁸

V daných církvích byl vybrán konkrétní sbor/farnost, kde byla uskutečněna návštěva místního společenství středoškolské mládeže. Ne všude se schází pouze středoškolská mládež. Všechna společenství byla heterogenní. Konkrétní sbory byly vybrány na základě následujících kritérií. Prvním kritériem bylo doporučení od zodpovědné osoby za mládež v dané církvi, druhým kritériem byla doba trvání společenství alespoň déle než 2 roky, dalším kritériem byl věk účastníků setkání, kde jsem preferovala středoškolskou mládež a posledním kritériem bylo místo konání, kterým se stala Praha.

¹³⁸ Srov. s Český statistický úřad, Sčítání lidu, domů a bytů: Statistiky VDB. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky>.

4.3 Metoda výzkumu

V rámci práce jsem uskutečnila kvalitativní výzkum. K získání potřebných dat jsem využila několik metod. Nejdříve jsem se skrze různé druhy dokumentů (knihy, internetové stránky, tištěné materiály) pokusila shromáždit nejdůležitější informace o pastýřské péči o mládež dané církve, dále o sboru, který mi byl doporučen a někdy též i o daném společenství mládeže.

Stěžejní metodou k získání dat o společenstvích mládeže, která jsem navštívila, bylo zúčastněné pozorování ve vybraných pražských farnostech/sborech. Pro doplnění informací o společenstvích mládeže a pro úspěšné získání co nejuvěrohodnějšího popisu společenství jsem využila rozhovorů.

Otázky pro rozhovor jsem neměla jasně strukturované, nýbrž jsem si vytvořila několik témat, která jsem během rozhovoru chtěla s dotazovaným probrat, také jsem si nechala možnost některá témata vypustit či pozměnit podle potřeb dané situace. Hendl tento druh rozhovoru nazývá návodný rozhovor.¹³⁹

Témata pro rozhovor jsem měla stanovena následovně:

- 1) Popis společenství: Mým zájmem bylo, aby mi vedoucí společenství stručně popsal, jak společenství funguje, a já si tak mohla doplnit základní informace, které jsem již o společenství věděla předem, nebo které byly zřejmé z pozorování.
- 2) Akce: Téma, ve kterém jsem se pokoušela zjistit, jaké akce pořádá společenství kromě pravidelných setkání. Snažila jsem se zjistit, zda je ve společenství touha scházet se i mimo určený čas a den. Dále čemu se ve společenství mladí lidé rádi věnují, co je spojuje a zda jsou zapojeni do služby ve své farnosti/sboru.
- 3) Osobní problémy mládeže: Zajímala jsem se o to, na koho se mládež daného společenství obrací, když řeší své osobní problémy, a jakou formou je tato služba mladým lidem zprostředkována.
- 4) Modlitební život: Otázky se týkaly hlavně tématu spirituality. Zda mládež čte Písmo svaté, pokud ano, tak kdy a jak často. Jakou formou probíhají jejich společné modlitby při setkání. Jakým způsobem je prohlubována jejich víra.
- 5) Podpora církve: Zjišťovala jsem, jakým způsobem jsou jednotlivá společenství podporována spravující církví. Zda jsou jim nabízeny materiály, které by pomáhaly vedoucím společenství ve vedení mládeže, nebo jakou podporu by vedoucí sami uvítali při své práci s mládeží.

¹³⁹ Srov. s HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 174.

4.4 Formulace výzkumných otázek

Na tomto místě bych ráda předložila výzkumné otázky, na jejichž zodpovězení jsem se během výzkumu zaměřovala. Sběr dokumentů, zúčastněná pozorování i rozhovory na uvedená témata mi pomohly k zodpovězení následujících otázek:

- Jakým způsobem probíhá společenství mládeže ve vybraných farnostech/sborech?
- Kdo je vedoucím mládeže? Pokud je to laik, mají k dispozici duchovního pastýře?
- Nabízejí společenství mládeže svým členům i jiné aktivity, než jen pravidelná setkání?
- Jak probíhá modlitba během setkání společenství mládeže?
- Pracuje se během setkání mládeže s Biblií, případně jakou formou?
- Zapojuje se mládež ze společenství do služby ve farnosti/sboru či jinde?

4.5 Způsob provedení výzkumu

Výzkum byl proveden v období od září 2015 do března 2016. Počátkem září jsem začala shromažďovat všechny dostupné dokumenty, které se týkají péče o mládež v selektovaných církvích. Následně byly zkontaktovány osoby, které jsou zodpovědné za mládež v rámci dané církve, s prosbou o doporučení vhodného společenství mládeže. Na základě jejich doporučení byli osloveni vedoucí vybraných mládežnických společenství v daném sboru/farnosti. A konečně následovala fáze, kdy jsem navštívila jako zúčastněný pozorovatel setkání mládežnického společenství. Vzhledem k tomu, že návštěva mládežnického společenství byla určitým nabouráním se do jejich soukromého a bezpečného prostředí, zapisovala jsem si vyzorované jevy až po odchodu ze skupiny. V některých společenstvích jsem byla předem požádána, abych si během návštěvy nic nezapisovala a spíše se setkání účastnila.

V druhé části výzkumu jsem uskutečnila rozhovory s jednotlivými vedoucími společenství mládeže, které mi pomohly k dokreslení obrazu o daném společenství. Rozhovor byl se svolením dotazovaného nahráván na diktafon. Délka rozhovorů se pohybovala okolo třiceti minut. Při rozhovorech nebyl nikdo jiný přítomen.

K dispozici jsem s sebou měla připravená témata na rozhovor,¹⁴⁰ dotazovaný měl možnost témata vidět a odmítnout odpovědět.¹⁴¹

¹⁴⁰ Viz kapitola 4.3 *Metoda výzkumu*.

¹⁴¹ Této možnosti nikdo z dotazovaných nevyužil.

4.6 Postup vyhodnocování dat

Nejdříve jsem shrnula všechny nejdůležitější dostupné informace ohledně práce s mládeží (ať už z pohledu pastýřské péče nebo nabídky duchovních/spirituálních aktivit) v selektovaných křesťanských církvích, dále o konkrétním sboru/farnosti a společenství mládeže.

Bezprostřední záznamy z pozorování, které jsem si zapisovala ihned po skončení setkání, byly přepsány do počítačové podoby. Následně jsem se snažila vytvořit co nejdůvěhodnější obraz toho, jak setkání mládeže probíhalo.

Rozhovory byly přepisovány z audionahrávky, hledala jsem v nich nejzajímavější informace, které se týkají společenství mládeže tak, aby pozorování společenství bylo co nejvíce a nejlépe doplněno a poskytlo opravdu věrohodný obraz o daném společenství. Informace získané z rozhovorů jsem vždy umístila pod záznam ze zúčastněného pozorování. Přímoú řeč jsem od ostatního textu odlišila kurzívou a uvozovkami. Jména, která ve výsledcích výzkumu uvádím, jsou fiktivní.

Posledním krokem při vyhodnocování sesbíraného materiálu bylo shrnutí sesbíraných dat k danému společenství mládeže. V rámci shrnutí jsem vždy u každého společenství vybrala několik stěžejních tezí, kterými lze společenství jednoduše a stručně charakterizovat.

4.7 Výsledky výzkumu

Následuje část práce, ve které se věnuji výsledkům výzkumu. Stručná charakteristika vybraných církví je uvedena v kapitole 2.2 *Důrazy spirituality v selektovaných křesťanských církvích*, a proto se zde již věnuji pouze materiálům důležitým k výzkumu.

Každá subkapitola tvoří jeden celek, kde nejdříve uvádím popis pastýřské péče o mládež v dané církvi, dále popis konkrétní farnosti/sboru, záznam ze zúčastněného pozorování při návštěvě mládežnického společenství a následně výstupy z rozhovorů, které jsem uskutečnila s vedoucím společenství mládeže v konkrétním sboru. Na konci jednotlivých subkapitol uvádím shrnutí.

4.7.1 Církev římskokatolická

Katolická mládež – popis pastýřské péče

V katolické církvi existuje Sekce pro mládež České biskupské konference (dále jen Sekce). „Od svého ustanovení byla Sekce chápána jako výraz starostlivosti biskupů o mládež, jako prostor pro co největší zapojení samotných mladých, jako výraz doprovázení a služby církve mladým. Jedná se tedy o živý organismus, který je součástí církve, který je vyjádřením lásky církve k mladým a konkretizací vztahu biskupa a mladých.“¹⁴² Sekce se snaží zprostředkovávat názory mládeže, ale i odborníků. „Sekce je tedy ze své povahy základním nástrojem církve v pastoraaci mládeže a plní při ní důležitou formační, podpůrnou, komunikační, koordinační, studijní a informační funkci. Vyvíjí pastorační činnost na co nejširší a nejobecnější úrovni s jasným evangelizačním akcentem a počítá s aktivním zapojením mladých lidí.“¹⁴³

V katolické církvi jsou biskupy také zřizována Diecézní centra pro mládež (dále jen DCM), jejichž úkolem je vykonávat pastorační (poimenickou) činnost. Mezi nejdůležitější konkrétní úkoly DCM lze zahrnout: formace animátorů,¹⁴⁴ podpora pastorace mládeže ve farnostech, vytváření základních východisek pro spolupráci, informační servis. V pražské arcidiecézi existuje Arcidiecézní centrum pro mládež (dále jen ADCM), které vystihuje své poslání třemi základními pojmy: podpora, rozvoj a spolupráce.¹⁴⁵ Kromě DCM existují v rámci katolické církve ještě Diecézní centra života mládeže (dále jen DCŽM), které lze charakterizovat jako domy pro křesťanskou mládež. V domě žije stálý tým skládající se z kněze a mladých lidí, kteří věnují část svého života službě druhým. DCŽM se nacházejí na různých místech ČR, lze jmenovat například Nazaret v Praze, Příchovice v Jizerských horách, Vesmír v Orlických horách a další. DCŽM nabízejí všem mladým lidem možnost prakticky po celý rok přijet a strávit čas jim určený v příjemném prostředí mezi mladými křesťany. Často bývají v DCŽM konané nejrůznější akce, zvláště o prázdninách. Akce

¹⁴² POSÁD, Pavel. *Základní charakteristika Sekce pro mládež ČBK*. In: *Katolická církev v České republice*[online]. Praha: Česká biskupská konference, 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-se-setkava/mladez/>.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Pojem animátor se často vysvětluje jako ten, který „oživuje“, „oduševňuje“. Dá se říci, že animátor je dobrovolný vedoucí, který má zájem o mladé lidi, pracuje na svém růstu (nejen po odborné stránce), zaujímá křesťanský postoj ve všem, co dělá.

¹⁴⁵ Srov. s poslání ADCM, dostupné online: Poslání ADCM. *ADCM* [online]. Praha [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <http://www.adcm.cz/poslani-adcm> .

bývají různého charakteru: sportovní týden, taneční týden, divadelní týden, zimní radovánky, oslavy příchodu nového roku, duchovní cvičení a další nepřeborné množství aktivit. DCŽM jsou zde pro mladé křesťany, ale i pro ty, kteří víru hledají. Nabízejí nejen možnost odpočinout si od každodenních starostí formou sportu či jiných relaxačních aktivit, ale i možnost setkat se skrze společenství se samotným Kristem.

Mládeži katolické církve se také velmi často věnují nejrůznější řády a kongregace. Pořádají duchovní obnovy pro mládež, poutě, pobytové akce, pravidelné aktivity (sportovní, relaxační, kulturní či duchovní) nebo podporují mládež, aby se scházela pravidelně ve společenstvích.

V katolické církvi jsou také rozšířena setkání mládeže, která se uskutečňují na diecézních úrovních, celorepublikové úrovni i světové úrovni.

Farnost sv. Terezie z Lisieux

Pro svůj výzkum jsem si jako zástupce za Římskokatolickou církev vybrala farnost sv. Terezie z Lisieux (dále jen farnost sv. Terezie), která sídlí v Praze 8 – Kobylisích. Tato farnost je specifická tím, že je spravována kongregací Salesiánů Dona Boska (dále jen Salesiáni), jejichž posláním je práce s mládeží.¹⁴⁶

Kostel sv. Terezie z Lisieux byl postaven v Kobylisích až v 90. letech 20. století, ačkoliv základní kámen byl posvěcen již v roce 1934. Stavba kostela a rozvoj farnosti byl pozastaven druhou světovou válkou a následným komunistickým režimem.

Farnost uskutečňuje od pondělí do soboty následující pravidelný duchovní program: ranní chvály,¹⁴⁷ eucharistickou bohoslužbu (ráno i večer) a modlitbu růžence. V neděli jsou ve farnosti slouženy čtyři eucharistické bohoslužby. Středy jsou ve farnosti věnovány dětem, pro které je speciálně sloužena ten den ještě jedna eucharistická bohoslužba. Úterní večerní eucharistická bohoslužba je věnována mládeži. Každý den je ve farnosti možnost svátosti smíření. Kromě nabídek čistě duchovních je možné se ve farnosti účastnit nejrůznějších společenství, která mají různá zaměření: četba Písma, studium Bible, Hnutí Modlitby matek, Mamky sobě, Úterky u Terky (dále jen Úterky), Klub seniorů. Dětem je nabízena výuka náboženství, ministrantské schůzky, společenství děvčat. Farnost

¹⁴⁶ Salesiáni Dona Boska jsou kongregací, která byla založena sv. Janem Boskem (knězem). Jejich posláním je výchova mládeže. Do salesiánské kongregace vstupují muži, kteří se buď stávají kněžími, nebo koadjutory. Všichni salesiáni skládají sliby čistoty, chudoby a poslušnosti. Volně cit. podle: O salesiánech. *Salesiáni Dona Boska* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: www.sdb.cz/salesiani/o-salesianech.

¹⁴⁷ Ranní chvály jsou součástí denní modlitby církve.

také pořádá nepravidelné aktivity duchovní: eucharistické adorace, duchovní obnovy, adventní roráty pobožnosti křížové cesty, poutě aj. Kromě duchovních aktivit mají farníci možnost účastnit se různých výletů, rodinných týdenních pobytů, relaxačních aktivit aj.¹⁴⁸

Z bohaté nabídky činností farnosti jsou na mládež zaměřené Úterky. Jde o společné setkávání mladých lidí, které začíná vždy eucharistickou bohoslužbou, poté následuje jednou za tři týdny „velké setkání“. V dalších dvou týdnech je setkání „menších skupinek“.

„Velké setkání“ je určeno všem mládežníkům, ale i jiným zájemcům z řad farnosti. Na setkání je vždy pozván host, který má připravené povídání pro mládež na předem dané téma (např.: Může normálního člověka bavit Modlitba?, Jádro pudla, aneb jádro pravého křesťanství, Gender, Křesťan a alkohol aj.)

„Menší skupinky“ jsou skupinky věkově rozdělené: 13–17 let, 17–20 let a vysokoškolská skupinka. Jedná se o skupinky otevřené, do kterých je možné se zapojit během roku. Skupinku vedou vždy dva animátoři – ideálně dívka a chlapec, kteří jsou věkově jen o trochu starší než účastníci. Témata malých skupinek jsou pokaždé jiná, ovšem animátoři se snaží, aby na sebe navazovala. Animátoři patří do „rady úterkové mládeže“ (dále jen RUM). RUM se schází pravidelně jednou za čtrnáct dní a vede ho jedna stěžejní osoba, která má celkově Úterky na starosti. Kromě stěžejní osoby, kterou bývá většinou nějaký mladý člověk, který si prošel jak fázi člena na Útercích, tak fázi animátora, je velkou oporou Úterků ještě kněz – salesián, který má tato setkávání ve farnosti na starosti.

Mimo pravidelné úterní večery pořádají Úterky také víkendové akce. Pravidelně se tak mládež na začátku roku schází na víkendu zvaném „Start Up“, před Vánoci mají možnost se zastavit během víkendu „Adven't stop, v době postní na víkendu Don't stop a v jarním období vyrazí na pouť na Svatou horu, kterou každoročně zasvěcují volbě svého životního povolání. Kromě těchto pravidelných víkendových nabídek pořádají Úterky také akce sportovního, relaxačního či kulturního zaměření.

Záznam zúčastněného pozorování

Ve farnosti sv. Terezie jsem se zúčastnila celého programu, který je nabízen mladým lidem přicházejícím na Úterky. Nejprve jsem byla přítomna na mši svaté, kde se schází většina účastníků dalšího programu. Mši svatou hudebně doprovázela kapela složená z účastníků setkání Úterků. Kapela hrála moderní křesťanské písně, oblíbené

¹⁴⁸ Volně cit. podle: O farnosti - Farnost sv. Terezie - Kobylisy. *Farnost sv. Terezie – Kobylisy* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://terezicka.cz/o-farnosti/>.

u mládeže. Kázání, které měl mladý kněz, bylo přizpůsobeno mladým posluchačům. Mládež byla do mše svaté aktivně zapojená – někteří četli čtení nebo prosby z lekcionáře, jiní donesli dary (víno a chléb), někteří chlapci ministrovali. Před koncem mše svaté byly ohlášeny pozvánky na nejrůznější akce týkající se mládeže. Také proběhlo pozvání na druhou část programu, tedy malé skupinky. Jednotliví animátoři skupinek vždy představili téma, které se bude v jejich skupince rozebírat, a připomněli, jakému věku je skupinka určena. Poté zazněla poslední píseň. Po odchodu kněze do sakristie následovala fáze, kdy se mladí lidé začali scházet do svých skupinek nebo spolu jen tak nezávazně debatovali. Postupně přišli do kostela i mladí lidé, kteří nebyli na mši svaté a někteří naopak z kostela odešli, protože se již nechtěli účastnit programu v malých skupinkách.

Za cíl výzkumu jsem si vybrala nejmladší skupinku, která je určena mládeži ve věku 13–17 let. Skupinka se schází v přilehlých prostorách kostela, v Salesiánském středisku mládeže. Nejmladší skupinky se v době výzkumu účastnilo 6 mladých lidí, z toho 4 dívky a 2 chlapci. Téma, které skupinku provázelo celým večerem, neslo název: „Kdo je pro mě Bůh?“ Setkání začalo společnou večeří, kterou obstarali animátoři. Během večeře nastal čas, kdy si účastníci mezi sebou mohli neformálně povídat.

Po ukončení večeře začala první část programu, která je nazývána „kamínky a kytičky“. Během této části si účastníci mohou sdělovat, co se jim za uplynulý čas od posledního setkání podařilo, z čeho mají radost (kytička) a co se jim nepovedlo, co je trápí (kamínek) na jejich poli zvaném život. Sdílení probíhalo velmi svižně a každý z účastníků se zapojil.

Dalším bodem programu byly dvě krátké hry na rozptýlení se. Během her panovala mezi mládeží uvolněná atmosféra, která se přelévá do již vážnější části programu, což je diskuze na dané téma.

Animátor měl téma večera pečlivě připravené. Nejdříve položil účastníkům otázku: „Kdo je pro mne Bůh?“ Následovala chvíle ticha, prostor pro přemýšlení. Poté pustil hudební klip amerického rappera¹⁴⁹, který ve své hudební skladbě hovoří o tom, kdo je pro něj Bůh. Video upoutalo pozornost všech účastníků. Následovala série otázek, které byly účastníkům postupně kladeny: „Odkud Boha znám?“ „Jak je nám Bůh zprostředkován v Bibli?“ „Jakou mám já zkušenost s Bohem?“ „Jak můžeme mít představy o Bohu zkrešené?“ Mládež na otázky reagovala spontánně, bez vyvolávání animátora. Mezi mládeží proběhla vzájemná interakce. Názory druhých byly plně respektovány. Ke konci

¹⁴⁹ Klip byl s českými titulky, takže rapperovi všichni rozuměli.

diskuze se animátor vrátil k první otázce: „Kdo je pro mě Bůh?“ Všichni se zapojili do povídání a otevřeně sdíleli názory ohledně svého vztahu s Bohem.

Po diskuzi následovala poslední část programu, modlitba. Měla ji na starosti druhá animátorka a nejdříve se pokoušela sehnat Bibli pro každého účastníka setkání, což zabralo chvíli času a působilo to chaoticky. Účastníci mezitím sklízeli nádobí od večeře. Když se animátorce podařilo Bible sehnat, navrhla, jakým způsobem je možné se pomodlit. Každý měl za úkol vybrat si v Bibli místo, kde se píše o tom, jaký je Bůh. Ovšem ze zadání animátorky nebylo patrné, zda zvolený text má přečíst nahlas všem, nebo se nad ním jen zamyslet. Několik mládežníků nevědělo, kde v Bibli najdou jejich oblíbený verš, což bylo znát z jejich chaotického listování. Nakonec animátorka vybrala jednu kapitolu z knihy *Žalmů*, kterou ona sama přečetla. Na závěr setkání se všichni společně pomodlili modlitbu Otčenáš. Po zakončení celého programu modlitbou se mládežníci postupně rozloučili a odešli.

Rozhovor s vedoucím společenství mládeže

Rozhovor jsem vedla s hlavní vedoucí Úterků Janou, která v současné době svoji činnost ve vedení kvůli náročnému studiu na vysoké škole pozastavila. Nyní je tedy RUM ve fázi, kdy nemají pevně daného vedoucího a snaží se situaci, do které se dostali, řešit společnými silami.

Nejdříve jsme se společně s Janou bavily o společenství Úterků obecně. Celkem dost informací o společenství jsem již věděla předem díky informacím, které společenství nabízí na webových stránkách, ale také z informací, které mi poskytli účastníci Úterků.

Popis společenství, jak jsem jej předložila na předchozích stranách, jsem se snažila doplnit o informace, které mi nebyly známé. Jana nejdříve hovořila o minulosti. Společenství existuje přibližně 15 let. Před vznikem Úterků bylo ve farnosti uzavřené společenství mládeže (Jana ho vysloveně nazývá „*elitářské společenství*“). Společenství mezi sebe nepřijímalo nové členy, což vedlo k silicímu tlaku na vznik společenství otevřeného pro všechny mladé lidi, ve kterém by se mladí nejen setkávali, ale i vzdělávali v základních křesťanských otázkách.

Model setkávání byl 14 let stále stejný – jednou za 14 dní velké setkání a mezitím vždy setkání menších skupinek. Menší skupinky byly tematicky zaměřené – diskusní skupinka, herní skupinka, modlitební skupinka, filmová skupinka. Setkání mělo volnější charakter, mladí lidé si mohli vybrat, na co ten večer mají chuť, většinou však chodili stále do té stejné skupinky. Hlavním problémem byla neprovázanost mezi setkáním velkým

a setkáním menších skupinek. Mládež se rozdělila na dva tábory a ve výsledku to vypadalo, že se jedná o dvě akce. A tak RUM v loňském roce model pozměnil (současný model je prezentovaný v popisu společenství).

Ovšem, je tu ještě jedna zajímavost, kterou mi Jana při rozhovoru sdělila. Do doby, než nastala tato změna, existovala v rámci Úterků vždy ještě jedna menší skupinka, která byla uzavřená. Tato skupinka vznikla z víkendu, který RUM uspořádal pro vybrané mládežníky z farnosti, kteří se do té doby v rámci Úterků moc nezapojovali. Víkend měl veliký úspěch a vzešla z něj skupinka přibližně 13 lidí, která se nazývala Podpal. Scházeli se vždy v době konání menších skupinek na Útercích a později se stali součástí RUMu, až celé vedení převzali. Jana byla součástí Podpalu. Sama hodnotí společenství následovně: *„Zpětně si myslím, že nebyla úplně dobrá ta uzavřenost, pak jsme bojovali s tím, že jsme se ustálili na nějakých členech a nebyli jsme schopní mezi sebe přijmout nějaký členy nový.“* V době, kdy přešlo společenství Podpal do RUMu, se začala ve farnosti vyvíjet nová éra mládeže. A tak se RUM opět rozhodl uspořádat podobnou víkendovou akci, jako tenkrát uspořádali pro ně. Opět z této víkendové akce vzešlo společenství. Od té doby se to stalo tradicí. To však mělo i svá úskalí, dvakrát se již stalo, že tým animátorů, který tato uzavřená společenství vedl, musel z vedení odejít, a tím se i společenství postupně rozpadlo. Tyto okolnosti vedly RUM ke zrušení uzavřených společenství, jež se scházely v době setkání menších skupinek, a zároveň i ke zrušení ostatních tematických skupinek. A nastolil model scházení se v menších skupinkách podle věku, které jsou otevřené komukoliv a kdykoliv během roku. Jana současný stav hodnotí následovně: *„Uzavřené společenství má efekt, že si lidé připadají více elitářsky, připadají si lépe. Zatímco na tento model otevřených společenství chodí méně lidí, přijdou jednou za čas.“* Na druhou stranu v tom vidí i veliké nebezpečí: *„Křesťan má být otevřený, a tak je paradox, že jsme vytvořili uzavřená společenství tady v té mentalitě lidí. Což podle mě není moc křesťanský.“*

Zajímalo mne, zda je ještě nějaká uzavřená „elitářská“ skupinka, která je pozůstatkem z minulosti. Jana mi odpověděla, že existuje nejmladší uzavřená skupinka, která vznikla přibližně před třemi lety, opět z víkendu¹⁵⁰ a nebyla schopna přijmout nový model otevřených skupinek, a to: *„asi z různých důvodů, já jim trochu rozumím, měli svoji partu lidí a my jsme ji jim sebrali.“* Situace se vyřešila tak, že se nadále schází, a RUM k nim ještě přiřadil lidi, kteří k nim věkově spadají. Mládežníci, kteří přijdou během roku, se již do této skupinky nezařazují. Jana si je vědoma, že to není zcela dobré řešení, protože

¹⁵⁰ Mládež byla na víkend pozvaná osobně nebo formou letáčku, viz Příloha č. 1.

jejich vize byla jasná – mít pouze otevřená společenství. Dále mě zajímalo, proč má tato uzavřená skupinka takový problém přijmout nové členy, byť to nakonec zvládla a na začátku roku nové členy přijala. Dostává se mi následující odpovědi: „*Oni tam mají své vztahy a nechtějí, aby tam přišel třeba nějaký podivín, na druhou stranu, když tam mají svoji partu lidí, s kterými si rozumí, tak ten jeden podivín jim to nenaruší a jemu to může spíše pomoci.*“

Mezi mládežníky, kteří chodí na Úterky, jsou buď mladí lidé z farnosti, nebo se dostanou na Úterky skrze Salesiánské středisko (například tam chodí na kroužky, dělají dobrovolníky atd.), nebo přes známé. Někteří se tam dostanou také díky bydlení, které nabízejí Salesiáni pro chlapce vysokoškoláky, či bydlí na kolejích, které jsou poblíž kostela.

Akce, které Úterky nabízejí mládeži, jsem již částečně zmínila v popisu společenství. Nicméně z rozhovoru s Janou ještě vyplývá následující. V letních měsících společné setkání či pobyt nepořádají, dříve uzavřená společenství občas někam vyjela, třeba na týden opravovat nějaký starý kostel ve vesničce.

Ve farnosti se zapojují hlavně ti lidé, kteří prošli érou uzavřených společenství. Společně se „svojí partou“ pomáhají nejen ve farnosti během bohoslužeb, ale třeba i v Salesiánském středisku. Jinak se mládež zapojuje velmi zřídka, Jana se domnívá, že je to také tím, že mládeži přinášejí program na „*zlatém podnose*“, a tak nejsou zvyklí cokoli dělat.

Velké úskalí vidí Jana v tom, že v současné době chodí mládež spíše na Velké Úterky a lákadlem je host, který je pozván. Do menších otevřených skupinek se moc lidí nezapojilo a je tedy problém mládež nadchnout pro službu bližním. Jana se v našem rozhovoru na chvíli zamýšlí a pak říká: „*Je pro mě otázka, jaký vztah mají mladí k farnosti a k Centru (myšleno Salesiánské centrum = Salesiánské středisko mládeže, farnost, kroužky, divadlo, a ostatní aktivity), když přijdou jen na to téma a nemají uzavřené společenství.*“ Následně hodnotí svůj postoj: „*Hmm, to je zajímavé čoveče, já vlastně hrozně kritizuji ty uzavřená společenství, ale všechny ty otázky, které pokládáš, tak ta odpověď je ta, že ty lidi z uzavřených společenství jsou na tom lépe než ty z otevřených společenství.*“ Zdá se, že náš rozhovor přivedl Janu k dalšímu přemýšlení nad problematikou otevřenosti či uzavřenosti skupinek.

Na koho se obrací mládež, když má nějaké osobní problémy, byla otázka, která mne v případě Úterků velmi zajímala především z toho důvodu, že mládež primárně nevede kněz, ale tým mládeže. Mají mezi sebou i kněze a řádovou sestru, ovšem během

menších skupinek jsou i skupinky, které vedou pouze mladí animátoři. Dozvěděla jsem se, že pokud mladý člověk řeší nějaký problém, hodně záleží na jeho vlastní iniciativě, jak a s kým chce problém vyřešit. Kněz je během Úterků k dispozici před mší svatou, kdy je možné k němu zajít na svátost smíření či duchovní rozhovor, během mše svaté je k dispozici jiný kněz, který neslouží mši svatou a po mši svaté jsou opět kněží k dispozici. Do týmu patří, jak jsem již zmínila, i řádová sestra, kterou občas oslovují dívky se svými specifickými problémy (dříve tato možnost nebyla). Další možností, jak mladý člověk může řešit své osobní problémy, je využití tzv. večera chval, který je otevřený komukoliv z farnosti, primárně na něj ale chodí mládež. Večer chval je večerem, kdy se skrze písně a svědectví účastníci přibližují více k Bohu. Je také možné jít za knězem či laikem na tzv. přímluvnou modlitbu.¹⁵¹ Pokud tedy mladý člověk řeší nějaké osobní problémy, musí to být on, kdo přijde za knězem, řádovou sestrou nebo laikem k tomu určeným.

Modlitební život mládeže, která navštěvuje Úterky, je různý. Jana hned v úvodu tohoto tématu přiznává: „*Úterky mají velké rezervy ve vedení mladých ke vztahu k Bibli a také, co se týče modlitby, tak po Velkých setkáních bývá modlitba na cca 20 min, a když to třeba nevychází časově, tak se ukrajuje z modlitby.*“ Forma modlitby, která převládá během Velkých setkání, je forma chval s prosbami a díky, při menších skupinkách se jedná většinou o krátkou modlitbu na závěr, kterou vedou animátoři. Na akcích, které Úterky pořádají, je snaha naučit mládež pracovat s Bibli a vést je ke každodenní modlitbě, ovšem jinak Jana podotýká, že: „*Nemám úplně pocit, že by Úterkovéj program, ten globální, úplně primárně vedl lidi, nebo jim pomáhal a učil je každodenní modlitbě s Bibli.*“ Následně vyzdvihuje opět snahy uzavřených menších skupinek z minulosti, kdy se v rámci jejich snah více číst Bibli dohodli, že si každý den doma přečtou jednu kapitolu z vybrané biblické knihy. Své postřehy, jak se jim četba daří a také čemu nerozumí, si sdělovali prostřednictvím internetu. Při setkáních se pak tématům věnovali.

Jana vyzdvihuje možnost účastnit se mše svaté připravované pro mládež před Úterky, kde je možné zapojit se do služby jako muzikant, lektor apod.

Církev podporuje mladé lidi, kteří chtějí vést nějaké společenství skrze nabídku animátorských kurzů, které pořádá pražská arcidiecéze, salesiánský řád, či jiné diecéze. Jana animátorské kurzy označuje jako výborný způsob vlastní formace ve víře a zároveň

¹⁵¹ Více o přímluvné modlitbě: SIMPSON, Michael. Přímluvná modlitba. In: *Katolická charismatická obnova* [online]. ©2001-2013 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.cho.cz/clanky/Primluvna-modlitba.html>.

příležitost, jak získat praktické informace potřebné pro práci s mládeží. Jana také hovoří o určité snaze scházet se s ostatními vedoucími pražských společenství: „*Iniciativa vznikla z několika pražských společenství, kdy se vedoucí setkali na letním setkání animátorů. Je to inspirované slovenským Godzone – kde je to běžná věc, že si pomáhají navzájem mezi společenstvími.*“¹⁵²

Co se týče publikací, vidí Jana velkou mezeru ze strany církve. Pokud chtějí z něčeho čerpat, většinou musejí sáhnout po zahraničních publikacích a inspirovat se protestantskými církvemi z Ameriky, nebo slovenskou Godzone. Objevila se i myšlenka vytvořit manuál pro vedoucí Úterků, ovšem zatím se jim tento projekt nepodařilo dokončit.

Shrnutí

Společenství mládeže zvané Úterky je netradičním setkáváním mladých lidí nejen z farnosti sv. Terezie v Kobylisích. Společenství lze díky sesbíranému materiálu charakterizovat následovně:

1) Moderní společenství.

To můžeme pozorovat například v moderním hudebním doprovázení mše svaté, dále ve využívání moderních technologií při přípravě skupinových setkání nebo zprostředkování nejnovějších křesťanských trendů využívaných po celém světě (svědectví amerického rappera, využívání nabídky Godzone).

2) Sdílení názorů mládeže.

Během skupinových setkání je mládež opakovaně vyzvána ke sdílení svých názorů, zážitků, zkušeností, starostí i radostí. Je to možné pozorovat hned na začátku setkání – tzv. „kamínky a kytičky“, dále jsou animátory v průběhu večera opakovaně vyzýváni ke sdílení svých názorů na dané otázky či téma. Mládež je v tomto ohledu otevřená a nebojí se i hodně intimních témat – například jejich vztah k Bohu.

3) Program na „zlatém podnose“.

Úterky nabízejí mladým lidem opravdu mnoho nejrůznějších aktivit, stojí za tím náročná práce celého týmu (RUMu). Mládež si na tento model zvykla, což vedoucí z RUMu vyjadřuje slovy, že přináší program mládeži na „zlatém podnose“. Mládež je o to méně zvyklá zapojovat se do služby v rámci farnosti.

¹⁵² Godzone projekt, který působí na Slovensku, má jako hlavní cíl evangelizaci mládeže. Více informací je možné nalézt na jejich webových stránkách: Godzone [online]. Slovensko, 2016 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.godzone.sk/>.

4) Různé možnosti prožívání spirituality.

Úterky nabízejí zejména možnost slavení mše svaté před samotným setkáním, dále možnost chval, duchovního doprovázení nebo příležitostí ke svátosti smíření. S modlitbou je to během skupinové činnosti slabší – chaotičnost, malá připravenost, krácení času věnovaného na modlitbu. Bible je méně využívána, převládá modlitba vlastními slovy.

5) Podpora církví a Salesiány.

Římskokatolická církev podporuje mladé animátory nabídkou animátorských kurzů zaměřených na sebevzdělávání a formaci. Úterková setkání mají ještě možnost využívat animátorského kurzu pořádaného Salesiány. V rámci církve vznikají neformální setkávání pro pražské vedoucí společenství. Tým Úterků má ve svém středu kněze – salesiána a řádovou sestru – salesiánku.

6) Nedostatek odborné literatury.

Protože vedoucí postrádají dostatek materiálů pro tvorbu setkání mládeže, snaží se využívat zahraničních zdrojů (Godzone) nebo si vytvářet vlastní metodiku. Uvítali by více možností, kde brát inspiraci.

7) Zkušenosti s různými formami skupinového setkávání.

Model, který probíhal dříve na Útercích, podporoval setkávání uzavřených společenstvích, kde postupem času začalo docházet k elitářství, tajnůstkářství až nekřesťanské uzavřenosti, na druhou stranu vznikaly pevné přátelské vztahy. RUM po 14 letech změnil tento model a v současné době nabízí mládeži formu velkých setkání, kde je možné slyšet povídání od hosta na nejrůznější témata, nebo formu menších setkání, kdy se mládež dělí dle věku do otevřených malých společenství. Na jednu stranu se odstranilo elitářství, na druhou stranu se otevřená společenství začínají stávat „přechodáky“ a nevytváří se trvalá parta přátel.

4.7.2 Českobratrská církev evangelická

Mládež v ČCE – popis pastýřské péče

Práce s mládeží je v ČCE od roku 1920 organizována ve Svazu sdružení českobratrské mládeže evangelické (dále jen Svaz). O osm let později měl již Svaz 133 sdružení mládeže a 48 sdružení dorostu. Celkem čítal okolo 5 600 členů. Za války byl Svaz rozpuštěn a vznikl výchovný odbor pro mládež, který se práci s mládeží věnuje dodnes. V roce 2006 vzniklo Sdružení evangelické mládeže (dále jen SEM).

Přibližně v polovině farních sborů se schází skupina mládeže k pravidelným týdenním setkáním. Zpravidla je setkání rozděleno na dvě části – práce s Biblií a tematický blok. Při práci s Biblií je kladen důraz na interaktivitu a společnou práci. Tematický blok bývá různého zaměření. Klasický program je často obohacen o zpěv, hry, rozhovory, výlety, promítání filmů apod.

Dvakrát do roka se konají seniorátní dny mládeže, což je víkendové setkání mládeže v rámci seniorátu. Ve větších seniorátech bývají pořádány také akce různého typu. Sportovní akce – futsál, stolní tenis, volejbal. Kulturní akce – divadelní festival Svátí blázni, filmový maraton nebo také taneční plesy.

ČCE pořádá akce pro mládež i na celocírkevní úrovni. Existuje tzv. Celocírkevní odbor mládeže (dále již COM), který je tvořen devíti členy (čtyři jsou faráři či farářky a zbylími pěti jsou laici). Náplní práce týmu je organizování nejrůznějších akcí, většinou se jedná o týdenní zimní či letní pobyty, sjezdy mládeže nebo také duchovní cvičení – exercicie. Týdenní pobyty mají náplň biblických a tematických přednášek, hraní her, zpěvu, setkání při pobožnostech. Bývají rozděleny dle věku. Kromě těchto týdenních pobytů se ještě konají pobyty, které nejsou věkově rozdělené, ale jsou zaměřené jedním směrem – vodácký pobyt, hudební, divadelní.¹⁵³

V rámci ČCE mládeže mají mladí lidé možnost účastnit se i akcí se zahraniční účastí. Příkladem může být *Internacional Camp – WE make the road*, konaný v roce 2015 během letních prázdnin. Na programu byl biblický program, výlety po okolí, workshopy. Tuto akci pořádal SEM. Pozvánku příkládám v *Příloze č. 2*.

Sjezdy evangelické mládeže (jak již bylo výše zmíněno) se pořádají pravidelně každý rok, od roku 1990. Akce je pořádána většinou o víkendu během podzimu, má ekumenický a mezinárodní rozměr. Program je pestrý: společné modlitby a bohoslužby, přednášky, workshopy (divadelní, sportovní, hudební, herní), kulturní prohlídky města, kde bývá akce pořádána, možnost posedět v čajovně. Také je na sjezdu nabízena možnost setkat se s farářem k duchovnímu rozhovoru.

¹⁵³ Volně cit. podle: KELLER, F., *Práce s mládeží* in: MACEK, O., ed., *Českokobratrská církev evangelická: průvodce čili baedeker*, Praha, 2008, s. 68–69.

Sbor Jarov – Praha

Sbor se nachází v části Prahy nazývané Jarov a sídlí v budově, kde kromě malé a velké modlitebny je i byt farářky. Sbor byl založen v roce 1946. Správou spadá pod pražský seniorát.

Každou neděli se členové sboru scházejí k bohoslužbě konané v dopoledních hodinách. Mimo nedělní bohoslužby je v nabídce pravidelného programu následující: setkání pamětníků, biblické hodiny pro dospělé, biblické hodiny pro děti, setkání mládeže, setkání staršovstva a také filmový klub. Členové sboru se také aktivně účastní projektu Noc kostelů,¹⁵⁴ před Vánoci pořádají adventní jarmark, setkávají se při sborových slavnostech u dobrého jídla, konají společné výlety apod.

Mládež sboru Jarov se schází pravidelně každý pátek ve večerních hodinách. Setkání je rozdělené na dvě části. V první oficiální části se věnují Bibli, kterou společně čtou a rozebírají. V druhé, neoficiální části setkání je program volnější, kdy se společně tráví čas nějakou činností. Mládež má k dispozici prostory bytu rodiny farářky sboru, které jsou ve stejné budově jako modlitebny. V minulosti jim byly nabídnuty vytvořené prostory klubovny ve sklepních prostorách, ale skupina je nepřijala za vlastní. Nejmladšímu členu skupiny je 15 let a nejstaršímu 20. Společenství je otevřené, mohou se tedy během roku přidávat noví členové, nicméně je vhodné, aby účastníci docházeli pravidelně. Většinou se schází okolo deseti stálých členů. Společenství ve své současné podobě trvá od roku 2011.

Záznam zúčastněného pozorování

Navštívila jsem společenství v době, kdy se blížily Vánoce, a setkání mělo tedy jedno velké téma, kterým byla příprava adventního jarmarku, který se ve sboru konal potřetí. Mládež se na organizaci jarmarku podílí tím, že předem připraví nějakou pochutinu, kterou poté prodává, a utržené peníze se věnují sboru.

Nyní již k samotnému průběhu setkání. Po příchodu do budovy sboru jsem byla uvítaná paní farářkou Alenou a společně jsme čekaly na mládež. Ta se postupně začala scházet, většina z nich se nejdříve pozdravila mezi sebou a až poté s farářkou. Účastníci se

¹⁵⁴ Ojedinelý projekt, který se každý rok pořádá před letními prázdninami. Během jedné noci se otevřenou všechny kostely, sbory, modlitebny, které jsou do projektu zapojeni. Návštěvníci mají možnost tato místa navštívit a využít doprovodných programů, které jim jsou nabízeny. Více o Noci kostelů lze nalézt na internetových stránkách Noci Kostelů: *Noc kostelů* [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nockostelu.cz/>.

posadili kolem velikého stolu v obývacím pokoji farářky. K dispozici měli čaj. Přibližně půl hodiny po příchodu prvního účastníka se setkání zahájilo částí, ve které si mládež sdělila své dojmy z poslední doby. Farářka jim také oznámila nejdůležitější informace ohledně života sboru. Mezi mládeží panovala příjemná atmosféra, smáli se a byli velice uvolnění. Po této odlehčené fázi se společenství začalo věnovat práci s Biblií. Každý dostal zapůjčenou Biblii. Tématem, kterému se společenství tento večer věnovalo, byla 15. kapitola knihy *Zjevení*. Každý si měl nejdříve přečíst kapitolu sám. Během čtení však nastala nečekaná situace, zazvonil domovní zvonek a farářka šla otevřít. Slova se ujal Tomáš, jeden z členů společenství a navrhl, aby dále každý přečetl jeden verš z kapitoly nahlas. Protože Bible, které účastníci obdrželi, byly různých překladů,¹⁵⁵ tak se texty od sebe odlišovaly. Mezi účastníky to vyvolalo smích. Když všichni účastníci přečetli jeden verš, následovala krátká odmlka, ve které si verš četli znovu potichu a přemýšleli nad ním. Do této situace přišla Alena, která již vyřešila nečekanou návštěvu ve sboru. Program pokračoval společnou diskuzí nad textem, kterou Alena moderovala různými otázkami k textu. Účastníci setkání různě odpovídali, nejvíce hovořili čtyři, zbytek účastníků mlčel a jen naslouchal tomu, co ostatní říkali. Jednotliví členové se navzájem respektovali, neskákali si do řeči, projevovali zájem o to, co druhý říká. Když byly otázky vyčerpány, Alena navrhla, že by se mohla přečíst ještě jedna následující kapitola. Tomáš navrhl, aby se přečetla ještě jiná kapitola, ovšem to bylo ostatními zavrhnuto a tak se přečetla 16. kapitola knihy *Zjevení*. Opět se četly jednotlivé verše nahlas postupně dokola. Další kapitola byla znovu rozebrána za pomoci otázek, které kladla Alena. Někteří členové společenství se více zapojili. Práce s Biblií trvala hodinu. Na závěr proběhla společná modlitba. Modlitba byla krátká a vedena farářkou, která se pomodlila vlastními slovy.

Neoficiální část setkání byla věnována přípravě slaných závinů na adventní jarmark. Mládež se na tuto část těšila, což bylo znát od samého počátku setkání, kdy vášnivě debatovali, jak budou závinů vyrábět a zda je vše nakoupeno. Společně jsme se přesunuli do spodní části budovy, kde se nachází prostorná místnost s kuchyňkou. Mezi účastníky setkání panovala uvolněná atmosféra. Chvilí trvalo, než byla zahájena výroba závinů a v místnosti převládal chaos. Jedna z dívek, která se během večera aktivně zapojovala, začala práci organizovat, rozdělovat úkoly a neformálním způsobem se stala vedoucí skupiny. Farářka ustoupila do pozadí a nechala činnost v rukou mládeže. Jelikož jsem do práce byla také zapojena, měla jsem možnost být ještě více vtažena do celého

¹⁵⁵ K dispozici měli Kralický překlad, překlad 21 století, Slovo na cestu, Ekumenický překlad.

setkání. Při práci se debatovalo o nejrůznějších tématech, jako například o zážitcích z poslední doby ve světě, co se komu podařilo ve škole, vyprávěly se příběhy všedního dne, povídalo se o jejich sboru, také co společně ještě do Vánoc podniknou. Během této fáze přišla ještě jedna členka společenství, která se vrátila z koncertu. Její příchod byl uvítán bujarým jásotem a byla svižně zapojena do pečení závinů. Jakmile byla práce hotová, část účastníků se rozloučila a odešla. I když nastal konec setkání, někteří ještě zůstali a společně trávili čas do pozdních večerních hodin. Tato část byla vlastní iniciativou účastníků. Po rozloučení s účastníky jsem odešla.

Rozhovor s vedoucím společenství

Rozhovor jsem uskutečnila po skončení setkání mládeže. Během rozhovoru jsem se držela témat, která jsem si předem připravila, případně jsem se doptávala na zajímavé informace, které se během rozhovoru vynořovaly.

Prvním tématem, kterému jsme se věnovaly, byl popis společenství, který uvádím výše. Z rozhovoru s farářkou mi bylo od počátku jasné, že své světence velmi dobře zná. Nejenže skoro o každém z nich věděla, kolik mu je let, co studuje, ale o mnohých z nich by byla schopná vyprávět ještě mnohem více. Kromě základních informací ohledně společenství jsem se během prvního tématu zajímala o to, jaký má mládež vztah ke sboru. Dostalo se mi následující odpovědi: „*Všichni bez výjimky jsou potomci někoho, kdo je nějakým způsobem v církvi činný, nejen jako pasivní člen, ale skutečně všichni ti rodiče těch lidí ve sboru nějakým způsobem fungují.*“ Dále dodává, že pět konkrétních mládežníků jí vyrostlo pod rukama. Nejprve chodili na náboženství ještě jako malé děti, nyní jsou ve společenství mládeže. Za zásadní považuje farářka fakt, aby se děti již v útlém věku naučily, „*že je to v tom kostele docela dobrý a že mi to jako stačí.*“ Jde jí o to, aby dítě pochopilo, že víra, kostel a Bůh rovná se něco dobrého, co mu pomáhá. To si pak dítě nese dále do života a v kostele se cítí dobře. Ke skupině dětí, která ve sboru vyrostla farářce pod rukama, se postupně přidaly i ostatní děti ze sboru. Pojícím prvkem, který stál za zrodem společenství, jsou letní církevní tábory v Chotěboři, které jsou hudebně zaměřené. Z rozhovoru vyplývá, že ve společenství jsou mladí lidé, kteří hudbu studují nebo je jejich velkým koníčkem.

Dále jsme se v rámci rozhovoru bavily o akcích, které mládež společně uskutečňuje, a o podílení se na sborovém životě. „*V rámci mládeže pořádají natáčení filmu, každou třetí neděli hrají doprovod v kostele jako kapela, pravidelně spolu jezdí na sjezd mládeže, začínají jezdit na senioráty, pořádají jarmark ve sboru – výroba něčeho co*

prodávají (řízky, štrůdly), na začátku jarmarku hrají hudební úvod.“ A v rámci sboru: „jedenkrát za měsíc hrají v kostele, zajišťují na Štědrý den bohoslužbu – hudební doprovod, píšou do sborového časopisu.“ Speciální akcí, kterou pořádají již několikátým rokem, je zmíněné natáčení filmu. Jde o projekt, který vyšel z iniciativy farářky, mládež se ho s chutí chopila. Každé léto se tak sejdou na faře mimo Prahu a společně tvoří film na církevní téma. Během pobytu na faře si program z velké části organizují sami. Farářka jim zajišťuje vaření a také vede pobožnosti. Výsledkem týdenního snažení bývá krátký amatérský film, který společně během roku dodělávají a následně prezentují ve sboru.

Jedno z témat, které jsme také probíraly, se týkalo osobních problémů mladých lidí. Zvláště mě zajímalo, jestli mládež za farářkou zajde sama od sebe a řeší své problémy přímo s ní. Dověděla jsem se, že za farářkou mohou mladí lidé přijít, ale ona sama si uvědomuje, že ne všichni za ní chodí, protože například je dobrou kamarádkou jejich rodičů. Říká: *„Funguje to, ale ne u všech. Na jedné straně vím věci, které bych nikomu jinému neřekla, na druhé straně jsou tu lidi, kteří kdyby měli problém, tak by za mnou nepřišli.“* Farářka toto rozhodnutí plně respektuje a dodává, že sama neví, jak by to dotyčným lidem nabídla: *„přece jim neřeknu, neboj se, já to tvé matce neřeknu.“*

Modlitební život účastníků společenství mládeže a práce s Biblií bylo dalším tématem našeho rozhovoru. Pravidelně na setkání čte mládež Biblii a společně se jí snaží porozumět. Jak ovšem farářka sama říká, je těžké najít nějakou přijatelnou cestu, jak jim Boží slovo pomoci pochopit a zároveň nedělat fundovanou přednášku z knih: *„Nemůžu vymyslet nějakou cestu, aby nemuseli sednout nad text a psát úvahu....nechci, aby to bylo ztuhlý, oni se pak nad tím vyděšej, teď je to jak ve škole...snažila jsem se jim půjčit nějakou komentář příjemnej, ale oni pak spadnou do toho školskýho, neví, co s tím mají dělat...tak teď se to snažím vést já, někdo zase vůbec nemluví, ale to je moje zásada, že kdo nechce, nemusí říct nic a nikomu to nevadí, někdo zase furt žvaní.“* Bavily jsme se také o tom, jak probíhá jejich modlitební život mimo setkání mládeže. Z rozhovoru vyplynulo, že někteří doma čtou Biblii, ostatní spíše nečtou, jedině z přinucení. Modlitbě se snad všichni pravidelně věnují, ale sama farářka přiznává, že by se jich na to nezeptala.

Na společenství se mládež sama nemodlí. Jako důvod mi bylo určeno následující: *„Modlit se nahlas je těžký...když se mluví o Biblii, tak jsou hodně otevření a kolikrát si z toho dělají srandu. Mě to nijak neuráží...ale když jde o modlitbu, tak bych neunesla, kdyby se tomu někdo smál. Jsem v tom strašně opatrná.“*

Poslední téma, které mě zajímalo, se týkalo podpory farářky, jakožto vedoucí společenství mládeže, ze strany církve. Z celocírkevního odboru mládeže k nim jednou

za čas přijde farář na návštěvu. Dva členové společenství jsou v seniorátním odboru pro mládež, takže vždy přinesou novinky ohledně dění mládeže v církvi. Farářka si program povětšinou připravuje sama, protože má zkušenost, že je to nejlepší a nejschůdnější cesta. Co se týče publikací, které vycházejí k práci s mládeží, tak to hodnotí následovně: „*To je úplně nejhorší, publikace pro děti jsou, pak pro dospělé, ale pro mládež a pro středoškolskou obzvlášť se mi zdá, že je to úplně nulové. Vyšla konfirmační příručka, která je dobrá, ale přece jenom je to konfirmační příručka. To by chtělo, aby si to doma někdo četl. Chtělo by to i nějakou beletrii.*“

Shrnutí

Pro společenství mládeže, které se pravidelně schází na Jarově, je charakteristické následující:

1) Rodinná atmosféra.

Rodinná atmosféra je vytvářena nejen díky menšímu počtu členů ve společenství, ale také díky dlouhotrvajícím vztahům mladých lidí s farářkou a je podtržena místem, kde se společenství schází – tedy okolo kulatého stolu v obývacím pokoji farářčina bytu.

2) Neformální sdílení se mezi členy ve skupině.

Skupina se několikrát během setkání mládeže sdílí o všedních věcech, aniž by k tomu byla vyzývána farářkou. Před oficiální částí setkání, během společné práce i po skončení setkání mají účastníci tendenci si povídat o jejich osobních životech. Skupina působí jako parta dobrých přátel, což se projevuje i v následujícím bodě.

3) Schopnost organizace programu i bez vedoucího.

Během setkání byla skupina několikrát zanechána sama, bez farářky. Ihned se však začala organizovat ke společné činnosti – ať už četbě Písma nebo společné práci v kuchyni. Kromě této organizace během setkání si skupina sama organizuje například filmové projekty. Během týdenního letního pobytu mládež natáčí film, farářka je na pobytu přítomna, ale působí v pozadí celé akce jako podpora a zajišťuje duchovní a technické zázemí.

4) Hudba jako pojící prvek skupiny.

Hudba je prvek, který tuto mládežnickou skupinu spojil dohromady. Mládež spolu sice vyrostla, ale parta opravdových přátel se z nich stala až díky letním hudebním táborům v Chotěboři. Mládež tráví společný čas i mimo setkání návštěvou koncertů, plesů apod.

5) Studium Bible.

Celá první část setkání je zaměřená na studium Bible. K četbě přistupují s lehkostí, faráře nevadí hloubavé poznámky mládežníků či občasný smích. Text, který společně čtou, i následně rozebírají pod vedením faráře. Nerozebírají text pouze z hlediska teologického, ale i z hlediska pocitů, které v nich vyvolává.

6) Služba pro sbor.

Mládež se angažuje ve sboru zvláště skrze hudbu, doprovází bohoslužby. Dále je jim vlastní příprava vánočního jarmarku, sborový časopis či vytváření filmu, který slouží ke katechezím ve sboru.

7) Postrádání publikací pro mládež.

Farářka postrádá publikace pro mládež. Nejvíce by uvítala nějakou literaturu, kterou by si mládež chtěla otevřít a číst doma. Myslí, že schůdnou cestou by byla i nějaká kvalitní křesťanská beletrie pro mládež.

4.7.3 Církev československá husitská

Mládež CČSH

Péči o mládež v CČSH má na starosti Naukový odbor. Mládeži, která se nachází v CČSH, jsou nabízeny aktivity na celocírkevní úrovni a to zejména: duchovní cvičení, setkání mládeže, poutě a jiné. Z akcí takto konaných lze vyzdvihnout setkání mládeže, které se hlavně v posledních letech těší velké oblibě mladých lidí.

Setkání mládeže se konají pravidelně každý rok na podzim. V roce 2016 proběhne osmé setkání mládeže. Setkání mládeže jsou víkendová a mají vždy nějaké motto. V letošním roce byl mottem setkání verš z Janova evangelia: „Já jsem ta cesta, pravda i život“ (J 14,6) Program setkání bývá velmi bohatý, v nabídce mohou mladí lidé nalézt duchovní, sportovní nebo kulturní programy.¹⁵⁶ Na setkání mládeže mohou mladí lidé zakusit sílu společné modlitby, potkat nové přátele, dozvědět se něco nového či zažít příjemný víkend společně s mladými lidmi stejné víry a smýšlení. Kromě každoročního celocírkevního setkání se koná také setkání „NAPŮL“, které je určeno opět všem mladým lidem z celé církve, kteří se chtějí setkat dříve, než po roce. Setkání „NAPŮL“ je spíše komornějšího charakteru.

Jednotlivé diecéze či farní obce CČSH se snaží mládeži věnovat různou formou, nejčastěji nabídkou pravidelných setkávání. Pravidelná společenství mládeže mají různé

¹⁵⁶ Podrobný program je uveden v *Příloze č. 3.*

podoby setkání. Jako příklad bych ráda uvedla brněnskou diecézi, která nabízí pravidelné setkávání pro mladé nazvané: „Ve středu na Čáře“, kde se mohou mladí lidé společně modlit, zastavit se v každodenním spěchu, diskutovat na nejrůznější témata, kupříkladu: „Viš, co nyní prožíváš?“ „O čem nedokážeme žertovat“, „Jak se stát hrdinou“, „Moje neštěstí, radost druhých?“ „Komu bychom darovali část života?“ a další. Náboženská obec v Židenicích (též brněnská diecéze) nabízí setkávání pro mládež ve věku mezi 14–17 lety, na programu jsou chvály, diskuze, hry, tanec. V pražské diecézi můžeme vyzdvihnout snahu náboženské obce na Vinohradech, která pořádá pravidelná setkání, modlitby a jiné akce pro mládež. Původně jsem chtěla navštívit setkání na Vinohradech, ovšem zjistila jsem, že jsou určena hlavně vysokoškolákům, a tak by do konceptu mé diplomové práce ne zcela zapadaly. Nakonec jsem pro svou diplomovou práci oslovila zodpovědnou osobu za práci s mládeží na pražské diecézi. Následně mi byla doporučena náboženská obec na Praze 4, která nabízí setkání mládeže i pro středoškolský věk.

Sbor Krč – Praha

Krčský sbor, který jsem navštívila, se nachází v kapli sv. Anny, která je postavena mimo zástavbu rodinných domů. Sbor zde sídlí od 90. let 20. století, kdy mu byla kaple svěřena. Dříve sídlil v jiných prostorách na Praze 4. Ke kapli jsou přistavěny prostory fary, kde se koná mnoho sborových aktivit.

Každou neděli se konají ve sboru bohoslužby. První neděle v měsíci je věnována rodinám s dětmi a mladými – tyto bohoslužby nazývají rodinné bohoslužby. Poslední neděle v měsíci je věnována večerním bohoslužbám. Seniorům jsou nabízeny bohoslužby v domově pro seniory, a to každý lichý čtvrtek. Kromě bohoslužeb je možné se ve sboru účastnit pravidelných aktivit, jako jsou: biblické hodiny, setkání při čaji a kávě, setkání pro děti a večery mladých. Duchovní péče je nabízena seniorům přímo v domově pro seniory nebo u nich doma a také nemocným lidem. Náboženství je vyučováno na některých základních školách jako nepovinný předmět. Mezi nepravidelné aktivity sboru můžeme zařadit vánoční a velikonoční dramatizace – divadelní vystoupení, přednášky na různá témata, Slavnost světla, ekumenické bohoslužby a další.¹⁵⁷

Mládež Krčského sboru se scházela pravidelně každý týden, poté se posunul interval scházení na dobu jednou za 14 dní, v současné době se schází dle domluvy.

¹⁵⁷ Volně cit. podle: CČSH NO Krč. *Církev československá husitská* [online]. Praha, 2010 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://nokrc.xf.cz/meetings.php>.

Setkání mívají přibližně jednou za měsíc ve sborových prostorách, v pátečních večerních hodinách. Věk současných účastníků společenství mládeže je od 18 do 25 let, scházejí se chlapci i dívky. I když je společenství otevřeno pro mladší mládež, tak ve sboru v současné době tato věková skupina chybí. Mládež, která navštěvuje společenství, je se sborem spjata od dětského věku. Někteří se do sboru dostali skrze výuku náboženství ve školách, nebo jsou dětmi členů sboru. Společenství mládeže vede místní farářka. Průběh setkání je různý, většinou se skládá ze dvou částí. V první části se věnují programu mládežnického společenství, který připravuje farářka, druhá část bývá volnější, kdy se například připravují dramatizace apod.

Záznam zúčastněného pozorování

Setkání, kterého jsem se účastnila, se konalo v době postní. Když jsem dorazila do prostor farního sboru, uvítala mě farářka Anežka a několik mládežníků, kteří zde byli dříve. Během neformálního povídání se vařil čaj a postupně přicházeli další členové, kteří byli vždy přivítáni. V 18.30 jsme se všichni společně přesunuli do sborové místnosti, kde bylo přichystané občerstvení a pro každého jedna Bible. Anežka všechny přivítala a seznámila nás s průběhem setkání. Následovalo zapálení svíce a společná úvodní píseň s kytarou. Tématem setkání byly nadcházející Velikonoce. Nejdříve Anežka povídala stručně o tom, co vlastně Velikonoce znamenají a jaký je jejich původ. Během jejího vysvětlování se účastníci zapojovali svými postřehy a dávali do pléna své znalosti o původu Velikonoc. Anežka se kromě základních informací s mladými podělila i o své zkušenosti s výkladem Velikonoc ve školách, kde učí náboženství. Mládež téma velmi zajímalo a rozvířilo to debatu, ve které se probíralo, jak oni sami vnímali Velikonoce jako děti, jaké mají zkušenosti a jak se to liší od zkušeností dětí v současné době, které popisovala Anežka.

Poté se četla 12. kapitola z *Druhé knihy Mojžíšovy*. Čtení bylo rozděleno tak, že každý přečetl přibližně pět veršů. Cílem bylo přečíst kapitolu nepřerušovaně. Před začátkem čtení všechny členy Anežka poprosila o ztišení a zklidnění, protože se bude číst Boží slovo. Každý přečetl určený počet veršů z 12. kapitoly. Následně Anežka vysvětlila souvislosti s velikonoční dobou. Byl nechán i prostor pro dotazy a případnou diskuzi.

Po této části, která trvala přibližně 45 minut, následovala píseň, kterou se blok uzavřel.

Další část setkání byla neformálního charakteru, kdy si účastníci mohli vzít občerstvení. Dále se řešila příprava dramatizace pašijí,¹⁵⁸ které mládež bude hrát na Velký pátek ve sboru. Anežka se snažila nejdříve všechny seznámit s tím, jak letos budou pašije probíhat. Mládežníci si mezi sebou rozdělovali role a následně proběhla první zkouška písní, které budou zpívat. Během zkoušky pašijí jsem se ze setkání odpojila, abych zbytečně nenarušovala přípravu (vnímala jsem, že tato chvíle je pro ně důležitá a potřebují mít na práci klid a soukromí). Se všemi účastníky jsem se rozloučila a popřála jim mnoho zdaru v jejich společné tvorbě.

Rozhovor s vedoucím společenství mládeže

Rozhovor s farářkou Anežkou jsem uskutečnila před setkáním mládeže, což mělo své výhody i nevýhody. Na jednu stranu jsem věděla, jak setkání bude probíhat a co mě čeká. Na druhou stranu jsem měla již určitou představu a očekávala jsem její naplnění (myslím, že mé očekávání bylo naplněno). V rozhovoru jsme se nejdříve věnovaly tématu popisu společenství, který uvádím výše.

Dalším tématem rozhovoru bylo téma akce, kdy jsem se dozvěděla, že stěžejní činností mládeže ve sboru jsou dramatizace. Dramatizací je myšleno ztvárnění nějakého biblického příběhu, který je následně předveden ve sboru, v nemocnici pacientům, dětem apod. Nejčastěji připravuje mládež nějakou dramatizaci na Vánoce, kdy ztvárňují například příběhy ze SZ, protože ty jsou těžší. Vánoční evangelijní příběh ztvárňují malé děti, dále pašije na Velký pátek, které buď hrají, nebo jsou čtené či zpívané s kytarou. Mládež je také aktivní při „Noci kostelů“. Někteří mládežníci zpívají ve farním pěveckém sboru, hrají na varhany anebo se zapojují do lektorského čtení. Mimo setkání mládeže se sama mládež neschází. Anežka srovnává zkušenosti s dnešní mládeží ve sboru se zkušenostmi, které má z let, kdy ona sama patřila do mládeže, a říká: „*Dnešní mládež je ráda, když je zorganizujeme, svoláme, sami si nic moc nepořádají.*“ Někteří mladí ze sboru využívají nabídky CČSH a účastní se celorepublikového setkání mládeže.

Anežka dlouze povídá o táborech, která ještě do nedávné doby rok co rok vedla. Tábory se konaly vždy v létě a nejdříve byl týden pro děti a poté pro mládež, nebo byl společný čtrnáctidenní tábor, na kterém mládež pomáhala s malými dětmi při tvorbě

¹⁵⁸ Pašije z latinského *passiones* = utrpení. Jde o biblické vyprávění posledních dní Ježíše Krista. Často bývají dramaticky či hudebně ztvárněné.

programu. Dnes již tábory farářka nevede z osobních důvodů, a jak sama říká: „*bohužel to po mně nikdo nepřevzal.*“ Ovšem jednodenní výlety či víkendové akce ještě občas pořádá.

V rozhovoru jsme se také věnovaly tématu osobních problémů mládeže. Anežka s jistotou odpovídá, že o každém mladém, který chodí do sboru a na setkání mládeže, ví, jak žije, co v současné době řeší za problém, z čeho se raduje. Pokud nemůže na setkání mládeže chodit, jsou spolu alespoň v telefonické či e-mailové komunikaci. Mnohokrát se jí stalo, že mladý člověk řešil nějaké osobní problémy a za Anežkou sám přišel. Sama uvádí příběh chlapce, který se jí před nedávnem zmínil o tom, že má jisté osobní problémy. Anežka mu navrhla, že se mohou sejít a problém řešit, on však na poslední chvíli ze setkání vycouval s tím, že nemá čas. Anežka se však nevzdává a sama se ho snaží i dále kontaktovat, aby spolu problém dořešili.

Anežka vnímá jako výhodu to, že je žena a farářka zároveň. Nejen, že rozumí problémům dívek a žen ve sboru, ale díky tomu, že je sama matkou již dospělých nebo dospívajících dětí, rozumí i problémům současné mládeže. Prožívá tak s mládeží ve sboru podobné problémy jako se svými dětmi a nikdy si neřekne: „*To jsou zbytečné problémy, tohleto.*“ Mladí k ní mají důvěru a ona sama hodnotí vztahy ve sboru jako velmi přátelské. Když má někdo nějaký problém, „*neseme ho jako společenství společně, nebo aspoň já jakožto duchovní,*“ odpovídá Anežka.

Modlitební život mladých lidí se snaží Anežka podpořit během společných setkání. Na společném setkání se modlí převážně ona, ale také využívají společné modlitby například skrze četbu žalmů. Na společném setkání také čtou Bibli a poté si ji společně vykládají. Jak to mají mladí lidé s modlitbou, když jsou doma, na to Anežka odpovídá následovně: „*Oni mají doma všichni Bibli, to ano, třeba když chci lektorské čtení, tak jim napíšu a vím, že má doma Bibli, ekumenický překlad, že si to sám najde a přečte. Ale jestli si sami jako čtou opravdu, spíš si myslím, že někdy, opravdu jako pravidelně to si nejsem moc jistá, myslím si, že spíš ne.*“ Kromě četby Bible se společně na setkání mládeže modlí skrze zpěv písní. Anežka vybírá různé písně ze zpěvníku pro mladé a zdůrazňuje, že píseň je například ke chvále Boha, nebo je to píseň prosebná a tak podobně.

Co se týče podpory ze strany církve, tak zde Anežka vidí jako nedostatek, že neexistují společná pracovní setkání lidí, kteří pracují s mládeží v CČSH: „*Chtělo by to setkání lidí, konkrétních duchovních, nás obyčejných z far, ne někde kteří mají funkci na diecézi nebo na ústředí, ale nás konkrétních farářů, kteří máme zkušenost z praxe.*“ Další problém vnímá v tom, že se faráři často bojí mladé lidi oslovit. Cestu vidí v oslovování dětí při výuce náboženství ve školách. Materiály hodně čerpá skrze brněnskou tiskovou misii

a také má dobrou zkušenost s tím, že si dnešní mládež spoustu křesťanské literatury a inspirací umí najít sama přes internet.

Shrnutí

V mládežnickém společenství, jež patří do krčského sboru, lze pozorovat tyto charakteristiky:

1) Společné prožívání křesťanské spirituality.

Během setkání mládeže byl věnovaný čas společnému naslouchání Božímu slovu. Před tím, než se otevřelo Písmo, požadovala farářka naprosté zklidnění, vážnost atmosféry a zapálila svíci na stole. Po souvislé četbě úryvku z Písma byl prostor ke ztišení a až po této odmlce následovala diskuze. Ve společenství jsou také zvyklí se modlit skrze četbu žalmů. Společný zpěv duchovních písní za doprovodu kytary zahajoval i zakončoval hlavní část programu. Písňe byly vybrány s ohledem na nadcházející Velikonoční svátky. Tomu, kdo je na setkání poprvé, je vysvětleno, že zpěv je prostředek ke chvále Boha.

2) Služba pro druhé.

Mládež nabízí své síly ve sborové službě: hra na varhany, zpěv během bohoslužeb nebo lektorské čtení. Nejvíce však slouží v oblasti dramatizace biblických příběhů. Představení pořádají nejen ve sboru, ale vystupují i pro lidi v nemocnici či seniory. Mládež se také zapojuje při přípravě „Noci kostelů“. Dříve byla mládež aktivní i na letních táborech, které však již farářka nepořádá a mládež nebyla schopna tuto akci sama převzít.

3) Závislost na vedoucím skupiny.

Skupina se schází pouze tehdy, když je farářkou, jakožto vedoucí, svolána. Členové se sami neschází. Farářka si je vědoma toho, že pokud něco ona nezorganizuje, tak se mládež nesejde. Její osoba stála za vznikem tohoto společenství, které vzniklo hlavně díky výuce náboženství na školách, odkud za ní mládež (tenkrát ještě děti) začala chodit do sboru.

4) Úzké osobní vztahy.

Mezi farářkou a mládeží jsou úzké osobní vztahy, které se projevují tím, že sama farářka je přesvědčena, že o každém členovi společenství ví, jak žije, co právě prožívá apod. Také vnímá jako velkou výhodu fakt, že je ženou. Lépe dokáže porozumět problémům, které řešila s vlastními dětmi nebo ve vztazích. Členové společenství spolu vyrůstali ve sboru od dětských let.

5) Malá podpora ze strany církve.

Farářka touží po sdílení dobré praxe. Ráda by se scházela s ostatními farářkami a faráři, kteří také vedou mládež a předávala si zkušenosti. Bylo by dobré, kdyby taková možnost v církvi existovala.

4.7.4 Pravoslavná církev v českých zemích

Mládež pravoslavné církve

Mládež pravoslavné církve se sdružuje v rámci Bratrstva pravoslavné mládeže (dále jen Bratrstvo). Bratrstvo je určeno zvláště mládeži od 15 do 35 let. Sdružení Bratrstva funguje od roku 1994 a je členem světového sdružení nazývaného SYNDESMOS.¹⁵⁹

Bratrstvo je vedeno jako organizace, má svého prezidenta i viceprezidenta. Skrze své zástupce je Bratrstvo členem nejvyšších církevních orgánů v pravoslavné církvi.

V rámci Bratrstva jsou pravoslavné mládeži nabízeny různé aktivity. Nejvíce se Bratrstvo věnuje organizaci poutí k českým světcům nebo k světcům zahraničním. Dále organizuje setkání mládeže, sportovní a rekreační aktivity, duchovně modlitební setkávání, společensko-kulturní události a další. Mládež, která je členem Bratrstva, se podílí na životě farních společenství, a to zejména skrze pěvecký sbor, výuku náboženství, nedělní školu či při pořádání letních táborů pro děti. V současné době se koná jen omezené množství aktivit, což potvrzují i výpovědi v rozhovoru, viz *Rozhovor s vedoucím společenství mládeže*.

Bratrstvo se sdružuje za „účelem šíření ideálů Evangelia, lásky, porozumění a pravdy mezi lidmi. Organizace se podílí na budování zdravé společnosti postavené na národních principech cyrilometodějského odkazu, učení pravoslavné církve a existujících závazných právních normách. Cílem je vytváření živého společenství mladých křesťanů, kteří se navzájem podporují ve svých životech a svým příkladem se snaží zodpovědně ovlivňovat dění ve svém okolí.“¹⁶⁰

Bratrstvo si ve svých stanovách klade celkem osm cílů, z nichž bych ráda vyzdvihla dva následující:

¹⁵⁹ Více o světovém sdružení SYNDESMOS je možné nalézt na webových stránkách: *SYNDESMOS - the World Fellowship of Orthodox Youth* [online]. [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://syndesmostemporary.blogspot.cz/>.

¹⁶⁰ Preambule Stanovy občanského sdružení Bratrstvo pravoslavné mládeže v české republice, dostupné zde: Stanovy BPM v ČR. *Bratrstvo pravoslavné mládeže v České republice* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://bpm-cz.info/stanovy-bpm-v-cr/>.

Cíl 3.1: „rozšiřování intelektuálního a morálního obzoru založeného na učení pravoslavné církve v duchu její tradice s cílem formování a výchovy mladých křesťanů“

Cíl 3.3: „výchova uvědomělých křesťanských osobností, které budou zodpovědně vystupovat v každodenním životě, ve smyslu poskytování si vzájemné pomoci navzájem, ale i navenek k ostatním lidem“¹⁶¹

Setkání pravoslavné mládeže v Praze – Besedy s bábůškou

Mládež, která se hlásí k pravoslavné církvi v Praze, má možnost účastnit se nejrůznějších akcí pořádaných Bratrstvem. Jak jsem se dozvěděla od bývalého prezidenta Bratrstva, setkání mládeže většinou neprobíhají v rámci jedné farnosti. Vydala jsem se tedy na setkání, která jsou určena středoškolské mládeži, vysokoškolské mládeži a mladým pracujícím. Setkání nesou název: *Besedy s bábůškou*¹⁶² a konají se každý druhý pátek v 19 hodin. Témata setkání jsou různá: pravoslavná morálka, katecheze, křest, zpověď, eucharistie apod. Počet účastníků na setkání je různý, většinou se jich ale sejde okolo šesti. V den, kdy jsem setkání navštívila, bylo přítomno 9 účastníků, mužů i žen ve věku od 19 do 35 let.

Záznam zúčastněného pozorování

V rámci psaní diplomové práce jsem navštívila setkání, které mělo téma eucharistie a bylo třetím setkáním v řadě. O setkání jsem se dozvěděla prostřednictvím pozvánky, která mi byla zaslána elektronickou poštou. Tato pozvánka je distribuována mládeži ve farnostech pravoslavné církve a také na profilu Bratrstva na sociální síti Facebook. Pozvánku lze nalézt v *Příloze č. 4*. Prostředí, kde se setkání konalo, na mě působilo smíšeným dojmem, protože se jedná o prostory jedné firmy v Praze a pro setkání mládeže bych čekala jinou volbu prostor k setkávání. Po příchodu mě uvítal zpěv farního sboru, ve kterém je zastoupen velký počet mladých lidí středoškolského věku. Samostatné setkání se odehrávalo ve vedlejší místnosti. Při mém příchodu již čekalo v místnosti několik mladých lidí a debatovali spolu o aktuálních událostech z jejich života. Místnost se postupně zaplnila a chvíli trvalo, než přišel všemi očekávaný kněz. Příchod kněze považuji za velice

¹⁶¹ Preambule Stanovy občanského sdružení Bratrstvo pravoslavné mládeže v české republice. Op. cit. oddíl: 3 *Cíle*.

¹⁶² Bábůška znamená: „důvěrné oslovení otce nebo váženého muže v ruském prostředí; lidové pojmenování cara.“ Pojem bábůška. In: ABZ.cz: slovník cizích slov - on-line hledání [online]. c2015-2016 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/batuska-batuska>.

zajímavou situaci a pokusím se ji co nejdůvěhodněji popsat. Jakmile přišel kněz do místnosti, všichni se postavili a postupně se s ním každý políbil na jednu a pak na druhou tvář. Mne osobně vynechal. Poté, když se s každým pozdravil, se začal oblékat do kněžského roucha. Posadil se a chvíli se vyptával, jak se komu daří a sám také vyprávěl o zážitcích, které ho v poslední době potkaly. Všichni zúčastnění si s knězem vykali a nazývali ho „otcem“. Během rozhovoru si mládež nalévala čaj.

Po uvítání a krátkém povídání s knězem začal program setkání. Kněz postupně vykládal o problematice eucharistie, své povídání měl připravené v podobě odborné přednášky. Výklad o eucharistii občas doplnil nějakou vlastní zkušeností z praxe či odpovídal na otázky účastníků. Během jeho výkladu všichni poslouchali, jedna dívka si dělala poznámky na papír. Přibližně v půlce setkání odešel jeden mladý muž telefonovat do vedlejší místnosti, což narušilo výklad kněze, a to zvláště proto, že se mladý muž několikrát během setkání vrátil do místnosti a pak zase odešel telefonovat. Setkání bylo celkem dlouhé, asi okolo dvou a půl hodiny, což bylo později vidět na účastnících, kteří měli ospalé výrazy. Jakmile kněz ukončil své připravené povídání na téma eucharistie, ptal se ještě ostatních, zda se chtějí na něco zeptat a poté ukončil setkání. Došlo také na společnou domluvu ohledně dalšího setkání. Kněz se odstrojil ze svého kněžského roucha a s každým se rozloučil, opět polibkem a podáním ruky. Po rozloučení se a poděkování jsem ze setkání odešla.

Rozhovor s vedoucím společenství mládeže

Rozhovor jsem vedla s bývalým prezidentem Bratrstva pravoslavné církve Rudolfem, který se ještě v současné době podílí na některých akcích pro mládež v pravoslavné církvi a má také největší přehled o dění. Mimo jiné z jeho iniciativy vychází i *Besedy s báťuškou*.

Předem bych ráda poznamenala, že rozhovor se hodně lišil od všech ostatních rozhovorů, které jsem uskutečnila v jiných církvích. Bylo to hlavně z toho důvodu, že některé informace, které mi byly poskytnuty, jsem nemohla použít. Během rozhovoru se několikrát stalo, že jsem byla požádána, abych byla diskrétní nebo informace vůbec nešířila dále. Této žádosti jsem samozřejmě vyhověla. Pokusím se nyní sepsat alespoň to málo, co mi bylo dovoleno šířit.

Prvním velkým tématem našeho rozhovoru byla situace pravoslavné mládeže v České republice. O tomto tématu začal Rudolf mluvit sám od sebe, bez vyzvání. Pravoslavná mládež v České republice ještě do roku 2014 fungovala velice dobře, ovšem

v poslední době se situace rychle mění k horšímu. V naší zemi chybí systematická koncepce, která by vytvářela oporu pro mládež, a tak je na každém knězi, zda se mládeži bude či nebude věnovat. Bratrstvo pravoslavné mládeže existuje v ČR již od roku 1994 a stále se snaží vytvářet nabídku akcí pro mládež. V současné době to jsou například *Besedy s báťuškou*, dále se mládež, a to zvláště středoškolská, schází v rámci chrámového sboru. Nácvik zpěvů má jeden z chrámových sborů v Praze ve stejné budově, jako se konají *Besedy s báťuškou*. Je možná na škodu, že se tyto dvě nabídky Bratrstva překrývají, a tak na *Besedy s báťuškou* chodí spíše vysokoškoláci, protože středoškolská mládež, jak jsem mohla vidět a jak mi bylo řečeno, dá přednost chrámovému sboru. Rudolf charakterizuje Bratrstvo následovně: „*Bratrstvo pravoslavné mládeže je dobrovolnický spolek nadšenců, kteří se chtějí stýkat, ale chybí podpora či koncepce ze strany církve.*“

Rudolf se v rozhovoru zmiňuje o době, kdy Bratrstvo fungovalo naprosto ideálně, a velice horlivě líčí akce pro mládež, které Bratrstvo uskutečňovalo: „*Je to asi čtyři až pět let zpátky, kdy jsme měli pár akcí pro mládež na nějakém místě. Probíhal zde duchovní program, pozvali jsme kněze, snažili jsme se podchytit pravoslavnou mládež, která v místě konání akce působí. Také jsme jezdili v létě na Slovensko, kde se konalo celonoční bdění, celou noc probíhaly v chrámě bohoslužby a mládež vždy přišla na kus bohoslužby, pak třeba měla besedu. Jediné, co moc nikdy nefungovalo, byly tábory nebo putáky. Snažili jsme se minulé léto udělat tábor v Tatrách, ale nakonec o to nebyl zájem.*“ Rudolf v rozhovoru srovnává situaci v ČR se situací v jiných zemích: „*V Polsku funguje mládež na jedničku, možná je to otázka mentality, pod vlivem katolické církve mají potřebu vydat dál svoje svědectví, a tak jdou do nemocnic na Mikuláše, Vánoce a dávají tam dárky, zpívají koledy. To tady u nás se nestane.*“ Rudolfa současný stav české pravoslavné mládeže mrzí a velmi se vyhýbá jakýmkoliv soudům, proč v ČR pravoslavná mládež funguje méně a jinak.

Dále jsem v rozhovoru poprosila Rudolfa, aby se mi pokusil popsat, jak vlastně mladý člověk žije v rámci pravoslaví a jaký je tedy jeho modlitební život: „*V pravoslaví je duchovno trošku jiné, dáváme důraz na jiné věci, bohoslužby jsou jiné – dlouhé. Když člověk od malička chodí do chrámu, má ten vztah k Bohu hodně osobní a nemá potřebu takového toho aktivního svědectví, žije si sám svůj život s Bohem. Na druhou stranu s mládeží se musí pracovat, kor v dnešní době chtějí mladí někam patřit.*“ Rudolf charakterizuje víru mladých pravoslavných křesťanů jako vztah „individuální já a Bůh“, do vztahu již není třeba zahrnovat sdílení s druhými lidmi, nemají potřebu se ještě po dlouhých bohoslužbách scházet někde jinde. Do chrámu dle Rudolfa chodí velké množství

mladých lidí, ale mimo chrám se scházet nechtějí. Víra se tak stává čistě individuální záležitostí. Pokud má mladý člověk nějaké osobní problémy, využívá svaté zpovědi, během které se vyznává ze svých hříchů, a zároveň si může s knězem promluvit o svých osobních problémech. Poslední věc, kterou Rudolf velmi vyzdvihuje, je nedělní škola, která je pro děti a funguje „na jedničku“. Pro Rudolfa je budoucnost pravoslavné mládeže velkým otazníkem.

Shrnutí

Setkání pravoslavné mládeže nazvané *Besedy s báťuškou* jsou počinem Bratrstva pravoslavné mládeže. Setkávání i snahu Bratrstva v oblasti pastýřské péče lze charakterizovat pomocí těchto tezí:

1) Přednáškový charakter setkání.

Setkávání pravoslavné mládeže se uskutečňuje formou besed, které mladým lidem umožňují prohloubení jejich znalostí v nauce pravoslavné církve. Besedy vede kněz formou přednášky. Během setkání je možnost doptat se na potřebné informace. Besedy jsou vyhledávány spíše staršími účastníky. Je možné, že na to má vliv i zkouška chrámového sboru, kde je zapojena středoškolská mládež a koná se ve stejný čas. Během setkání se neuskutečňuje žádná forma modlitby, zpěvu ani jiné projevy zbožnosti.

2) Volné setkávání.

Setkání se může účastnit jakýkoliv příchozí. Někteří účastníci chodí opakovaně na setkání, jiní zase přijdou pouze jednou. Účastníci besedy jsou z různých farností pravoslavné církve z celé Prahy. Někteří se mezi sebou znají. Setkání umožňuje více se poznat před či po besedě, ovšem není to nikým řízené. Mládež se poté setkává v chrámech během bohoslužeb.

3) Individuální prožívání zbožnosti.

Z rozhovoru vyplývá, že mládež navštěvuje chrámy v hojném počtu. Jejich vztah s Bohem je velmi osobní záležitostí a mladý člověk nemá potřebu se sdílet s ostatními. Slovy Rudolfa: „nemá potřebu takového toho aktivního svědectví, žije si sám svůj život s Bohem.“ Oproti tomu stojí názor, že mládež potřebuje někam patřit a je vhodné s ní nějakým způsobem pracovat.

4) Velká úcta ke knězi.

Kněz je ve společenství stěžejní, protože přednáší na dané téma. Po příchodu se s každým zdraví polibkem na tvář. Je mu vykáno a je osloven „Otče“. Po skončení setkání je účastníky osloven a někteří s ním řeší své osobní záležitosti.

5) Chybí podpora ze strany církve.

Z rozhovoru je patrné, že vedoucí Bratrstva se snaží či v minulosti snažili velkou mírou podílet na pastýřské péči o mládež v pravoslavné církvi. Ovšem chybí jim podpora ze strany církve. Inspirace by měli dostatek, například ze zahraničí, nebo z minulosti, kdy Bratrstvo fungovalo dobře. V současnosti však nejsou podporováni církví natolik, jak by potřebovali.

6) Zapojení mládeže v nedělní škole.

Mládež se snaží sloužit druhým v rámci nedělní školy pro děti. Tuto činnost berou za své a funguje dobře.

4.8 Vyhodnocení výzkumných otázek

V této části práce bych ráda předložila výsledky výzkumných otázek z výše předloženého sesbíraného materiálu. Zdůrazňuji, že vyhodnocení výzkumných otázek nelze vztahovat na celé církve, ale pouze na společenství, ve kterých byl výzkum proveden.

Jakým způsobem probíhá společenství mládeže ve vybraných farnostech/sborech?

Jak je možné pozorovat z výše uvedeného, setkání mládeže probíhají v rámci jedné konkrétní farnosti v katolické církvi, ČCE a CČSH, zatímco v pravoslavné církvi nejsou setkání mládeže vázána na jednu konkrétní farnost. Způsoby, kterými setkání mládeže probíhají v protestantských farnostech (sbor ČCE Jarov a CČSH Krč), jsou si velmi blízké. Setkání se uskutečňují pravidelně jednou týdně. Účastníci setkání jsou členy sboru, podobného věku, obou pohlaví. Scházejí se ve sborových prostorách. Náplň setkání je určována vedoucím společenství, v tomto případě farářkou. Většinou se jedná o četbu vybraných úryvků z Písma, které jsou rozebírány s ohledem na věk zúčastněných. Mládež je vybízena ke sdílení svých názorů a postojů k danému úryvku. Dochází zde tedy požadavku, který vyzdvihuje Balík, aby společenství stavěla na Božím slově a společném sdílení (viz kapitola 3.4 *Smysl a poslání církevních společenství mládeže*).

V katolické farnosti sv. Terezie jsou setkání pořádána ve větším měřítku, nicméně po společně slavené mládežnické mši svaté se mládež rozděluje do menších skupinek věkově odlišených. Během skupinových setkání se věnují, spíše než Písmu, vybraným tématům vztahujícím se ke křesťanskému životu. Také zde probíhá sdílení, které je cíleně včleněno do programu hned na začátek setkání v malé skupince. Kromě malých setkání ve skupince má mládež možnost vyslechnout si přednášky na aktuální témata. Možnost

společně prožívat slavení bohoslužby před setkáním mladých jsem zaznamenala pouze v katolické farnosti.

Pravoslavný typ scházení mládeže je odlišný od ostatních tří zmiňovaných tím, že se mládež neschází v rámci jedné konkrétní farnosti/sboru, ale setkání je nabízeno všem mladým pravoslavným věřícím. Způsob, kterým setkání probíhá, je spíše výukového charakteru, což je dle Balíka také velmi důležitý prvek společenství mládeže. Setkání má velmi formální charakter.

Kdo je vedoucím mládeže? Pokud je to laik, mají k dispozici duchovního pastýře?

Vedoucím protestantských společenství jsou farářky, což považují za velikou výhodu, protože má mládež mezi sebou primárního zprostředkovatele pastýřské péče. Je však pravdou, že to v některých situacích může být náročné v důsledku velkého věkového rozdílu mezi účastníky a farářkou. Na druhou stranu může být věkový rozdíl brán jako výhoda, o tom se zmiňuje například White (viz kapitola 3.4). Důležité je též vyzdvihnout, že farářky kladně hodnotí fakt, že jakožto ženy mohou lépe rozumět problémům mladých, protože si jimi prošly s vlastními dětmi.

V katolickém a pravoslavném společenství nevedou společenství samotní faráři či farářky, ale tým vedoucích. V rámci katolické farnosti jsou v týmu zastoupeni: farář, mladí animátoři a řeholní sestra. V rámci protestantské církve organizuje setkání spolek Bratrstva, kde je hlavním iniciátorem akcí většinou mladý muž – laik, ovšem výklad na samotném setkání je plně v rukou kněze. Kombinace, která v těchto společenstvích funguje, dává možnost mít nejen k dispozici duchovního, ale i přistupovat k mladým způsobem jim vlastním, protože mají věkově velmi blízko k účastníkům. Jako nebezpečné vnímám, že mladí organizátoři mohou sami rychle vyhořet a dochází pak ke stavu, že spíše dávají a nemají již kde čerpat. To může mít za následek jejich odchod ze společenství, jak tomu bylo například v katolické farnosti sv. Terezie.

Nabízejí společenství mládeže svým členům i jiné aktivity, než jen pravidelná setkání?

V této otázce se všechna společenství shodují, protože se snaží nabízet mládeži i jiné aktivity, než jen pravidelná setkání. Nehodnotím, zda o nabídku je či není zájem ze strany mladých, ale zda ona nabídka jiných aktivit vůbec existuje. Aktivity, které jsou mladým nabízeny, mají nejrůznější charakter: víkendové duchovní akce, sportovní vyžití – výlety, společné pobyty o prázdninách, kulturní aktivity – zvláště hudebního, filmového

charakteru či divadelního charakteru, poutě, celorepubliková setkání mládeže. Tato skutečnost je velice důležitá a potřebná, protože umožňuje mládeži více se poznat a mít možnost zase jiným způsobem trávit volný čas v křesťanském prostředí se svými vrstevníky.

Jak probíhá modlitba během setkání společenství mládeže?

V této otázce se společenství různí. Katolické společenství mládeže se snaží dbát na společnou modlitbu, a to v rámci malých skupinek na konci setkání. Modlitba je pokaždé jiná, většinou v rukou animátorů. Způsob modlitby, který jsem měla možnost pozorovat, působil chaoticky a nepřipraveně. Mimo setkání v malých skupinkách má mládež možnost zakusit modlitbu skrze chvály, což může být příjemným obohacením.

Ve sboru ČCE na Jarově je modlitba též na konci setkání a v rukou farářky. Při modlitbě vyžaduje farářka soustředění a důstojné chování všech členů sboru. Modlitbu vede vlastními slovy.

V krčském sboru (CČSH) probíhá modlitba formou písní. Do modlitby jsou zapojeni všichni mladí a mají možnost si vybírat, které písně se budou zpívat. Mládeži je připomínáno, že se nejedná pouze o zpěv, ale chválu Boha, která je uskutečňována skrze zpěv a hru na kytaru.

Během pravoslavného setkání jsem nezaznamenala prvek modlitby.

Modlitba během společenství mládeže je nejednou zmiňována v odborné literatuře a je pro mne velmi překvapivé, že je tak malou měrou zastoupena během setkání všech společenství zapojených do výzkumu.

Pracuje se během setkání mládeže s Biblií, případně jakou formou?

S Biblií pracují během setkání nejvíce oba protestantské sbory, které prakticky celou oficiální část setkání stavějí na četbě, rozboru a sdílení se nad vybranými pasážemi. Zřetelně se zde projevuje významný rys protestantské spirituality, v jejímž středu je právě Písmo svaté. Mládež si nenosí své vlastní Bible, využívají Biblií sborových. Ve společenství v Krči farářka po mladých vyžadovala, aby během čtení Bible zachovali úctu, oproti tomu ve sboru na Jarově je pro farářku spíše důležité, aby Biblii vůbec otevřeli, a nepohoršuje ji smích během četby či úsměvné poznámky k textu.

V rámci společenství katolické církve, ať už při setkání v malé skupince, nebo během velkých setkání, se vyloženě s Biblií moc nepracuje. Spíše se využívá Bible ke společné modlitbě nebo námětům k diskuzi.

V pravoslavném společenství se s Bibli při setkání nepracovalo, byly předkládány podmínky a úvahy z odborné literatury a pravoslavného katechismu.

Zapojuje se mládež ze společenství do služby ve farnosti/sboru či jinde?

Protestantská společenství jsou v tomto ohledu velmi aktivní. Už samotný fakt, že členové společenství jsou i členy sboru, ve kterém se scházejí, naznačuje, že jsou ochotni pro svou farnost sloužit. Jak sbor bude fungovat, je i v jejich zájmu. Pomáhají během nedělních bohoslužeb (lektorská čtení, hudební doprovod), při sborových slavnostech, o svátcích (dramatizace, prodej na Vánočním jarmarku), jsou nápomocni při „Noci kostelů“ a podobně. Služba, kterou protestantská mládež realizuje pro druhé, je krásným příkladem náplně poslání křesťanského společenství, dle Sk 2,42-47.

Katolická mládež, kterou jsem navštívila, se odlišuje tím, že se při setkání schází mladí lidé, z nichž ne všichni patří do farnosti sv. Terezie (někteří jsou tzv. přespolní a jezdí na víkendy domů, jiní chodí do farnosti v místě svého bydliště a farnost sv. Terezie navštěvují právě pouze v rámci Úterních setkání). Není tedy s podivem, že co se týče služby ve farnosti, mládež pokulhává. Také je mládež zvyklá na přístup týmu vedoucích Úterků, kteří přináší program na „zlatém podnose“.

V pravoslaví se mládež zapojuje v nedělní škole, kterou Rudolf (člen Bratrstva) velmi vyzdvihuje a chválí. Je to jedna z věcí, která dle jeho názoru funguje v pravoslaví na jedničku. Mládež se také zapojuje do chrámového sboru, což jsem měla možnost pozorovat během návštěvy.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo zmapování situace v oblasti pastýřské a spirituální služby církví mládeži v současnosti.

Teoretická část práce si kladla za cíl seznámit čtenáře s hlavními pojmy důležitými pro uvedení do tématu. V jednotlivých kapitolách jsem pojednala o tématech poimenica, spiritualita a období mládí. Ve všech třech kapitolách jsem se pokusila nejen o pohled z hlediska odborné literatury, ale pracovala jsem i s pohledem biblickým.

V kapitole nazvané *Období mládí* jsem se věnovala spíše praktickým tématům a zvláště podkapitolu s názvem *Smysl a poslání církevních společenství pro mládež* považuji za inspirativní pro všechny, kteří pracují s mládeží v církvi. Konkrétně tato část práce ukazuje, jak se v rámci kvalitního společenství mládeže prolínají prvky pastýřské péče a spirituality. Pokud by se mládež scházela pouze za účelem společného trávení času a ze svého středu odebrala Ježíše, bylo by společenství prázdné a ničím se nelišilo od party přátel. Křesťanská společenství pro mládež nabízejí bezpečný prostor pro dospívání jedinců, umožňují navázání přátelských vztahů spolu s dalšími křesťany, růst ve víře a vzájemné prožívání křesťanské spirituality. Mládež tak získává pocit, že se svou vírou není sama a lépe může překonávat nástrahy dnešní moderní doby.

V teoretické části práce jsem nastínila i základní problémy, které řeší současná mládež. Domnívám se, že toto téma je natolik atraktivní, že by bylo vhodné ho uchopit jako samostatnou vysokoškolskou práci, což ovšem nebylo v mých možnostech.

Praktická část práce byla zaměřena na výzkum. Protože by bylo velice časově náročné a možná i nereálné navštívit všechna společenství na území Prahy v selektovaných křesťanských církvích, zvolila jsem po konzultacích s vedoucím práce návštěvu pouze čtyř společenství. Ve výsledcích výzkumu jsem předložila zmapování práce s mládeží ve vybraných církvích na základě veřejně dostupných dokumentů a zdrojů. Tato část výzkumu umožňuje čtenáři udělat si představu o tom, jak se v dané církvi pracuje s mládeží. Modely jsou ve všech církvích obdobné: nabídka pravidelných setkání v malých společenstvích, nepravidelné setkávání sportovního, hudebního, dramatického a jiného charakteru, celorepubliková setkání mládeže, mezinárodní spolupráce. Z hlediska nabídky čistě duchovních (spirituálních) aktivit to jsou zvláště nejrůznější duchovní cvičení, poutě na duchovní místa či nabídka společných modlitebních setkání.

Po celkovém zmapování péče o mládež následuje již záznam ze zúčastněného pozorování a rozhovory s vedoucími mládeže v konkrétních společenstvích. Každý celek, věnovaný jednomu společenství, je zakončen shrnutím, kde jsem se pokusila ve stručnosti

formulovat nevýraznější rysy jednotlivých společenství. Důležitou součástí praktické části je i vyhodnocení výzkumných otázek.

Je možné konstatovat, že všechna čtyři společenství se snaží mladým lidem nabízet nejen pravidelná setkání, ale též nabídku nepravidelných aktivit. Umožňují mladému člověku kontakt se svými křesťansky smýšlejícími vrstevníky, ale i s knězem jakožto hlavním uskutečňovatelem pastýřské péče. Dále je možné říci, že všechna společenství se snaží vést mladé lidi ke službě druhým, ať už v rámci jejich farnosti/sboru nebo i mimo církevní prostředí. Některá společenství jsou charakteristická tím, že umožňují mladým lidem prožívat jejich spiritualitu různými způsoby: společné modlitby, chvály, zpěv, naslouchání Božímu slovu, prostor ticha či společná četba žalmů apod. Jako velmi významnou vnímám skutečnost, že společenství umožňují mladým lidem projevit svůj vlastní názor, sdílet každodenní radosti i starosti a řešit otázky spojené s dospíváním a především s jejich vírou.

Domnívám se, že všechny církve zapojené do výzkumu nabízejí mládeži nejrůznější aktivity a možnosti, jak prožívat svou víru opravdově a plně. Návštěva společenství mládeže mi ukázala, že nabídka není jen „na papíře“, ale že se skutečně realizuje. Možná by výhledově stálo za úvahu vytvořit výzkum, který by postupoval z opačné strany – tedy od mládeže k církvi.

Seznam literatury

Prameny:

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 14. vyd., (5., opr. vyd.). Překlad Miloš Bič, Josef Bohumil Souček, Jindřich Mánek. Praha: Česká biblická společnost, 2008. ISBN 978-80-85810-66-0.

Bible svatá: písmo svaté Starého a Nového zákona: podle posledního vydání kralického z roku 1613. 3. vyd. v ČBS. Praha: Česká biblická společnost, 2009. ISBN 978-80-85810-97-4.

Emailová korespondence s hlavními zástupci duchovní péče o mládež, osobní archiv autorky (říjen 2015 – březen 2016).

Rozhovory s vedoucími společenství, osobní archiv autorky (říjen 2015 – březen 2016).

Sekundární literatura:

ALTRICHTER, Michal, Pavel AMBROS, Pavel FILIPI, Jan Blahoslav LÁŠEK a Tomáš ŠPIDLÍK. *Otázky české spirituality*. Olomouc: Refugium, 2001. ISBN 80-86045-75-7.

ALTRICHTER, Michal. *Příručka spirituální teologie*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007. Studijní texty Centra Aletti. ISBN 978-80-86715-00-1.

AMBROS, Pavel. *Fundamentální pastorální teologie*. Olomouc: Jiří Burget, 2000. ISBN 80-902-7982-1.

AMBROS, Pavel. *Základní služby církve v české sekulární společnosti: kerygma/martyria, leitourgia, diakonia*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013. Studijní texty. ISBN 978-80-7412-141-8.

AUMANN, Jordan. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-928-6.

BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými: O službě církve mladým lidem*. Praha: Paulínky, 2004. ISBN 80-86025-76-4.

BECKER, Ingeborg, Reimund BLÜHM a Karl-Heinrich BIERITZ. *Handbuch der Seelsorge*. Berlin: [s.n.], 1983.

BENEŠ, Jiří (ed.). *Otevřené dveře: soubor statí katedry biblistiky*. Brno: L. Marek, 2010. Pontes pragenses (L. Marek). ISBN 978-80-87127-27-8.

BIANCHI, Enzo. *Klíčové pojmy křesťanské spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-326-5.

BUTTA, Tomáš. *Praktický liturgický projev*. Praha: Husův institut teologických studií ve spolupráci s Vysokou školou zdravotnictva a sociální práce Sv. Alžbety, detašované pracoviště Praha, 2015. ISBN 978-80-904964-9-1.

DRÁPAL, Dan. *Úvahy nad Žalmy (1. kniha žalmů)*. 2008. Praha: Návrat domů, 2008. ISBN 978-80-7255-181-1.

DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-134-7.

FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996, ISBN 8085959100.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-725-1.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1168-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže: Studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie ve spolupráci se Sal. střediskem mládeže v Praze – Kobylisích, 1999.

Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

KELLER, F., *Práce s mládeží* in: MACEK, O., ed., *Českobratrská církev evangelická: průvodce čili baedeker*, Praha, 2008, s. 68–69.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pastorální péče*. Praha: Oliva, 2000. ISBN 80-859-4242-9.

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2., upr. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

MÁCOVÁ, K. *Domov sv. Karla Boromejského a jeho sociální a poimenická činnost*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta. Vedoucí práce: Ján Liguš.

MCGRATH, Alister E. *Křesťanská spiritualita*. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2001. ISBN 80 - 7207 - 444 - X.

MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Praha: Blahoslav, 1990.

MOLNÁR, Amedeo. *Na rozhraní věků: cesty reformace*. Druhé vydání, v Kalichu první. Praha: Kalich, 2007. ISBN 978-80-7017-076-2.

OPATRNÝ, Aleš. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2005. ISBN 80-254-3051-0.

PETRÁNKOVÁ, Libuše. *Problémy v životě současné mládeže (se zaměřením na mládež středoškolskou)*. Olomouc, 2011. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií. Vedoucí práce: Blahoslav Kraus.

POKORNÝ, Petr a Ulrich HECKEL. *Úvod do Nového zákona: přehled literatury a teologie*. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-186-9.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8829-5.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-312-3.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002, 328 s. ISBN 80-717-8547-4.

SAK, Petr a Karolína SAKOVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis, 2004, 240 s. ISBN 80-86320-33-2.

SALAJKA, Milan. *Křesťanská církev ve své duchovní aktivitě a práci: Obzor praktické a pastorální teologie*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-655-4.

SALAJKA, Milan. *Sylabus praktické teologie a uvedení do církevního práva*. 2. přepr. a rozšíř. vyd. Praha: Husův institut teologických studií, 2011. ISBN 978-80-904964-1-5.

SENDER, Egon. *Ikona - obraz Neviditelného: prvky teologie, estetiky a techniky*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011. ISBN 978-80-7412-095-4.

SHELDRAKE, Philip. *Spiritualita a historie: úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2003. ISBN 80-7325-017-9.

SCHMID, F., *Grundlagentexte zur katholischen Jugendarbeit*. Freiburg, Basel, Wien 1986.

SMOLÍK, Josef. *Pastýřská péče*. Praha: Kalich, 1991. ISBN 80-7017-276-2.

ŠPIDLÍK, Tomáš a Marko I. RUPNIK, a kol. *Nové cesty pastorální teologie: Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium Velehrad- Roma, 2008. ISBN 978-80-86715-97-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-0841-9.

VLACHOS, Hierotheos. *Pravoslavná spiritualita: stručné uvedení*. Prešov: Prešovská univerzita, 2006. Patristická knižnica. ISBN 80-8068-465-0.

VOJTÍŠEK, Zdeněk, Pavel DUŠEK a Jiří MOTL. *Spiritualita v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0088-8.

WHITE, R.E.O. *A guide to pastoral care: a practical primer of pastoral theology*. Pbk. ed. London: Pickering and Inglis, 1979. ISBN 07-208-0443-4.

YOUCAT: katechismus katolické církve pro mladé. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7195-495-8.

ZAJÍC, Jiří (ed.). *Bez růžových brýlí: naše mládež očima výzkumů a náš svět i život v něm očima mládeže.* Ilustrace Magda Andresová. Praha: Dům zahraniční spolupráce, 2014. ISBN 978-80-87335-74-1.

Slovníky a encyklopedie:

GOFFI, Tullo a Stefano DE FIORES. *Slovník spirituality*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9.

LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. 5. vyd. Řím: Velehrad, 1991.

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2. přepr. rozš. vyd. Praha: Kalich, 1956.

Elektronické zdroje:

ABZ.cz: slovník cizích slov - on-line hledání [online]. c2015-2016 [cit. 2015-01-17].
Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/batuska-batuska>.

Archiv církevních akcí. *Naukový odbor a duchovní péče* [online]. 2008 [cit. 2016-04-05].
Dostupné z: <http://naukovy.ccsch.cz/cirkevni-akce-pro-deti-a-mladez>.

CČSH NO Krč. *Církev československá husitská* [online]. Praha, 2010 [cit. 2016-03-12].
Dostupné z: <http://nokrc.xf.cz/meetings.php>.

Církev československá husitská - Liturgie. *Církev československá husitská* [online]. [cit. 2015-10-13].
Dostupné z: <http://www.ccsch.cz/view.php?id=179>.

COLE, Allan Hugh. What Makes Care Pastoral? *Pastoral Psychology* [online]. 2010, 59(6), 711-723 [cit. 2016-04-16]. DOI: 10.1007/s11089-010-0296-5. ISSN 0031-2789. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s11089-010-0296-5>.

Godzone [online]. Slovensko, 2016 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.godzone.sk/>.

International Camp; We make the road. *Mládež ČCE* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://mladez.evangnet.cz/2015/06/international-camp-we-make-the-road/>.

Noc kostelů [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.nockostelu.cz/>.

O církvi. *Církev československá husitská* [online]. Praha [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.ccsch.cz/view.php?id=1>.

O farnosti. *Farnost sv. Terezie – Kobylišy* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-30].
Dostupné z: <http://terezicka.cz/o-farnosti/>.

O salesiánech. *Salesiáni Dona Boska* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: www.sdb.cz/salesiani/o-salesianech.

POSÁD, Pavel. *Základní charakteristika Sekce pro mládež ČBK*. In: *Katolická církev v České republice*[online]. Praha: Česká biskupská konference, 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-se-setkava/mladez/>.

Poslání ADCM. *ADCM* [online]. Praha [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <http://www.adcm.cz/poslani-adcm>.

ŘÍČAN, Pavel. Spiritualita jako základ mravní výchovy. *Pedagogika* [online]. 2006, 56(2), 119 - 131 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1569&lang=cs>.

SIMPSON, Michael. Přímluvná modlitba. In: *Katolická charismatická obnova* [online]. ©2001-2013 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.cho.cz/clanky/Primluvna-modlitba.html>.

Stanovy BPM v ČR. *Bratrstvo pravoslavné mládeže v České republice* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://bpm-cz.info/stanovy-bpm-v-cr/>

Statistiky VDB. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky>.

SYNDESMOS - the World Fellowship of Orthodox Youth [online]. [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://syndesmostemporary.blogspot.cz/>.

ŠANDERA, Petr. O duchovním životě. In: *Dialog na cestě* [online]. Praha [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.dialognaceste.cz/clenove-a-hoste/tvorba-clenu-a-hostu/1354-sandera-tvorba-2.html>.

Ústava pravoslavné církve v českých zemích a na Slovensku. In: *Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku* [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.pravoslavnacirkev.info/nase-cirkev/ustava/479-ustava-pravoslavne-cirkev-v-ceskych-zemich-a-na-slovensku>.

Základní informace. *Církev československá husitská* [online]. Praha, 2007 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.ccsch.cz/view.php?id=338>.

Seznam tabulek a grafů uvedených v textu práce

Tabulka č. 1: Přehled pastorace mládeže podle Martina Lechnera, s. 20.

Graf č. 1: Výsledky výzkumu: Problémy v životě současné mládeže (se zaměřením na mládež středoškolskou), komparace s výsledky dřívějších výzkumů (v procentech), s. 42.

Seznam příloh

Č. 1 Pozvánka na akci pro mládež farnosti sv. Terezie z Lisieux, s. 99.

Č. 2 Pozvánka na mezinárodní letní akci ČCE, s. 100.

Č. 3 Program setkání mládeže CČSH, rok 2015, s. 101.

Č. 4 Pozvánka na pravoslavné setkání mládeže s bábůškou, s. 102.

Přílohy

Č. 1 Pozvánka na akci pro mládež ve farnosti sv. Terezie z Lisieux.



**ZVEME TĚ NA
WAKE UP!**
(ČTVRTÁ GENERACE)

11.– 13. 10. 2013
OKRAJ PLZNĚ

DISKUSE, ZÁBAVNÉ HRY, SPORT, MODLITBA,
MUZIKA, MOŽNOST POZNAT NOVÉ LIDI
A MNOHO DALŠÍHO

PŘIHLAŠ SE NA WEBU TEREZICKA.SDB.CZ V SEKCI "AKCE".

**u Terky
ÚTERKY**

Soukromý archiv autorky.

Č. 2 Pozvánka na mezinárodní letní akci ČCE.



International camp
WE MAKE THE ROAD
2.-9.8. 2015
Czech Republic (Herlíkovice)

Leaders: Rev. Dan Harper (Scotland)
Jana Hofmanová (Czech Republic)

Evangelical Church of Czech Brethren - Youth Department and SEM CZ
Please register on this link: <http://goo.gl/gJUpUo>

mladez@e-cirkev.cz
<http://mladez.evangnet.cz>

International Camp; We make the road. Mládež ČCE [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://mladez.evangnet.cz/2015/06/international-camp-we-make-the-road/>.

Č. 3 Program setkání mládeže CČSH, rok 2015.

Program VII. setkání mládeže v Hradci Králové
25. 9. – 28. 9. 2015
 (Ambrožova 728, Hradec Králové)

Pátek:	16:00	Registrace	
	18.00	Večeře	
	19.00	Zahájení „Já jsem ta cesta, pravda i život“ (kostel)	
	20.30	„Jan zvaný Hus“ divadlo jednoho herce (kostel)	
	22.00	Večerní bar U Kříže s živou hudbou (modlitebna)	
Sobota:	8.00	Snídaně	
	9.00 – 9.30	Ranní modlitba (kostel)	
	10.00 – 12.00	World Café-diskuse nad šálkem fair kávy (kostel)	
	13.00 – 13.30	Oběd (I. etapa)	
	13.30 – 14.00	Oběd (II. etapa)	
	15.00 – 16.30	Volitelné workshopy (I. blok) <i>Výklad a zamyšlení nad textem J 14,6 s doc. J. Benešem (modlitebna)</i> <i>Brännball - sportovní hra s Cecilíí Kláskovou (venku)</i> <i>O cestě do Santiago de Compostella s J. Bednaříkem (zasedací síň)</i>	
	17.00 – 18.30	Volitelné workshopy (II. blok) <i>Husova provokace ve spisu O Církví s J. Voglem (modlitebna)</i> <i>Poznej sám sebe - s Martinou Viktorií Kopeckou (zasedací síň)</i> <i>Výtvarný workshop cesta" s Petrou Sedláčkovou (Betlém)</i> <i>Prohlídka města formou GeoCashingu" se Soňou Tancmanovou (venku)</i>	
	19.00 – 19.30	Večeře (I. etapa)	
	19.30 – 20.00	Večeře (II. etapa)	
	20.30 – 21.00	Večerní modlitba (kostel)	
	21.00 – 00.00	Večerní bar u kříže s živou hudbou (modlitebna)	
	Neděle:	8.00	Snídaně
		9.30	Songová bohoslužba (kostel)
		11.00 – 12.30	Společně na cestě - kavárna a soutěž o batoh (kostel)
13.00 – 13.30		Oběd (I. etapa)	
13.30 – 14.00		Oběd (II. etapa)	
15.00 – 16.30		Konec prokrastinace - přednáška rozvoj osobnosti (kostel)	
17.30 – 18.00		Večeře (I. etapa)	
18.00 – 18.30		Večeře (II. etapa)	
19.00 – 21.30		Cestou labyrintu světa-sebepoznávací hra (zasedací síň)	
22.00 – 23.30		Meditační koncert Altajských pěvců AltajKai (kostel)	
22.00 – 00.00	Večerní bar U Kříže s hudbou (modlitebna)		
Pondělí:	7.30 (pro zájemce)	Křesťanská meditace s Vládou Volrábem (zasedací síň)	
	8.00	Snídaně	
	9.00 – 9.30	Ranní modlitba (kostel)	
	9.30 – 11.00	Na cestě životem v pravdě – diskusní skupinky (kostel)	
	12.00 – 13.00	Závěr, poděkování, loučení (kostel)	
	13.00	Oběd	

Archiv církevních akcí. Naukový odbor a duchovní péče [online]. 2008 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://naukovy.cesh.cz/cirkevni-akce-pro-deti-a-mladez>.



Bratrstvo pravoslavné mládeže
zve všechnu středoškolskou
i vysokoškolskou mládež a také
mladé pracující na

BESEDY S „BÁŤUŠKOU“

každý druhý pátek v 19. hod.
v přízemí firmy Fujifilm
u Olšanských hřbitovů.



6.11. Křest
20.11. Zpověď
4.12. Eucharistie



U nákladového nádraží 2, budova Fujifilm

Summary

The topic of youth pastoral care is mainly covered in the diploma thesis called *Poimenic and Spiritual Church Service to Youth at Present*. In addition, fulfilment of Christian spirituality among the church youth community is discussed.

The thesis is divided into two main parts. The first part is focused on theoretical approaches important for understanding the topic. The practical theological discipline "Poimenics", also known as the Pastoral Care is defined in the first chapter. Attention is paid to the shepherd as the primary provider of this service in the Church, both in terms of the Bible and from the perspective of modern times. Specific goals for pastoral care of the youth are also described in this chapter.

The concept of spirituality is defined in the second chapter. The main spiritual emphases in selected Christian churches are also mentioned in this chapter.

The last theoretical chapter is called "Season of Youth". Youth is discussed from the perspective of psychological and biblical testimony. The reader is well acquainted with the fundamental problems of contemporary youth. The chapter is concluded with a section explaining the meaning and mission of the ecclesial communities for youth.

The second part of the work is focused on practical research that was carried out in the Roman Catholic Church, the Evangelical Church of Czech Brethren, the Czechoslovak Hussite Church and the Orthodox Church are presented in this chapter. The aim of the research was to analyze the situation of the youth pastoral care and to show specific examples of church youth communities. Qualitative methods and particularly participant observation and interviews were used in the research. The results of the practical part of the work are presented in four separate parts dedicated to selected churches.

The thesis can serve as an inspiration for leaders of religious youth communities. It is also trying to highlight the importance of offering various church activities, where young Christians can live their faith and share their spirituality in community with same-age peers.